

Euskal Autonomia Erkidegoa
MEMORIA
Sozioekonomikoa 2013

Consejo Económico
y Social Vasco
Euskadiko Ekonomia eta Gizarte
Arazoetarako Batzordea

Laburpena eta Gogoetak

1. ERREFERENTZIA-ADIERAZLEETAKO SINTESIS-A

1.1. EAE-KO JARDUERA EKONOMIKOA GARATZEKO BALIABIDEAK

1.1.1. Demografia eta Inmigrazioa

DEMOGRAFIA ETA IMMIGRAZIOA EAE-N. ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK.				
	EAE		ESTATUA 2012	EB28 2012
	2005	2012		
Biztanleria-bolumenaren aldaketa-tasa	0,4	0,4	-0,2	0,2
Mendekotasun-ratioa*	43,6	50,4	47,8	50,2
Biztanle atzerritarren ehunekoa	3,4	6,9	12,1	6,9
1.000 biztanleko migrazio-saldoa	6,3	4,5	-3,5	1,7

Iturria: EUSTATen, EUROSTATen eta INEren datuekin landutakoa.

*65 urtetik gorakoan eta 16 urtetik beherakoan baturaren eta lan egiteko adinean (16 urtetik 65 urtera) dauden pertsonen arteko zatidura.

1.1.2. Hezkuntza eta hezkuntza promozioa

HEZKUNTZA SISTEMA. ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLE NAGUSIAK. 2011KO EDO 2012KO DATUAK.					
		EAE		Estatua	
Hezkuntza administrazioen gastuaren %, BPGdren gainean, 2011n	Guztira	4,26		4,22	
	Ez-unibertsitatekoak	3,37		3,08	
	Unibertsitatekoak	0,78		0,95	
HEZKUNTZA HELBURUAK		2011 edo 2012KO EGOERA			2020 HELBURUA
		EAE	ESPAINIA	EB	
Eskolatzetasa 16 urterekin		99,8	96,7	94,8	-
Bigarren Hezkuntzako bigarren etapa bete duten 20-24 urteko biztanleen %		80	62,8	80,3	-
Eskola behar baino lehenago lagatzea.		11,5	24,9	12,7	10
Zientzia eta Teknologia graduatuak 1.000 biztanleko (20-29 urte)		24,9 (2009-10)	16,8	16,8	-
Prestakuntza bizitza osoan zehar (25-64)		13,7	7	9	15
Bigarren Hezkuntzako bigarren etapa bete duen 25-64 urteko biztanleen %		68,1	54,4	Erreferentziazko herrialdeetan tasa handiagoak	-

Iturriak: EUSTAT, EUROSTAT, MECD

1.1.3. I+G+b+IKT jarduerak

I+G+I eta IKTak: ADIERAZLE NAGUSIAK					
	EAE		ESTATUA 2012	EB27/EB28 2012	Europako helburua
	2005	2012			
Gastua I+G/BPG (%)	1,82	2,12	1,3	2,6	%3
Sektore pribatuak egikaritu gastuaren %	78,6*	76*	52,1	53	-
ZTESko TEK egikarituriko gastuaren %	-	16,2			
Sektore publikoak egikarituriko gastuaren %	3,8	6,3	19,5	19,1	-
Sektore pribatuak finantzaturiko gastuaren %	60,7	55,9	44,3	45,6	%66
Europako Berrikuntza Adierazlearen Panela: Adierazlearen balioa (2013ko datuak)	-	0,48	0,41	0,54	-
Etxetik interneteko sarbidea duten 16-74 urteko kide bat gutxienez duten familien %	41,4	72	68	79	-

* ZTESko teknologia elkartegi pribatuak daude barruan

Iturria: EUROSTAT, EUSTAT, INE

1.1.4. Natura-ingurunearen egoera EA-n

ADIERAZLE NAGUSIAK				
	EAE		EAEko helburua	Europako helburua
	2007/08	2011/12		
Aire kalitate ona edo onargarriko egunen ratioa	93,8	98,6	-	-
NEGen isuriak (1990etikiko aldakuntza)	+25,4	+1,1	+14*	+15 Espainiarako
Enpresen ingurumena babesteko gastua eta inbertsioa BPGaren gainean	0,27	0,38	-	-

* Autonomia erkidegoetarako helbururik ez badago ere, Klimaren Aldaketaren kontra borrokatzeko 2008-2012ko Euskal Planean, EAEko isuriak mugatzea ezarri da borondatezko helburu, aipaturiko aldiari, halako moldez non ez baita oinarritzko urtekoaren %14 baino gehiago gaindituko
Iturria: EUSKO JAURLARITZA eta INE

1.2. EKONOMIA EAE-N

1.2.1. Egoera ekonomikoa

ADIERAZLE NAGUSIAK						
	2012		2013			
Mundu mailako merkataritzaren bariazio tasa	2,8		3,0			
Mundu mailako BPGdren bariazio tasa	3,2		3,0			
	EAE		EUROGUNEA		ESTATUA	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Biztanle bakoitzeko BPGd (1)	-	-	109	108	96	96
BPGd errearen hazkundea	-1,6	-1,2	-0,7	-0,4	-1,6	-1,2
Produktibitatea (2)	-	-	108,5	108,5	106	109,5
	EAE		EUROGUNEA		ESTATUA	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Azken kontsumo pribatuaren bariazio erreala	-1,3	-1,0	-1,4	-0,7	-2,8	-2,1
Azken kontsumo publikoaren bariazio erreala	-0,8	-1,3	-0,6	0,1	-4,8	-2,3
KFEGdren bariazio erreala	-6,3	-3,2	-3,8	-2,9	-7,0	-5,1
Esportazioen bariazio erreala	-3,3	1,1	2,7	1,4	2,1	4,9
Inportazioen bariazio erreala	-4,2	0,5	-0,8	0,0	-5,7	0,4

(1) 27-EB=100, 2011 eta 2012. urteak
(2) 27-EB=100
Iturria: EUSTAT, INE, EUROSTAT

ENPRESA SAREAREN BILAKAERA EAE				
	1995-1999	2000-2003	2004-2008	2009-2013*
Enpresak	137.304	153.157	171.158	166.602
Urtetik urterako batez besteko tasa (%)				
Enpresak	5,2	1,1	3,5	-3,5

* Seriea arazteko, lehen sektoreko enpresak alde batera utzi dira 2012an eta 2013an
Oharra: Kontuan hartutako epe bakoitzaren urteko batez bestekoa
Iturria: DIRAE, EUSTAT

1.2.2. Sektore publikoa

EAE-KO SEKTORE PUBLIKOA ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK.					
	Zerga itunduengatikoko bilketaren bariazioa %	ESPren BPGdren gaineko aurrekontu saldoa		ESPren zorpetzea**	
		Aurrezki gordina	Superabita / Defizita	Aldak. %	BPGd gaineko %
2010	+8,4	0,5	-2,7	+49,6	9,9
2011	-1,9	0,9	-1,3	+17,8	11,2
2012	-0,6	1,6	-0,7	+13,8	13,0
2013	+3,0			-1,0*	

* 2013ko irailaren 30eko bariazioa, 2012ko irailekoaren aldean.
 ** Zor bizia epealdiaren amaieran.
 Iturria: EUSTATen eta EUSKO JAURLARITZAREN datuekin landutakoa.

1.2.3. Lan merkatua

ENPLEGUA: ERREFERENTZIAZKO ZENBAIT ADIERAZLE.						
	LANGABEZIA TASA		GAZTEEN LANGAB. T.		BEHIN BEHINEKOTASUN T.	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
28-EB	10,4	10,8	23,0	23,4	13,7	13,8
EDB	11,3	12,0	23,1	24,0	15,2	15,2
ESPAINIA	25,0	26,1	53,2	55,5	23,6	23,4
EAE	12,1	14,6	32,8	40,4	21,4	21,7

Iturria: EUROSTAT eta EUSTATen datuekin landutakoa.

ENPLEGU POLITIKAK EAE ETA ESTATUAREN ARTEKO ALDEA %REN GASTUA BPGdREN GAINEAN					
	P. AKTIBOAK		P. PASIBOAK		
	2011	2012	2011	2012	2013
ESPAINIA	0,52	0,47	2,83	3,00	2,91
EAE	0,63	0,73	1,72	1,90	1,94

Iturria: EUSTAT, INE eta OGASUN ETA LAN MINISTERIOEN datuak erabiliz prestatutakoa.

1.3. BIZI-KALITATEA EAE-N

1.3.1. Bizi-baldintzak EAE-n

EAE-KO BIZI-BALDINTZAK. ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK.				
	EAE		ESTATUA 2012	EB 28 2012
	2005	2012		
AROEPE tasa	-	17,0	28,2	24,8
Famili errenta eskuragarriaren urte arteko aldakuntza	+4,7	-2,7	-0,8	-0,5
Pobrezia atalasearen azpiko populazioaren % (batez beste %60)	9,5	17,3	28,2	17,0
Giniren indizea (2011)	26,0	25,3	34,0	30,8

Iturria: EUROSTAT eta EIN.

1.3.2. Osasuna eta Osasun Sistema

ADIERAZLE NAGUSIAK							
	EAE			Estatua 2010	Alemania 2010	Frantzia 2010	Suedia 2010
	2005	2010	2010				
Ospitaleko oheak 100.000 biztanleko	385,9	370,2	315,7	824,8	642,4	272,6	
Medikuak eta psikiatruk 100.000 biztanleko	366,1	388,1	377,9	373,1	327,0	380,2	
Haginlariak 100.000 biztanleko	64,5	73,9	60,4	79,5	66,5	80,2	
	2005	2011	2012	2011			
Osasun Sailaren gastua BPGd-arekiko	4,3	5,17	5,19				
Osasun gastua EUSTATen arabera	-	8,8	-	9,3	11,3	11,6	9,5
Gastua guztira/BPG	-	6,5	-	6,8	8,7	8,9	7,7

Iturria: EUROSTAT, EUSTAT eta EUSKO JAURLARITZA

1.3.3. Hirigintza eta etxebizitza

HIRIGINTZA ETA ETXEBIZITZA EAE-N ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK.					
	EAE				ESTATUA 2013
	2007	2011	2012	2013	
Etxebizitzaren eskaintzaren hazkundera	+22,2	+54,4	-11,4	-13,9	..
Etxebizitzaren eskari osoaren hazkundera*	-20,9	-25,8	..	..	..
Etxebizitza babestuaren eskariaren hazkundera (Etxebide)	+3,0	-2,9	+0,5	..	..
Etxebizitzaren Prezioen Indizea	+4,1	-12,2	-13,3	-5,3	-7,8
EJren etxebizitza programaren gastua, BPGdren gainean (%)	0,28	0,19	0,23	..	..

Iturria: Eusko Jaurlaritzaren eta INEren datuak erabiliz egina.
* Etxebizitza lortzeko eta aldatzeko premien batuketak.

1.4. GIZARTE BABESA

1.4.1. Gizarte Zerbitzuak

GIZARTE ZERBITZUAK EAE-N ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK.			
EAE-KO GIZARTE ZERBITZUEN ESTADISTIKAK			
	2009	2010	2011
Gastua biztanle bakoitzeko (€)	972,7	1.001,1	1.061,4
BPGdren gaineko gastua (%)	3,3	3,3	3,5
MENDEKOTASUNA ARTATZEKO SISTEMA: MENDEKOTASUNAREN ESPAINIAKO BEHATOKIAREN BALORAZIOA			
	2011	2012	2013
EAE	8,3	7,5	8,3
ESTATUAREN BATEZ BESTEKOA	5,0	4,7	4,7

Iturria: EUSTATen eta MENDEKOTASUNAREN ESPAINIAKO BEHATOKIAREN datuak erabiliz prestatua

1.4.2. Gizarte Zerbitzuaren pentsioak

GIZARTE SEGURANTZAREN PENSIO SISTEMA EAE-N: ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK.				
		2011	2012	2013
Onuradunak:	Estaldura tasa	23,6	23,9	24,1
	Urteko hazkundera %	1,4	1,3	1,7
Gastua, guztira	BPGdren gainean %	10,5	11,4	11,9
	Urteko hazkundera %	4,5	4,2	4,9
Kotizaziopeko pentsioak	Onuradunen % guztien aldean	98,0	97,6	97,6
	batez besteko presta. %, LGSren gainean	155,2	159,8	161,6
	Ahaleginaren aldaketaren % kotizatzaile bakoitzeko	5,2	7,0	8,2

Iturria: ENPLEGU ETA GIZARTE SEGURANTZAKo Ministerioaren datuak oinarri hartuta egindakoa.

1.4.3. Diru sarrerak Bermatzeko sistema

DIRU SARRERAK BERMATZEKO SISTEMA EAE-N: ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK.			
DIRU SARRERAK BERMATZEKO SISTEMA EAE-N			
	2011	2012	2013
Gastu osoaren hazkundera urtean %	5,8	4,7	4,6
Hazkunderaren % DSBEren onuradunak*:	1,2	4,0	8,3
GIZARTERATZEKO GUTXIENEN ERRENTEN ESTALDURA TASAK MILA BIZTANLEKAKO			
	2011	2012	
EAE (DSBE)		39,70	31,91
ESTATUAREN BATEZ BESTEKOA		4,75	4,60

Iturria: EUSKO JAURLARITZAREN eta OSASUN, GIZARTE POLITIKA ETA BERDINTASUN MINISTERIOAREN datuak erabiliz prestatua.
+ Abenduko hilabeteak.

2. LABURPENA

2.1. DEMOGRAFIA ETA INMIGRAZIOA

EAEn, Biztanleen Udal Erroldak emandako azken datuen arabera (2013ko urtarrilekoa), EAeko populazioak 2000an hasitako joera positiboa hautsi du, eta biztanle gutxiago ditu. Zehazki, populazioa 2013an 2.191.682 biztanlekoa da (%-0,06, 2012koarekiko), hots, 1.411 gutxiago aurreko urtean baino. Lurralde Historikoei dagozkien datuek islatzen dutenez, Gipuzkoan baino ez da hazi populazioa (1.721 biztanle, %+0,24), eta gutxitu egin da Araban, %0,35 (-1.140 biztanle) eta gutxiago Bizkaian (%-0,17, bestela esanda, 1.992 biztanle gutxiago gutzira).

Bestalde, EUROSTATen zenbatespenen arabera, Europar Batasunean 505,7 milioi biztanle daude, 2013ko urtarrileko datuen arabera, hain zuzen 2011ko urtarrilean baino 1,1 milioi gehiago. Milako 2,4ko hazkunde horri esker -milako 2,4koa izan zen aurreko urtean-, beste urte batez eutsi ahal izan zaio 1960tik gertatu izan den etengabeko hazkunderako joerari, egungo Batasunaren populazioa 400 milioi biztanlekoa zenetik. Beste urte batez, bilakaera positiboa immigrazioaren portaerari zor zaio, aldaketa osoaren %20 baino ezin baitzaio egotzi berezko hazkunderari (jaiotzen eta heriotzen arteko alde positiboa).

Berriz ere EAEn, hazkunde begetatibo (jaiotzen eta heriotzen arteko aldea) positiboa (oso txikia bada ere) erakusten dute 2012rako behin-behineko datuek bederatzi urtez jarraian; halakorik ez da gertatu gure Erkidegoan 1986tik: urte hartan, 20.533 jaiotza izan ziren, aurreko urtean baino %3,1 gutxiago, eta 20.281 heriotza, 2010ean baino %2,3 gehiago. Ondorioz, +252ko hazkunde begetatiboa izan da, hau da, milako 0,1ekoa besterik ez.

2012ko datua positiboa da, beraz, zeren eta jaiotzen eta heriotzen arteko diferentziak positiboa izateari eutsi baitio (neurri txikian), jaiotzen jaitsiera heriotzen igoera baino handiagoa bada ere. Ohikoa denez, joera desberdina dago lurraldeen arabera: Bizkaiak, gutzira 904 galdu zituen 2012an, behin-behineko datuen arabera. Izan ere, atzeratuago zegoen saldo positiboan berreskurapenean, eta 38 biztanle besterik ez zuen irabazi 2011n. Araban eta Gipuzkoan, berriz, joera positiboari eutsi die aurten, eta 772 eta 384ko lagun gehiago dituzte hurrenez hurren.

EUSTATen 2012ari buruzko "Migrazio mugimenduen estatistikak" 9.949 laguneko hazkundera zenbatu du gure erkidegoan urte horretan (aurreko urtean baino %34 gutxiago), eta hamahiru urtez jarraian migrazio saldoa positiboa izan da. Lurraldeka, Bizkaiak, 4.867 lagun irabazita, migrazio saldirik handiena dauka zenbaki absolutuetan, %42 igo da 2011ren aldean. Bestalde, Arabak 1.773 lagun irabazi ditu (-%52, 2011ko saldoarekiko) eta Gipuzkoak 3.309 (+%12, igo den bakarra).

EAEn eta gainerako autonomia erkidegoen arteko mugimenduei dagokienez, 5.266 laguneko saldo positiboa eman du 2012. urteak, hots, immigrazio gehiago izan ziren emigrazioak baino, eta lehen aldia da Eustatek estatistika hori egiten duenetik saldo hori atzerriko herrialdeetako baino handiagoa dena; +4.683koa izan zen (EAera atzerritik iristen diren eta beste herrialde batzuetara doazen pertsonen arteko saldoa %46 jaitsi baita 2011ren aldean).

Bestalde, Udal Erroldaren datuen arabera, lehen aldiz jaitsi da EAEn bizi diren atzerritarren kopurua migrazioa hasi zenetik, hazkunde ekonomikoarekin batera hasi zenetik; izan ere, hazkunde ekonomikoaren azken etapan gertatu da jaitsiera, 2013an egungo krisiaren ondorioak finkatu izanaren ondorioz. 2005 eta 2012 bitartean, bikoiztu egin zen EAEn erroldaturiko atzerritarren kopurua, eta urteko igoerarik handiena 2008an izan zen: ia 19.000 atzerritar gehiago zeuden erroldatuta.

2013ko urtarrilaren 1ean, 148.165 zenbatu ditu Udal Erroldak, aurreko urtean baino %2,5 gutxiago (2013ko behin-behineko eta 2012rako behin betiko datuekin. Guztizko populazioan duen pisuan islatzen da etorkinen jaitsiera hori: 2013an %6,8koa da (aurreko urtean baino hamarren bat gutxiago), eta Estatuan, berriz, %11,7koa. Hortaz, Estatuan handiagoa izan da jaitsiera; izan ere, 4 hamarren gutxiago ditu, %3,8.

Herrialdeka, 2013an, lehenengo hamar garrantzitsuenen artean bost Latinoamerikakoak dira (Kolonbia, Ekuador, Bolivia, Brasil eta Paraguai), bi komunitarioak (Portugal eta Errumania), bi Magrebekoak (Maroko eta Aljeria) eta bat Asiakoa (Txina). 2012tik, Marokoko biztanleak dira EAEko atzerritar gehienak, 18.120 erroldaturekin. EAEko atzerritar guztien %12,2 dira. Bigarren nazionalitatea Errumaniakoa da, guztien %11,7rekin.

Era berean, Lan eta Gizarte Segurantzaren Ministerioaren datuek erakusten dute ezen, 2013ko urtarrilaren 1ean, gure erkidegoan erroldaturiko atzerritarren %91,4k bizileku-baimena zuela. Erregulazio tasa hori aurreko urtekoa baino 6,8 puntu handiagoa da, Estatu mailan gertatzen den moduan (%98ko tasa du, 2012an baino %6,1 gehiago). Hala, gutxi gorabehera atzerritarren erdia egoera irregularrean zegoen administrazioaren aldetik (2002-2005). Gaur egun, ordea, gero eta altuagoa da erregulazio tasa, eta %100etik hurbil dago orain. Igoera horretan modu erabakigarrian bi faktorek eragin dute: 2005ean jazotako aparteko erregularizazioa eta gizarte errotzea bidea bizileku-baimena lortzeko; horren bidez atzerritar biztanleriaren zati handi batek bizileku-baimena modu patxadatsuagoan lortu du.

Herritarrek horren aurrean duten jarrerari dagokionez, Ikuspegiak (Immigrazioaren Euskal Behatokia) agerian utzi du euskaldunek ez dutela bizi immigrazio arazotzat. %1,2k baino ez du bat-batean aipatzen EAEko lehen arazotzat (%2k 2012an), eta aipamen guztien %7,2 dira (%11,6 2012an). Bat-bateko hiru erantzun guztien multzoan, zortzigarren tokian dago immigrazioa, langabeziaren (%89,8), arazo ekonomikoen (%26), klase politikoaren (%21,9), ustelkeriaren eta iruzurraren (%20,4), etxebizitzaren (%13), pentsioen (%10,3) eta segurtasunik ezaren (%8) atzetik.

Enpleguari dagokionez, immigrazioak lan-merkatuan betetzen duen eginkizunari buruzko ikuspegi funtzionala eta utilitarista nabarmen jaitsi da krisiaren ondorioz: 2004an %80k uste zuen etorkinak behar genituela zenbait sektoretan lan egiteko. 2013an, berriz, %35,4k uste du hala. Halaber, 2004an %11k uste zuen ez zela etorkinik behar zenbait sektoretan, eta portzentaje hori %43,9raino igo da 2013an.

Era berean, atzerritarrei esker ekonomiak funtzionatzen duela uste dutenen portzentajea jaitsi egin da (%36,6k, eta 2012an %40,6k), eta lehen aldiz 2004tik txikiagoa da portzentaje hori kontrakoa uste dutenena baino, %42,4. Horrenbestez, immigrazioaren funtzionaltasun ekonomikoaren gaineko ikuspegia atzeraka doa.

2.2. HEZKUNTZA ETA HEZKUNTZA PROMOZIOA

EUSTATEk hezkuntza estatistikaren bidez aurreratutako datuen arabera, EAEn 2013-2014ko ikasturtea honela hasi da: unibertsitateaz kanpoko erregimen orokorreko irakaskuntzan (helduentzako hezkuntza kanpoan utziz) guztira matrikulatutako 361.252 ikaslerekin. Horrek berriz ere hazkundera dakar, aurten %0,5ekoa Hezkuntza Berezia sartzen badugu, eta %1,7koa sartu ezik.

Bigarren kasua kontuan izanik (hau da, Hezkuntza Berezia kanpoan utzita), gehikuntzaren azalpena da beheko mailak (Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH) gehitu direla. Beheko mailen kasuan, 2013-14ko ikasturtean, 294.860 ikasle egon dira matrikulatuta (%+0,7), Haur Hezkuntzan 95.208 (%-1,6), Lehen Hezkuntzan 124.280 (%+1,8) eta DBHn 75.372 (%+1,9); halaber, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondokoan (DBHO) eta irakaskuntza ertainetan ere igoerak izan dira. Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondokoan (DBHO) edo irakaskuntza ertainetan matrikulatutako ikasle kopurua %6,6 handitu da. Urte honetan ere gehikuntzarik handiena LHn izan da, bai goi mailakoan (%10) bai maila ertainekoan (%10,4). Batxilergoa ere hazi da baina neurri txikiagoan (%2,7).

2013-14 ikasturtean erdi mailako ikasketak egiten ari diren 65.200 ikasleetatik, 30.240 ikaslek, hau da, %46,4k, Batxilergoa aukeratu dute derrigorrezko hezkuntza amaitu eta gero; %53,6k, aldiz, LH aukeratu dute.

Unibertsitateko irakaskuntzei dagokienez, 2011-2012ko ikasturtean, orotara 59.321 ikasle zeuden matrikulatuta unibertsitateko graduako eta lehen eta bigarren zikloko ikasketetan EAEko unibertsitateetan, hots, aurre urtean baino %0,3 gehiago.

Graduko ikasketetan arreta jarrita, ikasleen %48 Zientzia Sozial eta Juridikoetan matrikulatuta daude, %22,9 Ingeniaritzan eta Arkitekturan, %11,9 Osasun Zientzietan, %10,3 Arteetan eta Giza Zientzietan, %5,3 Zientzietan eta %1,5 titulazio bikoitza egiten ari da.

Graduazioari dagokionez, datuek erakusten dute %4,7ko jaitsiera egon dela; gauzak horrela, 12.253 matrikulaturik daude eta horietatik %60 emakumezkoak dira. Aipatutako graduaziorik gehienak zentro publiko batean izan ziren; %75 zentro publikoetan eta %25 zentro pribatuetan.

Ikasketa motei dagokienez, 8.791k lehenengo eta bigarren zikloan jardun zuten (%-12,3 aurreko ikasturtekoen aldean), 762k graduatan eta 2.278k master ofizialetan (%+17,1); halaber, 422 doktore gisa graduatu ziren (%-19,8).

Lehenengo eta bigarren ziklo eta graduko ikasketei gagozkielarik, unibertsitateko ikasleen erdia baino gehiago Zientzia Sozial eta Juridikoetako adarrean (%53) espezializatu zen; horren ondoren, Ingeniaritza eta Arkitektura azaltzen dira, %28arekin. Neurri txikiagoan Arte eta Gizarte Zientzietan (%8), Osasun Zientzietan (%5,8) eta Zientzietan (%5) espezializatu ziren.

Hezkuntza adierazleei dagokienez¹:

- Eskolatzeta tasa garbiak. Derrigorrezkoen ondoko adinetan (16, 17 eta 18) eskolatzeta tasa garbiak autonomia erkidegoen arabera aztertuz gero, agerian dago EAE agertzen dela derrigorrezkoak ez diren hezkuntza mailetan estatuko eskolatzeta tasak maizen gaintzen dituzten erkidegoen artean. Horrela, 16 urterekin, 2011-12ko ikasturtean, EAEren ratioa %96,7ra iristen da, 17 urterekin %98,4ra eta 18 urterekin %91,7ra. Estatuan datuak honako hauexek dira: 16 urterekin 96,7%, 17rekin %91,1 eta 18rekin %78,7.
- Atzerritar ikasleak. 2011-12ko ikasturteko datuek erakusten dute ratioaren jaitsiera arina izan dela aurreko ikasturteko datuekin alderatuz gero (%10etik %9,5era). Autonomia Erkidegoen banaketari dagokionez, ikus daiteke atzerriko ikasleen kontzentrazio handiagoa dagoela Errioxan (%16,3), Balear Uharteetan (%14,7) eta Katalunian (%13,3). EAE %5etik %8ra bitarteko ikasle atzerritarren kopurua duten autonomia erkidegoen artean dago: Melilla (%8), Gaztela-Leon (%7,8), Kanariar Uharteak (%7,6), Kantabria (%7), EAE (%7,1), Andaluzia (%5,5) eta Asturias (%5).

EAEri dagokionez, 2011-12ko ikasturtean, hezkuntza mailen arabera bereizita, kopururik altuenak honakoak dira: HLPP (%37,4, estatuko batez bestekoa %20,9koa da), DBH (%8,5, estatuko batez bestekoa %12koa) eta mailaertaineko LH (%9,8, estatuko batez bestekoa %9,7 da).

- Ikaskuntza iraunkorreko parte-hartzea. Etengabeko ikaskuntzan parte-hartzearen arloan EBk 2020rako ezarritako helburuaren arabera, 25-64 urteko helduen %15ek, gutxienez, hartuko du parte etengabeko ikaskuntzako jardueraren batean. EUROSTATen arabera, etengabeko prestakuntzako ikastaroak egiten dituztenen batez bestekoa %9koa da 27-EBn eta %10,7 Espainian. Autonomia erkidegoen arabera, ratorik handienak Nafarroan (%13,6), EAEn (%12,9) eta Aragoian (%12,5) daude.
- Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailaren gastu partida, 2013ko aurrekontuetan, 2.630 milioi eurokoa da. Horrek esan nahi du aurreko urtean likidatutako gastuaren aldean %0,2ko gehikuntza egon dela. Gastu hori EAEren BPGdren %4,1 izan da, eta egonkor eutsi dio 2012. urtekoaren aldean.

Hezkuntza, Kultura eta Kirol Ministerioak argitaratutako azken datuen arabera, 2011koak, hezkuntza administrazioen gastua BPGdaren aldean %4,26 da EAEn (%3,37 unibertsitatekoa ez den hezkuntzan eta %0,78

¹ Hezkuntza adierazleen bilakaeraren laburpena honela egin da: hurrengo erreferentziak iturri nagusitzat kontuan hartuta:

- Hezkuntza panorama. Adierazleak, ELGA 2013,

- Hezkuntzaren adierazleen estatuko sistema (2012ko edizioa).

- EUSTATEko irakaskuntza estatistika.

- Hezkuntza kopurua Espainian, HZMrena.

Zehaztasun gehiago lortzeko, memoria honek gai honi buruz jorratutako kapitulura jo beharra dago.

unibertsitateko hezkuntzan) eta %4,22 estatuan (%3,08 unibertsitatekoa ez den hezkuntzan eta %0,96 unibertsitateko hezkuntzan).

Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailak ikasleko duen gastuak (ikasle guztiak) behera egin du, 2010 eta 2011 artean: 5.891 eurotik 5.550 eurora. Hezkuntza eta Zientzia Ministerioaren datuen arabera, Unibertsitatekoa ez den Irakaskuntzan ikasle bakoitzeko egindako gastu publikoa (ikastetxe publikoan edo itunduan) 2011. urtean, Lanerako Prestakuntza kanpoan utzita, 7.112 eurokoa da EAEn. Horrela, gure erkidegoa da ikasle bakoitzeko gasturik handiena duena. Estatuko batez bestekoa 5.206 euro dira.

- PISA ebaluazioari dagokionez, 2003ko PISAtik 2012ko PISAra bitartean izan zen bilakaerak honako hauxe adierazten du:
  - Trebetasun matematikoetan emaitzak ELGAREN batez bestekoa baino altuagoak izan dira, baina hori bakarrik gertatu da nabarmenki 2009ko edizioan eta 2012ko oraingoan, izan ere, azken horretan EAEk ELGAREN batezko bestekoak (494) baino 11 gehiago eskuratu ditu. Puntuazio horren ondorioz, 12. postuan kokatu da erkaketa egiteko hautatutako 39 herrialdeen artean. Autonomia erkidegoen artean alderatzen denean, EAE hirugarren tokian kokatzen da.
  - Irakurmenaz denaz bezainbatean, emaitzak oso antzekoak izan dira, hau da, ELGAREN batez bestekoaren ingurukoak edizio desberdinetan. 2012an EAEk 498 puntu lortu zituen, ELGAREN batez bestekoa baino 2 puntu gehiago (496). Puntuazio horren ondorioz, 17. postuan kokatu da erkaketa egiteko hautatutako herrialdeen artean. 14 autonomia erkidegoen artean alderatzen denean, EAE zazpigarren tokian kokatzen da.
  - Trebetasun zientifikoaz denaz bezainbatean, 2003 eta 2006ko emaitzek EAE ELGAREN batez bestekoaren azpitik kokatu zituzten, baina 2009koek batez bestekoaren inguruan. 2012an EAEk 506 puntu lortu zituen, puntuaziorik onena, ELGAREN batez bestekoa 501 puntukoa baitzen. Puntuazio horren ondorioz, 16. postuan kokatu da erkaketa egiteko hautatutako herrialdeen artean. 14 autonomia erkidegoen artean alderatzen denean, EAE zazpigarren tokian kokatzen da.
- Egokitasuna ikaslearen adinean. 2011-12ko ikasturtean, estatuko 8 urteko ikasleen %93,8 adin horretako maila teorikoan (Lehen Hezkuntzako hirugarrena) zeuden matrikulatuta 2011-12ko ikasturtean; 10 urterekin, etapa horretako bosgarren mailako tasak 4,7 puntu portzentual gutxiago ditu (%89,1). DBHko adinetan egokitasun tasak murriztuz doaz adinak gora egin ahala. Horrela bada, 12 urteko ikasleen %83,9k hezkuntza etapa horretako 1. kurtsoa betetzen du; 14 urteko ikasleen %69,6k hirugarrena eta 15 urteko pertsonen %61,7 laugarrenean matrikulaturik daude.

Azterturiko adin guztietan Katalunia, Galizia eta EAE iristen dira Estatuko batez bestekotik gorako egokitasun mailetara.

- Eskola behar baino lehenago lagatzea. Estatuan 2002tik 2012ra bitartean tasa murriztu da %30,7tik %24,9ra (28-EBren batez bestekoa %12,7koa izan da 2012an). 2012an kopururik onenak EAEn (%11,5), Nafarroan (%13,3) eta Kantabrian (%10,9) izan dira.

Mutilen abandonuak neskena gainditzen du; EAEn bien arteko tartea portzentajezko 2,4 puntukoa da. Horrela bada, mutilen tasa %12,7koa izan da, eta neskena, berriz, %10,3koa.

- Zientzia eta Teknologiako goi mailako hezkuntzako graduatuak, 20 eta 29 urte arteko 1.000 biztanleko. ISEI-IVEIren datuen arabera, 2009-2010eko ikasturtean gure erkidegoan Goi Hezkuntzako Zientzia eta Teknologiako graduazio tasa 29,4koa izan zen milako. 2011n EBren eta Estatuaren batez bestekoa 16,8koa izan zen milako.

Graduazio datuak sexuaren arabera aztertuz gero, ikus daiteke gizonezko eta emakumezkoen arteko aldeak handitu direla eta alde hori nabarmenagoa dela azkeneko urtean. Horrela bada, 2010ean, EAEn emakumezkoek Zientzietan, Matematiketan eta Teknologian izan zuten graduazio tasa 17,3koa izan zen milako, hau da, gizonezkoena baina 23,9 puntu txikiagoa, azken horiena 41,2koa izan baitzen milako.

- Biztanle gazteen prestakuntza maila (gutxien-gutxienik Bigarren Hezkuntzako bigarren etapa bete duten 20-24 urteko biztanleen %). 28-EBn kopuruak goranzko joera dauka eta 2012. urtean %80,3ra iritsi zen; kopurua hori Espainiako estatuaren %62,8ko batez bestekoaren gainetikoa da eta bat dator EAEn dagoen %80ko ratioarekin. Hala eta guztiz ere, aintzakotzat hartu beharra dago EBn ratioak gora egin duen bitartean EAEn, hain zuzen ere, alderantzizkoa gertatu dela.

Datuak sexuaren arabera aztertzen badira, emakumezkoen eta gizonezkoen arteko aldeak ikus daitezke. Hala, 2012an, 28-EBn emakumezkoen ratioa gizonezkoena baino handiagoa zen, portzentajezko 5,4 puntuan, hain zuzen ere (%83koa, %77,6koaren aldean). Espainiako estatuan aldea are handiagoa da emakumezkoen alde, guztira portzentajezko 9,4 puntukoa. Bestalde, EAEn emakumezkoen ratioa gizonezkoena baino 4,7 puntu handiagoa da.

- Biztanle helduen ikasketa maila (25-64 urte). Herrialdeen arabera azterlanak erakusten du 2011n Portugal, Espainia eta Italia zeudela Bigarren Hezkuntzako 2. etapatik gorako ikasketa mailako kopururik txikiak zituzten herrialdeen artean. Lehenengoan kopurua %35,1koa izan zen, bigarrenen %54koa eta hirugarrenean %56koa. Beste muturrean honakoak azaldu ziren: Txekiar Errepublika %92,3rekin, Eslovakia %91,4rekin, Polonia %89,1ekin, Estonia %88,8rekin, Suedia %87,1ekin, Alemania %86,3rekin, Eslovenia %84,5ekin, Finlandia %83,7rekin, Austria %82,4rekin, Hungaria %81,7rekin eta Luxenburgo %77,2rekin. Grezia %67,2ra iritsi zen.

Hezkuntza, Kultura eta Kirol Ministerioak emandako datuen arabera, 2012an estatuan ratio hori %54,4ra iritsi zen. EAE %68,1eko kopuruarekin hobeto kokaturik dago, baina oraindik ere nahiko urrun dago aurreko paragrafoan aipatutako herrialdeek lortutako mailatik.

2.3. I+G+B+IKT JARDUERAK

EUSTATen arabera, I+G jardueretan 2012. urtean egindako gastua 1.373 milioi eurokoa izan da, eta horrek aurreko urteko kopuruaren aldean %0,5eko hazkundea esan nahi du. Gastu hau BPGaren %2,12 da. Horrela, EAE estatuko batez bestekoaren (% 1,3) baina EB28ko batez bestekoaren (% 2,6) azpitik dago I+G gaian egindako esfortzuan, baina gaian erreferentzia diren herrialdeen azpitik (gehienbat Europako iparraldekoak, Japoniakoak eta AEBetakoak).

Enpresen I+Gko egikaritzea EAEn (gastuaren %76) sektoreak Estatuan eginikoaren gainetik dago (%53. INEren arabera).

Herri Administrazioak buruturiko gastuak behera egin du EAEn 2011 eta 2012 artean; %6,1etik %6,3ra. Estatukoa (%19,1) eta EB-27koa (%12,7) baino txikiagoa da.

EAEko berrikuntza sistemaren ezaugarrietako bat teknologi elkartegien sarrera garrantzitsua da. Hala gelditzen da agerian FEDITekin (Espainiako Berrikuntza eta Teknologia Erakundearen Federazioa) lotutako euskal zentroak aintzat hartzean: Espainiako teknologi elkartegien laurdena dira. 2012. urtean, EAEko teknologi elkartegietan 223 milioi euroko gastua egin zen I+Gn, hots, enpresen sektoreek ikerkuntzan eginiko gastuaren %21,4 ia eta guztizko gastuaren %16,2 (1.372.901 mila euro). Bilakaerari dagokionez, esan behar da I+G gastu hori gutxitu egin dela 2011koaren aldean (%-3,6), baita EAEko I+G guztizko gastuarekiko pisu erlatiboa ere (%16,9tik %16,2ra); eta enpresen sektorearen gastuarekiko pisua (%22,3tik %21,4ra).

I+G gastuen finantzazioari dagokionez, sektore pribatuak horretan duen partaidetza handitu egin da 2011 eta 2012 artean: %54,3tik %55,9ra igaro da. I+G gastuaren finantzaketa pribatuko ratioak handienak izateagatik nabarmentzen dira: Japonia (%75,9, 2010ean), AEB (%60), Finlandia (%67), Alemania (%65,6), Danimarka (%60,3) eta Suedia (%57,3).

Bestalde, administrazioak %36 finantzatu du EAEn (%38,6 aurreko urtean)

Sektore pribatuak eta sektore publikoak finantzaturiko I+G jarduerak BPGaren %1,19 eta %0,6 dira hurrenez hurren, baina Bartzelonako helburuak %2 eta %1 dira 2020. urterako.

Gorako bidean jarraitzen du I+G jardueretan lanean ari diren pertsonen kopuruak, lanaldi osoan: 2012an lanpostuen milako %20,8 dira (milako 12,2 aurreko ekitaldian).

Patenteei dagokienez, Berrikuntza Adierazleen Panela kontuan izanda (IUS 2013), BPGaren bilioiko 1,71eko (PLI² eurotan) patenteen eskabide adierazlea duen EAE estatuko batez bestekoaren gainetik dago (1,43), baina EB27ko batez bestearen azpitik (3,90) eta erreferentziako herrialdeetatik urrun: Suedia (10,54), Finlandia (10,48), Danimarka (7,42), Alemania (7,04) eta Herbehereak (6,24).

Europako Berrikuntza Adierazleen Panel berria herrialdeen ekonomiek berrikuntza-jarduerak egiteko zenbaterainoko gaitasuna duten eta zenbateraino garatzen dituzten neurtzen saiatzen da. EAEn arabera, EAEk EBren 15. postua izango luke, 0,48ko adierazleko balioarekin, 0,54ko batez bestekoaren azpitik. Hala, hirugarren taldeko goiko partean kokatuko litzateke, berrikuntza ertaineko herrialdeak.

Europako batez bestekoari dagokionez, hiru dimentsio hauetan nabarmentzen da EAE: Giza baliabideak eta enpresa inbertsioa; eta beste bitan lortzen da: Ikerketa sistema eta loturak eta enpresa-ekimena, oso antzeko zifrekin. Gainerako beste lauei dagokienez, EBn lorturikoa baino puntuazio txikiagoa lortu da.

EUSTATen Berrikuntza Teknologikoaren Inkestak erakusten duenez, 2010-2012ko epealdian, 9 langiletik gorako enpresen %36,2 berritzailea zen, aurreko epealdikoa baino ratio txikiagoa (%37,8), edo EB27koa baino txikiagoa, non industri eta zerbitzuen sektoreetako enpresek jardura berritzaileak izan zituzten 2008 eta 2010 artean, Community Innovation Survey 2010aren (CIS7) arabera; baina estatukoa baino handiagoa da (%25,9), eta beheazko joera izanik ere INEren arabera).

Gora egin du 9 langiletik gorako euskal enpresen berrikuntza teknologikorako jardueren guztizko gastuak 2012an, %3,4, eta BPGaren %3,99 da (%3,34 ere aurreko epealdian).

Hots, berrikuntzarako jardueren gastua nahiz enpresa berritzaileen portzentajea jaisten ari dira.

IKTen sarrerari eta erabilerari dagokienez, eta EUROSTATen datuen arabera, etxean Internetera sartzeko aukera duen 16 eta 74 urte arteko kide bat gutxienez baduen etxe portzentajea, 2013. urtean, %79 da EB28n eta %70 Estatuan. EUSTATen arabera, ratioa %72koa da EAEn. Hala, EAE Europako batez bestekoaren azpitik dago, eta oso urrutik dago erreferentziako herrialdeetatik: Islandia (%96), Holanda (%95), Norvegia eta Luxenburgo (%94), Suedia eta Danimarka (%93), Finlandia (%89), Alemania eta Erresuma batua (%88).

Transakzio elektronikoei dagokienez, internet bidez erosi ez duten pertsonen ehunekoa kontuan izanik, hauxe ondoriozta daiteke: EAE, %38,8arekin, gorengo mailan dagoela autonomia erkidegoen rankingean, zeren eta erkidego batek ere ez baitu ehuneko txikiagorik. Eta azken hilean erosi duten pertsonen ehunekoa aztertuta, autonomia erkidego bakarra dago aktiboagoa dena: Alabaina, datuak guztiz homogeenak ez badira ere, Europarekiko alderaketa eginez, agerian gelditzen da merkataritza elektronikoa gutxiago hedatuta dagoela EAEn.

Enpresetan eginiko Informazioaren Gizarteari buruzko Inkestaren azken edizioak (IGI-enpresak) erakusten du oraindik ere hazten ari dela euskal enpresetan IKT ekipamenduak txertatzeko prozesua.

Enplegu-mailaren arabera analisiak lehenik eta behin erakusten du IKT ekipamenduak zabalduago daudela establezimenduaren tamaina handitu ahala. Bigarrenik, lanpostuak gehituz doazen heinean, hobetzeko marjina txikia

² *Patenteen Lankidetzaren Ituna*

dela-eta, txikiagoak dira gehikuntzak ekipamenduetan; izan ere, 10 langile edo gehiagoko enpresek, web orrietan izan ezik, IKTen ekipamendu berei eusten diete.

Teknologia horiek erabiltzen dituzten langileen portzentajeari dagokionez, ekipamenduetan ez bezala, hemen garrantzitsua da esatea oso antzekoak direla teknologiek erabiltzen dituzten portzentajeak, establezimenduaren tamaina edozein delarik ere, besteak beste establezimendu txikietan aurrerapen handiagoa dagoelako eta handietan langile guztiek ez dutelako eskuratzerik horrelako ekipamendurik.

Joera horiek ikusten dira Europa mailan ere, non, EUROSTATen datuen arabera, asebetetze-mailara iristen ari da interneten sarrera. Hala, 2012an, 9 langile baino gehiagoko enpresen %95ek zuen interneterako atzipena EB-27n. Ratorik handienak dituztenak: Lituania, Holanda eta Finlandia (hiru estatuetan %100eko ratioak), Danimarka, Frantzia eta Islandia (%99) eta Luxenburgo, Austria, Eslovenia, Eslovakia eta Suedia (horietan guztietan %98).

Eustaten datuen arabera, EAEko enpresa-ehunean merkataritza elektronikoa sortzen dituzten zenbaki ekonomikoetan handitu da, eta bertan parte hartzen duten enpresen kopurua ere areagotu da. Nahiz eta zifra ekonomikoetan salmentak erostetak baino gehiago izan, partaidetzan, produktuak bide elektronikoetatik erosten dituzten establezimenduen kopurua askoz ere handiagoa da saltzen dutenena baino.

2.4. NATURA-INGURUNEAREN EGOERA EAE-N

Airearen kalitatea, Eusko Jaurlaritzak emandako informazioaren arabera, hobetu egin da azken urteetan, eta “ona” da, edo gutxienez “onargarria”. Kalitate oneko edo onargarriko urteko egunen ratioa egon egin du, %93,8tik 2007an %98,6ra 2012an. 2011 eta 2012 bitartean, behera egin du airearen oso kalitate txarreko edo txarreko egunen kopuruak: 16tik 8ra. Bestalde, behera egin du neurritzko aire kalitateko egun kopuruak: 71 egun 2011n eta 2012an, berriz, 49 egun.

Klima aldaketari eta Negutegi-efektuko Gasei (NEG) dagokienez, Negutegi-efektuko gasen isurien (NEG) inbentarioak emandako azken datuek erakusten dute murriztu egin direla NEG isuriak (zuzenean eta zeharka, hots, inportaturiko elektrizitatearekin lotuak barne), CO₂-baliokidean neurtuta. Hala eta guztiz ere, 2011 eta 2012 artean %1,8 igo dira. Hala, 2007an %25,4ko igoera ratioa izan zen oinarriko urtearekiko (1990); 2012an, berriz, 1990ean erregistraturikoak baino %1,1 handiagoak dira

Ur-masen kalitateari dagokionez (ibaiak, lakuak eta gune hezeak, trantsizio urak, kostaldeko urak, lur azpiko urak eta bainurako urak) hauxe dugu, Eusko Jaurlaritzaren datuen arabera: ibaiak direla-eta, nahiz eta gehienak nahikoa egoera egonkorrean izan dira 2008-2012ko aldian, hobekuntzarako joera dago, zeren eta daturik txarrenak 2008koak baitira eta onenak 2012koak. Trantsizio urei dagokienez, ez da ibaietakoa bezain egoera ona antzematen. Hala ere, horrelako masa motaren egoera isurialdeko arro osoaren egoeraren isla denez gero, ibaietarako espero den hobekuntza trantsizioko uretan ere islatzea espero da. Kostaldeko uretan, berriz, emaitzen egonkortasuna ageri da, eta horrek helburuen betetze maila handia erakusten du oro har. Lakuak eta hezeguneak direla-eta, bilakaera positiboa gertatzen ari dela dirudi, baina oraindik ez da nahikoa (2001/2002ko ziklo hidrologikotik aztertutako 14 hezeguneetatik, lehen zikloan %7k besterik ez zituen betetzen ingurumenaren gaineko helburuak eta azken zikloetan %21-%29ak). Lur azpiko uren egoera ona da, eta hirutan ez da iristen egoera kimiko onera (Gernika, eta Gasteizko eta Miranda de Ebroko alubialak).

Azkenik, bainurako uren kalitateari buruz 2012an eginiko azterketak argi uzten du hobetuz doala orain ere: kalitateko bikaineko ur-masen ratioa %75ekoa izan zen, eta %16,7k kalitate ona dute; %1,7k nahikoa kalitate lortu dute eta %6,7k, berriz, ez nahikoa. Zehazki, nahikoa kalitatea izan ez zutenak Bizkaian: Laidatxu, San Antonio, Toña (dagoeneko Karraspion ez, 2011n gertatu bezala) eta Gipuzkoan: Saturrarán.

Kontsumorako ura dela-eta, EAEko herri hornidurarako erregistraturiko eta banaturiko guztizko ur bolumena 176,2 Hm³ izan zen 2011. urtean, hots, %3,9ko jaitsiera. Horietatik 91,8 Hm³ (guztizkoaren %52,1) etxeak hornitzeko

erabiltzen dira, 54,5 Hm³ (%30,9) sektore ekonomikoetarako (industria, zerbitzuak eta abeltzaintza) eta 30 Hm³ (%17) udal kontsumorako (lorategiak ureztatu, kaleetan ura bota eta beste erabilera batzuk).

Erregistratu gabeko ura bitan banatzen da: benetako galerak (saneamendu-sareko ihesak, hausturak eta matxurak) eta itxurazko galerak (neurketa akatsak, iruzurrak eta kontsumo zenbatetsiak). Itxurazko galerak %7,9 jaitzi dira 2010 eta 2011 bitartean. Benetakoak, aldiz, %6,2 hazi dira, hots, 39,2 milioi m³ eta guztizko erabilgarriaren %23,8. Estatuan, ur baliagarriaren %17,1 galdu zen banaketako herri sareetan ihesak, hausturak, etab. zirela eta.

EAEko uraren per capita kontsumoa berriz ere da Estatuko batez bestekoa baino txikiagoa, 117 litro/biztanle/egun (142 litro Estatuan). Gainera, erkidego guztietatik txikiena da, 2009an gertatu zen bezala. Gainera, jaitziera ageri da 2010 eta 2011 bitartean, Estatuko %1,4koa baino handiagoa (%4,1 EAEn).

Hondakinen sorkuntzaren eta kudeaketaren arloan, EINek sektore industrialeko hondakinen sorkuntzari buruz emandako azken datuek erakusten duenez, gora egin du EAEn hondakin ez arriskutsuen sorkuntzak 2009 eta 2010 bitartean, %10,6, eta hondakin industrial arriskutsuak, berriz, %19,8 hazi dira. Hala, EAE industria sektorean hondakin arriskutsu gehien sortzen duen hirugarren erkidegoa da (201,7 mila tona). Lehenengoa Katalunia da, 333 Tm, eta bigarrena Valentzia, 212,7rekin.

Per capita kopuruari dagokionez, EINren Inkesta bereko datuen arabera, EAEn 2010ean 329,7 kg hiri hondakin nahastu bildu ziren biztanleko eta urteko, Estatuko batez besteko 412,5 kiloak baino gutxiago.

Azkenik, EINek ingurumena babesteko industri enpresak eginiko gastuei buruzko inkestan emandako azken datuen arabera, gastu hori 2011. urtean (inbertsioa barne) %10,1 hazi zen EAEn 2010eko datuaren aldean. Aipaturiko gastu hori BPGaren portzentaje gisa neurtuta ikus daitekeenez, igoera izan zen 2011n 2010eko gastuaren aldean. Hala, %0,36an kokatu da. Hala, 2010ean EAE zazpigarren tokian dago 2011n, Kantabriaren (%0,53), Asturiasen (%0,41), Nafarroaren (%0,40), Errioxaren (%0,38), Kataluniaren (hor ere %0,38) eta Murtziaren (%0,37) atzean.

2.5. EAE-REN EGOERA EKONOMIKOA ETA KANPO TESTUINGURUA

Erosteke ahalmenaren parekotasunaren arabera munduko BPGd haztatua %3 hazi zen 2013ean, eta aurreko epealdian, berriz, %3, NDFaren zenbatespenen arabera. Ekonomia aurreratuek %1,3ko gorakada izan zuten: AEBko BPGd %1,9 (2012an %2,8) eta Japoniakoa %1,5 (2012an %1,4) handitu ziren, eta Euroaren Eremua, aldiz, %0,4 jaitzi zen (2012an %-0,7). Horrez gain, goranzko ekonomiak eta garatzeko bidean daudenak %4,7 inguru handitu ziren; aurreko urteko hazkundea, ordea, %5ekoa izan zen. Brasilek %2,3ko hazkundea izan zuen aurreko epealdiko %1eko hazkunde urriaren aldean eta Txinak eta Indiak %7,7 eta %4,4 hazi ziren, hurrenez hurren; esan nahi baita, kopuruak ez du aldaketarik izan Txinari dagokionez, baina txikiagoa da Indian, 2012an hazkundea %4,7koa izan baitzen.

Mundu mailako merkataritzak gora egin zuen 2012ko bigarren erdialdean erregistratutako maila txikietatik, baina haren ezaugarrietariko bat izan zen hiruhilekoetan izandako hazkunde motel eta aldakorra. Igoera, azken batean, apur bat handiagoa izan da 2012an erregistratutakoaren aldean, hau da, %3koa aurreko urteko %2,8ren aldean.

Prezioen bilakaerari dagokionez, Brent upelaren batez besteko prezioa %2,3 jaitzi zen: lehen 111,7 \$koa izan zen, eta orain, aldiz, 108,7 \$koa izan da. Bestalde, lehengai ez-energetikoen prezioak ere murriztu ziren, bai elikagaienak bai industri produktuenak ere, azken horiek metalikoak izan edo izan ez.

Testuinguru horretan, Europako Banku Zentralak egun bateko esku-hartze tasa birritan murriztu zuen euroaren eremuan, maiatzean (%0,5ean jarri zuen) eta azaroan (%0,25ean). Estatu Batuetako Erreserba Federalak eta Japoniako Bankuak ere beren esku-hartze tasak mantendu dituzte 2013an, egin-eginean ere, 2012an eta 2011n itxi zuten modu berdinean, lehenengoak %0,25arekin eta bigarrenak %0,1arekin.

Diru merkatuaren interes tasei dagokienez, horiek epe guztietan handitu ziren, urtebeterakoetan izan ezik. Gauzak horrela, hilabeterako Euriborra %0,12an kokatu zen urteko lehenengo hiruhilekoan, eta %0,16an amaitu zen laugarrenean. Hiru hilabeterako Euriborra %0,21etik %0,24ra igaro zen lehen eta laugarren hiruhilekoen artean; sei hilabeterako Euriborra %0,34tik %0,36ra pasatu zen, eta urtebeterako Euriborrak %0,56an hasi zuen urtea eta %0,53an amaitu.

Dibisen merkatuan, AEBetako dolarraren benetako aldaketa efektiboaren aldaketa tasak tokia galdu zuen euroaren aldean, eta, horren ondorioz, euroaren balio zertxobait handitu zen. Europako dibisak balioa irabazi zuen libera esterlinaren eta yenen aldean. Mundu mailako burtsa merkatuei dagokienez, IBEX 35ak %21,4ko urtetik urterako hazkundera izan zuen (2012ko abendutik 2013ko abendura bitartean) aurreko urteko %15,6ko jaitsieraren aldean; Nikkeik %56,7 egin zuen gora, 2012an hazitako %22,9ren aldean; Dow Jones %26,5 hazi zen (2012an %+7,2); eta Euro Stoxx-ek %20,5 egin zuen gora (aurreko urtean %15,5).

EBren eta, zehatzago, Eurogunearen ekonomia aintzakotzat hartuz, 2013. urteko lehendabiziko hiruhilekoa hasi zenean, BPGdaren urtetik urterako bariazio tasa %-1,2koa izan zen; alabaina, laugarren hiruhilekoa %+0,5eko tasarekin amaitu zen. Beraz, Euroguneako ekonomiak, 2013an urte arteko %0,4ko hazkundera izan du termino errealean. Aurreko urtean, 2012an, berriz, %0,7ko jaitsiera izan zuen.

Eskariaren aldetik, kontsumo pribatuari enpleguaren bilakaera negatiboak eragin zion eta atzera egin zuen, baina ez 2012an bezainbeste (2013an %-0,7 eta 2012an %-1,4); kontsumo publikoak neurrian jarraitu zuen Euroguneako zenbait herrialdetan finkapen fiskalari begira egindako etengabeko ahaleginengatik, eta inbertsioa geldirik egon zen finantza sektoreen eta ez-finantzazkoen desapalankamendu premiengatik, bai eta kreditu eskaintzetan izandako murrizketengatik ere.

Beste alde batetik, kanpo merkataritzak jarraitu zuen Euroguneako BPGdren hazkunde errealeari modu positiboan laguntzen 2013. urtean. Hala eta guztiz ere, kanpo eskariak hazkundeari egindako ekarpen garbia 2012an baino txikiagoa izan zen.

Ikuspegi sektorial batetik, industri sektoreak, 2013. urtean batez besteko %0,6ko murrizketa bat izan arren (2012an %-1ekoa izan zen), urtean zehar izandako jaitsiera moteldu zuen eta laugarren hiruhilekoan bariazio positiboa izan zuen (%1,4), aurreko hiruhilekoetako bariazio negatiboaren aldean. Eraikuntzaren produkzioa berriro ere uzkurto zen 2013an, urtetik urtera %3,8, hain zuzen ere (2012an %4,1 jaitsi zen). Orobat, zerbitzuen balio erantsiak, 2012. urtean egonkor jarraitu zuenak, %0,1eko hazkunde apala izan zuen 2013. urtean.

27-EBn eta 28-EBn, EUROSTATen arabera, BPGdren bariazio tasa termino errealean %0,1ean kokatu zen 2013. urtean, aurreko urtean izandako %-0,4ko bariazioaren aldean. Eurogunean, bestalde, %-0,4koa izan zen 2012ko %-0,7koaren aldean. Hazkunde tasarik handienak Letonian, Errumanian, Lituania, Maltan eta Luxenburgon izan ziren. Hazkunde tasa garrantzitsuekin baina hain handiak izan gabe: Erresuma Batua, Polonia, Suedia eta Hungaria. Tasa apalagoekin honakoak: Bulgaria, Eslovakia, Estonia, Danimarka, Alemania, Frantzia eta Belgika. Europako gainerako estatutuek tasa negatiboak izan zituzten eta jaitsierak handienak honako herrialdeetan izan ziren: Txipren (%-5,4) eta Grezian (%-3,9). Espainiak %-1,2ko tasa izan zuen.

Langabezi tasak bi digituak gainditzin dituzten hainbat estatutan. Izan ere, honako hauexek dira %10etik %12ra bitarteko tasak dituztenak: Letonia, Lituania, Frantzia, Hungaria, Polonia eta Eslovenia. %12tik %15era artekoak: Bulgaria, Irlanda, Italia eta Eslovakia. Eta %15etik gorakoak, 27ko EBko langabezia tasa handienak izanda: Grezia, Espainia (%26,4), Kroazia, Portugal eta Txipre. Tasa txikiak, aldiz, honako estatu hauetan daude: Austria (%4,9), Alemania (%5,3), Luxenburgoko (%5,8), Malta (%6,5) eta Holanda (%6,7).

Inflazioa, Kontsumo Prezioen Indize Harmonizatuaren arabera, urteko batez besteko %1,4 inguruan kokatu zen Eurogunean, aurreko urtean erregistratutako ratioaren azpitik portzentajezko puntu bat gehiago. Espainiako estatuak %1,5ekoa izan zuen.

Lan produktibitatearen azterketak³ agerian jartzen du produktibitate handienak izan zituzten estatuak honako hauek izan zirela: Luxenburgoko, Irlanda, Belgika, Suedia, Frantzia eta Austria. Eurogunean balioa 108,5era iritsi zen. Espainiako estatuan balio hori 109,5ekoa izan zen.

2013an EBko eta Euroguneko lan kostu bateratu erreala⁴ balio negatiboa izan zuen, %-0,3 ingurukoa. Espainiako estatuak %-2,3koa izan zuen.

Testuinguru honetan, EUROSTATen datuen arabera, 2013an BPGdren gaineko zor publikoa estatu guztietan handitu zen, Txekiar Errepublikan, Danimarkan, Alemanian, Letonian eta Lituaniar izan ezik. Egonkortasun eta Hazkunde Itunean ezarritako %60ko muga gainditu zuten herrialdeak honako hauek izan ziren: Belgika, Alemania, Irlanda, Grezia, Espainia, Frantzia, Kroazia, Italia, Txipre, Hungaria, Malta, Holanda, Austria, Portugal, Eslovenia eta Erresuma Batua. 18en Eurogune osoan BPGdren gaineko zor publikoa %92,6koa izan zen.

Defizitari gogozkiolarik, 18en Eurogunean, defizit publikoa BPGdren %3ko maila baliokidean kokatu zen. Egonkortasun eta Hazkunde Itunean ezarritako BPGdren %3ko muga gainditu zuten estatuak honako hauek izan ziren: Irlanda, Grezia, Espainia, Frantzia, Kroazia, Txipre, Polonia, Portugal, Eslovenia eta Erresuma Batua.

BPGdren %0tik %1,5era bitartean honako herrialdeak ditugu: Bulgaria, Txekiar Errepublika, Danimarka, Estonia, Letonia, Austria eta Suedia. Alemaniak defizit nulua izan zuen eta Luxenburgok bakarrik izan zuen superabita (%0,1).

Espainiako ekonomiari erreparatu, INEK eta Espainiako Bankuak argitara emandako informazioaren arabera, 2013. urtean BPGdk %1,2ko batez besteko jaitsiera izan zuen, 2012. urtean izandako %1,6ko jaitsieraren aldean.

Autonomia Erkidegoen arabera, Balear Uharteak, Kanariak, Katalunia, Valentzia, Galizia, Gaztela-Mantxa eta Ceutak estatuarena baino jaitsiera txikiagoa izan zuten, baina Eurogunearen batez bestekoaren parekoa (%-0,4) edo haren gainetikoa. Gaztela-Leon, Asturias, Kantabria, EAE eta Errioxak erregistro txarrenak izan zituzten.

Biztanle bakoitzeko BPGd nominala kontuan hartuz, lehenengo postuan EAE dugu, 29.959 euroko BPGdrekin biztanle bakoitzeko; kopuru hori estatuaren batez bestekoaren gainetik dago, hau da, %35,4 handiagoa da (estatuaren batez bestekoa 22.279 eurokoa baita). Jarraian Madril, Nafarroa, Katalunia, Errioxa, Aragoi eta Kanariak daude. Horiek guztiak estatuaren batez bestekoaren gainetik. Kontrako egoeran daude Extremadura (15.026 euro), Andaluzia (16.666) eta Melilla (16.426).

EUSTATEk egindako balioespenaren arabera, eskariaren ikuspegitik Espainian ekoizpenaren jaitsiera eskari nazionalaren jaitsieraren ondorioa (%-2,7) izan zen, nahiz eta ekitaldian zehar aldagai horren uzkurdua maila murriztuz joan zen, harik eta udatik aurrera hiruhilekoen artean aurrerapen txikiak lortu arte. Haren osagai guztiak hobetu ziren urteak aurrera egin ahala; hartara, kontsumo pribatuaren intentsitatea handituz joan zen. Gastuaren osagai publikoek jarduerari egindako ekarpen negatiboa apaldu zuten, behin Europako Kontseiluak ekainean 2013rako aurrekontu helburua lasaitzeko erabakia hartu eta gero; izan ere, helburu hori %4,5etik %6,5era pasatzea ebatzi zen⁵.

Beste alde batetik, kanpo eskari garbiak jardueraren gaineko barne gastuaren uzkurduraren eragina apaldu zuen seigarren urtez jarraian; gauzak horrela, produktuari 1,6 puntuko ekarkina egin ziola balioetsi zen, betiere esportazioen hedapenean oinarrituta, inportazioak egonkortu baitziren, aurreko urtean izandako jaitsiera handien ondoren. Hala eta guztiz ere, kanpoko eskari garbiaren ekarpenak beherezko ibilbidea erakutsi zuen esportazioak apalduz joan ziren heinean, suspertze bidean dauden ekonomiak ahuldu eta gero; halaber, munduaren gainerako herrialdeek egindako erosketek apur bat gora egiten zuten, azken eskariaren susperraldi hasiberriaren ondorioz.

³BPGdren eta enpleguaren arteko erlazioa bezala kalkulatu.

⁴Unitateko lan kostu arrunta (ULK) soldatapeko bakoitzeko lan kostuaren eta langile bakoitzeko produktibitatearen arteko ratioa da. ULK erreala koefiziente hori berori da, baina "prezioen efektua" kenduta deflaktorea aplikatuz. Europar Batasunean eta Eurogunean ULK erreala kalkulatu dira soldatapekoen ordainsariak kontuan hartuz lanpostu bakoitzeko.

⁵Erabaki hori 2013ko uztailan hartu zen, marko orokorrago batean; horrela, Europako sei hilekoa amaitu eta gero, erabaki zen defizita publikoa %3tik behera ezartzeko eskatutako epeak luzatzea, betiere egoera makroekonomikorik txarrean zeuden ekonomiei zegokienez (Espainiako ekonomiaren kasuan, luzapen hori bi urtekoa izan zen, 2016ra artekoa, hain zuzen ere).

Eskaintzaren aldetik, adar produktiboen balio erantsiak urteko batez bestekoan izandako jaitsierak aurreko urtekoak baino txikiagoak izan ziren, eta ekitaldian zehar izandako portaera hobeak merkatuko industriaren eta zerbitzuen gorakada txikietan agertu ziren, hirugarren hiruhilekotik aurrera.

Lan merkatuaz denaz bezainbatean, INEren Biztanleria Aktiboaren Inkestak agerian jartzen du langabezi tasak (16 urtetik gorakoak) goranzko ibilbide bati jarraitu ziola lehendabiziko hiruhilekoko %25,7tik laugarreneko %27ra arte.

Testuinguru honetan, Espainiako ekonomiak bere finantza egoera hobetu zuen munduko gainerako herrialdeen aurrean. Egia esan, finantzazio gaitasuna erregistratu zuen⁶, lehenengo aldiz 1997tik, batez ere ondasun ez-energetikoen merkataritzaren saldoaren hobekuntzaren ondorioz. Finantzazio gaitasun hori (superabita) 15.799 milioi eurora iritsi zen, hau da, BPGdren %1,5era.

Hala eta guztiz ere, estatuko herri administrazio guztiek 2013. urtea amaitu zuten BPGdren %7,1era iristen den defizit batekin. Defizit horrek BPGdren 0,6 puntu portzentual desbideratzea dakar berrikusitako helburuaren aldean (%6,5koa zen).

Jarraian, EAEko ekonomiaren bilakaeraren berri emango dugu. EUSTATen datuen arabera, 2013ko lehendabiziko hiruhilekoa %-1,9ko bariazio tasarekin hasi zen eta laugarrena %-0,3ko tasarekin amaitu zen. Beraz, EAEko ekonomiak, 2013an, urte arteko %1,2ko jaitsiera izan zuen termino errealetan (aurreko urtean, 2012an, berriz, %1,6ko jaitsiera izan zuen); eta haren BPGd termino arruntetan 64.703 milioi eurora iritsi zen. Enpleguaren bilakaera ere negatiboa izan da (%-2,1ekoa 2013. urtean).

Lurralde Historikoak aintzakotzat hartuz, BPGd negatiboa izan da hiruretan, baina aurreko urtean baino apalagoa. Araba izan da jaitsierarik handiena izan duen lurraldea (%-1,4); aitzitik, Bizkaiak eta Gipuzkoak %1,1eko jaitsiera izan dute, bi kasuetan. Enpleguari erreparatuta, Araba izan da beheakadarik handiena izan duen lurraldea (%-2,4); aitzitik, Bizkaiak eta Gipuzkoak %2,1eko jaitsiera izan dute, bi kasuetan.

2013an INEren kontabilitate erregionalak urtetik urterako %-1,9ko bariazio tasa erreala erregistratu zuen Euskal Autonomia Erkidegoko ekonomiarentzat⁷; zenbatespen hori ez dator bat EUSTATEk emandako balioekin eta erregistrorik okerrenak dituzten autonomia erkidegoen artean kokatzen gaituzte (Gaztela-Leon eta Asturiasen %-2,5, Kantabrian eta EAEn %-1,9 eta Errioxan %-1,8).

Eskariaren aldetik, azterlanak agerian jartzen du, barne eskariak bariazio negatiboa izan arren, jaitsiera 2012an izandakoa baino apalagoa izan zela (%-1,5ekoa, aurreko urteko %-2,4koaren aldean). Bilakaera hori kontsumoan eta inbertsioan izandako jaitsieraren ondorioa izan da. Etxeen azken kontsumoaren gastuaren jaitsierak (%-1,0) eta herri administrazioen azken kontsumoaren gastuaren uzkurdurak (%-1,3) azken kontsumoaren %1,0ko jaitsiera eragin zuten. Kapitalaren eraketa gordinak, bere bi osagaien bilakaera negatiboa dela eta, barne eskariaren profirik negatiboena erakutsi zuen, %3,2ko jaitsierarekin, 2013. urte osoa kontuan hartuz gero.

Kanpo eskariari dagokionez, 2012tik 2013ra bitartean esportazioak hazi ziren termino errealetan, guztira %1,1 urtetik urtera (2012an izandako %3,3ko jaitsieraren aldean) eta inportazioak %0,5 handitu ziren (2012an %4,2 jaitsi ziren).

Kanpoko Merkataritzaren Estatistikak atzerriarekiko ondasunen kanpoko merkataritzari buruz ematen dituen datuen arabera, betiere Aduanetako Erregistroetan oinarrituta, %0,3ko jaitsiera izan da esportazioen ohiko balioan 2013. urtean, eta %0,6ko igoera energiakoak ez direnetan (guztizkoaren %90,8 dira) eta %8,8ko jaitsiera igoera energiakoetan. Bestalde, inportazioek, orotara, %1,8 egin zuten gora. Bertan, energia inportazioen balioak (guztiaren %35) %5,5 hazi ziren, eta energiakoak ez direnak %0,2 jaitsi ziren.

⁶Hori sortzen da ekonomiaren sektoreek sortutako aurrezkoa egindako inbertsioari aurre egiteko behar adinakoa denean eta kalkulatzeko kontu korrante balaizaren, kapitalaren eta kanpoan egoitza dutenen inbertsioen saldoak batuz.

⁷Estatuaren batez bestekoa %-1,2koa izan zen.

Energiakoak ez diren EAEko esportazioen aduana sarien taldeko azterketan agerian gelditu denez, lehenik eta behin, ekipo ondasunak nabarmentzen dira, esportaturiko guztizkoaren %43,2 baitira (makinak, 4.442,6 milioi euro, eta garraio materiala, 4.312 milioi euro). Horien esportazioak %2 egin du gora, makinek eta aparatuek gora egin baitute (%+4,7), nahiz eta garraio materiala zertxobait jaitsi (%-0,6). Bigarrenik, metal komunak eta haien enbriak esportazioa nabarmentzen da, kopuru osoaren %24,8rekin. Haien esportazioa %1 jaitsi da. Hirugarrenik, plastikoen eta kautxuaren esportazioa nabarmentzen da, guztizkoaren %7,8, eta haien bariazio tasa negatiboa da (%-7,3). Energiakoak ez diren inportazioen aldetik, metalak eta horien enbriak nabarmentzen dira, guztizko inportazioen %21,4 baitira eta %2,9 hazi baitira. Bigarrenik, azpimarratzekoak dira guztizko inportazioen %18,4 diren ondasun ekipoak; azken horiek %2,1 jaitsi dira, makinen eta aparatuen inportazioan izandako beherakadagatik (%-3), nahiz eta garraio materialaren inportazioa %1,2 hazi.

Kanpoko saldoa 4.450 milioi eurokoa da, BPGdren %6,9.

Energiakoak eta energiakoak ez diren produktu eta ondasunak bereizita ondoriozta daitekeenez, energi saldoa defizitariora da (-3.863,9 milioi euro). Aldiz, energetikoak ez diren produktuenak superabita erregistratu zuen, 8.314 milioi euro; hori guztia BPGaren %12,9 da, hots, aurreko urteko ratioa (%12,6) baino portzentajezko 0,3 puntu gehiago.

Eskaintzaren ikuspegitik, termino errealetan BPGd jaitsi zen, lau sektore handiek bultzatuta; izan ere, horiek guztiek beren jardura maila murriztu dute.

Lehen sektoreak %6,1eko bariazio negatiboa izan zuen. Bigarren tokian eraikuntzaren sektorea dago, %5,0ko uzkurdurarekin. Industri sektoreak ere bilakaera negatiboa izan zuen, nahiz eta aurreko urtekoa baino apalagoa izan; guztira %1,9 jaitsi zen balio erantsian. Hori neurri handi batean enbriak industriaren pisu garrantzitsuaren ondorioa izan zen. Bestalde, zerbitzuen sektoreak ere bere jardura maila murriztu zuen; jaitsiera %0,6koa izan zen. Jatorria merkataritza, ostalaritza eta garraio sektorearen bilakaera negatiboan egon zen; izan ere, sektore horrek %1,4 egin zuen behera; orobat, administrazio publikoa, hezkuntza eta osasuna biltzen duen adarrak ere bilakaera negatiboa izan zuen eta 2012an izandako %0,4ko hazkundetik 2013an izandako 0,3ko jaitsierara igaro zen. Gainerako zerbitzuek ere beren jardura mailak jaitsi zituzten (%-0,2).

EUSTATen 2013ko ekonomi jardueren direktorioaren azken datuek guztira 161.067 enpresa aktibo⁸ zenbatu zituzten EAEn (lehen sektorekoak ere aintzakotzat hartuz); horiek guztiek 855.093 pertsona enplegatuta zituzten; horrenbestez, batez besteko tamaina 5,3 lanpostukoa zen enpresa bakoitzeko. Egoitza soziala oraindik EAEn duten enpresa horien portzentajea %97,7 da, kopuru absolutuetan gutxiago izanda. 2011 eta 2013 bitartean, enpresa kopurua %0,3 eta enplegua %1,9 murriztu dira.

Denbora tartearan aldetik ikuspegi zabalagoa kontuan hartuz, 1995etik 1999ra bitartean (1993ko krisialdiaren irteera) erregistratutako hazkunde handia nabarmentzen da enpresa kopuruan (%5,2); izan ere, hurrengo bosturtekoa eritmo motelagoa izan zuen enpresen dinamismoari erreparatuta (hazkundera %1,1ekoa izan zen). Era berean, 2004tik 2008ra arteko epealdia nabarmentzen da enpresen sarearen hedapen garrantzitsuagatik (batez besteko urtetik urterako hazkundera %3,5ekoa izan zen) eta 2008an gehiengo historikora iritsi zen, guztira 184.290 enpresarekin. Urte horretatik aurrera, kopurua atzera eginez joan da etengabe; gauzak horrela, 2009tik 2013ra bitartean⁹ galera garbia 28.283 enpresakoa izan da (urtean 7.000 enpresa baino gehiago desagertu dira eta batez beste urtetik urterako %3,5eko tasa izan da).

Produktibitateari dagokionez, EAEn 2013an termino errealetan izandako hazkundera (%1) Europar Batasunean erregistratutakoa baino handiagoa izan zen (28-EB: %0,4). Horrez gain, Estatuak askoz tasa erreal handiagoa lortu zuen, %+1,8koa, behin-behineko datuen arabera.

⁸ Enpresa: establezimenduen jardueri legezko euskarria ematen dien unitate juridikoa, hau da, jardura horien erantzukizun eta zuzendaritza dituen eta iazera juridiko propioa duen edozein sozietate, erakunde, organismo, pertsona fisiko edo erakunde publiko edo pribatu. 2012tik aurrera EUSTATen estatistikak lehen sektoreko enpresak sartzen ditu.

⁹ Seriea arazteko, lehen sektoreko enpresak alde batera utzi dira 2012an eta 2013an.

Bestalde, gure ekonomiaren ULK arruntak hazi ziren (%+0,7, 2012ko %-0,4ren aldean), eraikuntzan (%-5,7) jaitsiz eta industrian (%1,7) eta zerbitzuetan (%1,4) igoz. Europar Batasunean, ULK nominalak, soldatapekoek lanpostuko eskuratzen duten ordainsaritik abiatuta kalkulatzeko direnak, %0,4 handitu ziren 2012. urtean (28-EB). Euroguneari dagokion azken datua 2012koa da: %+1,9.

Inflazioari dagokionez, EAEn urteko batez besteko tasa %1,6an kokatu zen 2013. urtean, 2012ko datutik 7 hamarreko beherago. Abenduko urtetik urterako inflazioa %0,6koa izan zen.

Ekonomia eta Lehiakortasun Ministerioaren Kanpoko Inbertsioen Erregistroaren datuen arabera, EAEn atzerriko inbertsioa areagotu egin zen 2012 eta 2013 artean, hain zuzen ere %130,2, atzerriko balioak edukitzeko enpresak deskontatuz gero. Orotara, 984,1 milioi euro jaso zituen EAEk. EAEn proportzioa 2012ko %2,9tik 2013ko %6,2ra igo zen estatuaren guztizkoaren gainean. Madrilgo Erkidegoak jasotzen duen inbertsioa deskontatzen badugu, portzentajea %13,7ra igo zen, %8,2tik aipatutako %13,7ra igoz 2012tik 2013ra bitartean. Horrela, 2013. urtean EAEk hirugarren lekua betetzen du inbertsioen bolumenean, 8.635,1 milioi euro jasotzen dituen Madrilen atzetik (ABDEak deskontatuak) eta 3.511 milioi euro jasotzen dituen Kataluniaren atzetik. Erregistro horri esker, Euskadik maila bat igotzen da sailkapen autonomiak, 2012. urtean laugarren lekua betetzen baitzuen. Ikuspegi sektorial batetik, oso nabarmenak izan ziren guztizkoen gainean duten garrantziagatik honako hauek: ur hornikuntzan, saneamendu jardueretan eta hondakinen eta deskontaminazioaren kudeaketan egiten direnak; energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornikuntzan egiten direnak; eta higiezin jarduerak eta jarduera profesionalak, zientifikoak eta teknikoak. Lurralde ikuspegi batetik begiraturik gero, inbertsioaren azken titularraren egoitza ELGAko herrialde batean kokatzen da kasuen %93,1ean, eta 15-EBn kasuen %88,9an (guztira 874,9 milioi euro). Bereziki nabarmendu beharra dago Afrikatik, Mexikotik eta Brasiletik etorritako inbertsioen gehikuntza.

Euskal inbertsioa atzerrian, ABDEak kanpo utzita, %174,4 hazi egin da 2012. urtetik 2013. urtera bitartean, orotara 408,5 milioi eurotik 1.120,8 milioi eurora. EAEk hirugarren lekua betetzen du autonomia erkidegoen artean atzerrian egindako inbertsioagatik duen sailkapenean; Madrilek gainditzen du 10.755 milioi euroekin eta Kataluniak 1.846,4 milioi euroekin. Sektoreei erreparatuta, honakoak nabarmentzen dira: energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornikuntza; informazioa eta komunikabideak; eraikuntza eta jarduera profesionalak, zientifikoak eta teknikoak. Herrialdeen arabera, hauexek izan dira EAEn inbertsioaren helmuga nagusiak 2013an EB15ean: Erresuma Batua (612,9 milioi euro), Portugal (50 milioi euro) eta Frantzia (27,8 milioi euro). Eta Eurogunetik kanpora: Mexiko (189,4 milioi euro) eta AEB (96 milioi euro).

2.6. SEKTORE PUBLIKOA

Lehenengo eta behin, Eusko Jaurlaritzaren *“Aurrekontu-betearazpenaren inkestak”* nabarmentzen du Eusko Jaurlaritzak eta hiru foru aldundiek 2013ko irailerako orotara likidatutako sarrera guztiek (10.776 milioi euro) %2,7ko jaitsiera izan dutela aurreko urteko une berekoen aldean (2012an %0,1eko igoera izan zen); izan ere, zuzeneko eta zeharkako zergetatik ateratako diru sarreraren gehikuntzak (%1,2 eta %2,6koak, hurrenez hurren) ez dira gai izan sarreraren gainerako kapituluetan izandako jaitsiera handiak konpentsatzeko. Bi partidek Euskal Sektore Publikoaren diru sarreraren %78 biltzen dute. Era berean, pasibo finantzarioen bariozioan %12,6ko beherakada izan da, Eusko Jaurlaritzaren zorpetze txikiagoari lotuta 2012ko irailekoaren aldean (izan ere, foru aldundientzat ratio hori positiboa da: %+4,7).

Ondorioz, baieztatu daiteke Euskal Sektore Publikoaren erkidegoko BPGdren gaineko diru sarrerak (2012. urtea ixtean %23,35ekoak zirenak) %22,41ekoak izan direla 2013ko irailean (behin-behineko datuak).

Sarreraren jaitsiera Eusko Jaurlaritzan nahiz aldundietan izan da, nahiz eta intentsitatea desberdina izan den: Eusko Jaurlaritzari dagokionez, jaitsiera handiagoa da, %8,9koa, gehienbat transferentzia arrunten eta ondare sarreraren beherakadaren ondorioz. Aitzitik, foru aldundiei dagokienez, sarrerak batez bestekoa baino gutxiago murriztu dira (%-

0,8, betiere kontsolidatu osoaren %-2,7ren aldean), gehienbat zerga itunduen diru bilketaren susperraldiaren ondorioz (horien gaineko datu osoak ezagutzen dira 2013. urteari dagokionez).

Zerga itunduengatik diru bilketa, zuzeneko eta zeharkako diru sarreren zati nagusia eta guztiaren %90 baino gehiago osatzen dituena, %3ko gehikuntza izan du 2013. urtean, behin-behineko datuen arabera; alabaina, diru bilketa horrek aurreko urtean %0,6ko jaitsiera izan zuen. Gainera, aurreko ekitaldian gertatutakoaz bestaldera, oro har zeharkako ezarpenak zuzenekoak baino portaera hobea duela antzeman da.

Labur adieraztearren, bildutako bolumen osoa 11.752 milioi eurokoa da. Zenbateko hori, behin-behineko datuen arabera, EAEko BPGd arruntaren %18,2 izan da 2013. urtean (2012an %17,6). Bildutako diruaren %36,3 PFEZari dagokio, %36,4 BEZari (kudeaketa propioa, eta barne eragiketengatik eta aduanengatik doikuntza), %10,4 Sozietateen gaineko Zergari eta gainerakoa, %16,9, zenbait zerga bereziri.

Beste alde batetik, Euskal Sektore Publikoaren gastu osoa (toki erakundeak sartu barik) 9.340,4 milioi eurokoa izan da 2013ko irailean eta %0,4 murriztu da 2012ko data berekoarekin erkatuz gero (memoria hau amaitzeko eguenean ez dira ezagutzera eman urteko laugarren hiruhilekoaren aurrekontu betearazpenari buruzko datuak), betiere 2012ko %-2,6koaren aldean. Gauzak horrela, magnitude horrek EAEn BPGdren gainean duen kopurua 2012ko amaierako %22,69tik 2013ko irailaren 30eko %19,42ra igaro da.

Gastuak bilakaera negatiboa izan du bai Eusko Jaurlaritzan (%-3,9) baita foru aldundietan ere (%-2,8). Ondorioz, agregatuaren aldakuntzak indar gutxiago dauka (%-0,4), izan ere, diru partidetako batzuk erakundeen artean orekatzen dira (transferentzien zati bat, esate baterako). Ondorioz, gastu publikoaren ratioa gure erkidegoaren BPGdren gainean %19,57tik %17,42ra igaro da foru aldundientzat eta %15,83tik %12,98ra Eusko Jaurlaritzarentzat, BPGdk EAEn 2012an eta 2013an izan duen bilakaeraren behin-behineko datuak kontuan izanik.

Eusko Jaurlaritzaren gastuan arreta jarrita, 2013ko behin-behineko likidazioak %6,5eko jaitsiera agertu du 2011ko ekitaldiaren aldean. Hala eta guztiz ere, legegintzaldiaren 2009aren erdialdeko aldaketatik ondorioztatutako sailen berrantolamenduak gastuaren zenbaki handien zenbait ataletako bilakaeraren jarraipena zailtzen du aurreko urtetik harantzago. Gastu bolumenagatik bi sail nagusiek Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailak (gastu osoaren %28,2) eta Osasun Sailak (%34,4) izaten jarraitzen dute. Lehenengoa %2,8 igo da eta bigarrena, aldiz, %1,9 jaitsi da 2012koaren aldean. 2013rako likidatutako gastu osoa 9.579 milioi eurokoa da, kopuru hori gure Erkidegoaren urte horretako BPGdren %14,8 izanik, behin-behineko datuen arabera.

Halaber, *“Aurrekontu Betearazpenari buruzko Estatistikak”* agerian jartzen du EAEko sektore publiko osoaren zorpetze garbia (Eusko Jaurlaritzaren eta foru aldundiak) 2013ko hirugarren hiruhilekoan murriztu dela %10,3 aurreko urteko epe berekoarekin erkatuz gero, behin 2012an %10,2 handitu eta gero. Zorpetze garbia (zorpetze gordina ken amortizazioa) 803,77 milioi eurokoa izan da 2013ko irailean; horietatik 681,4 milioi Eusko Jaurlaritzari dagozkio eta gainerako 122,3 milioiak foru aldundiei.

Emaitza gisa, 2013ko azken hiruhilekoaren amaieran Eusko Jaurlaritzak eta foru aldundiek 9.247,8 milioi euroko zor bolumena aurkeztu dute, 2012ko irailean izandakoa baino %1 gutxiago, hain zuzen ere. Urte horretan ere zor zatirik handiena Eusko Jaurlaritzari dagokio (guztiaren %77,4; aurreko urtean, guztiaren %76,7 izan zen).

2.7. LAN-MERKATUA

Lehenik eta behin, BJAREN datuek erakusten dute 2013. urtean EAEko biztanleria aktiboaren urteko batez bestekoa hazi egin dela. Hala, 2012n lan merkatuan parte hartzen zuen %54,9ren aldean, 2013an %56,6 dugu, hots, %1,7 gehiago. Krisialdiaren luzapenaren ondorioz sortutako gogorik ezak nabarmen jaitsi zituen jarduera tasak 2012. urtean; izan ere, lana lortzeko aukera faltak eragin zuen lan egiteko adinean zeuden eta enplegua galtzen zuten langileen zati garrantzitsu batek zuzenean langabeziara jo beharra. 2013an pertsona aktiboen batez besteko zenbatekoa

1.029.200koa izan da, 2012an baino %3 gehiago, edo beste modu batera esanda, 30.600 pertsona gehiago aurreko urtean baino.

Emakumezkoen jarduera tasaren urteko batez bestekoa %50,5koa izan da, 2012koa baino 1,4 puntu gehiagokoa, eta, beste alde batetik, gizonezkoen biztanleria aktiboa 2012ko %61,1etik 2013ko %63ra igaro da.

Enpleguari dagokionez, 2012ko abendutik 2013ko abendura arte EAEn gertatu den okupazioaren gehikuntza %3,2koa izan da (aurreko epean kopurua %-4,6koa izan zen); gauzak horrela, lanpostuak 28.500eko zenbatekoan handitu dira. Gizonezkoen enpleguak izan du bilakaerarik txarrena (gutxiago hazi da, %2,8), azken urtean 13.500 lanpostu irabazi baitira; emakumezkoenak, aldiz, 15.100 enpleguko igoera izan du (%3,7). Gainera, azken urtean %33,6 igo da 25 urtetik beherako gazteen enplegua eta %5,7, 25 eta 44 urte artekoena; 44 urtetik gorako langileen enplegua, berriz, %0,2 murriztu da.

Urteko batez besteko balioak kontuan hartuz gero, 2013an berreskuratu diren 500 lanpostuetatik (apenas %0,1, 2012ko datuen aldean), 900 izan ziren gizonezkoek galdutakoak eta 1.500 (%+0,4), aldiz, emakumezkoek irabazitakoak. Horrenbestez, enpleguaren feminizazioa hamarren bat gehitu da, eta talde horren enplegua %46,2tik %46,3ra igaro da. Sektoreak aintzakotzat hartuz, 2012. urtean enplegurik gehienak hirugarren sektorean galdu ziren (-14.500, hau da jaitziera osoaren %44) eta portzentajezko murrizketarik handiena eraikuntzari egokitu zitzaion (%14,3koa 2011koaren aldean); 2013. urtean, aldiz, hasi berri den susperraldiaren protagonista hirugarren sektorea izan da, %2,6 hazi baita, 16.200 enplegu berreskuratuz. Industriak, bestalde, beherantz jarraitzen du, %3,1 portzentajeari erreparatua (-6.600 enplegu); eraikuntzak ere beherantz, baina are kopuru handiagoan: enpleguaren %16,8 galdu du, 9.700 lanpostu.

Behin-behinekotasun mailari dagokionez, BJAREN datuek erakusten dute 2013n urteko batez bestekoa aurreko urtean baino zertxobait altuagoa izan dela (%21,7koa %21,4koaren aldean). Enpleguaren suntsidurak bereziki eragin die urte horretan kontratu finkoa izan dutenei (-3, betiere soldatapeko enpleguaren %2,6ko jaitziera osoaren aldean); aitzitik, aldi baterako kontratua izan dutenak kopuru txikiagoan murriztu dira (%1,5). Gure Erkidegoan behin-behinekotasuna %20-22 ingurukoa da, Holanda (%20,3) eta Portugalen (%21,5) gisako herrialdeetan bezalatsu; Europar Batasunean batez bestekoa %13,8koa da eta euroaren eremuan, aldiz, %15,2koa. Behin-behinekotasunaren ratorik handienak Espainian (%23,4) eta Polonian (%26,8) daude.

Bestalde, 2013ko kontratazioak aztertuta ikus daitekeenez, bilakaera positiboa izan da aurreko urtekoarekin alderatuta (orotara +%0,8, hasierako kontratu kopuruaren %1,1). Alderantziz jazo zen 2012an, noiz-eta guztizko kontratazioa %6,9 murriztu zen eta hasierako kontratuak %6,6. Nolanahi ere den, aintzakotzat hartu beharra dago etxeko zerbitzuaren kontratuen zuzeneko zenbaketak (egondako arautegi aldaketaren ondoriozkoa) handi zezakeela 2012. urtean izandako kontratazioa; horren ondorioz, 2013ko datuak 2012koekin erkatzeko orduan, bilakaera negatiboa ikus zitekeen, eta ez positiboa.

Laburbilduz, 2013. urtean ELZPren datuek agerian jartzen dute 678.946 lan kontratu egin direla (bai kontratu berriak eta bai egokitzapenak kontuan hartuz). Horietatik %51,3 emakumezkoek sinatu dituzte (aurreko urteko %51,5arekin alderatuta), eta 2013an kontrataturikoak %47,6, gainera, emakumezkoak izan dira. Lurraldeei erreparatuz gero, Araban kontratazioaren gehikuntza %3,8koa izan da eta Gipuzkoan %2,3koa; aitzitik, Bizkaian kontratazioen kopurua %1 jaitzi da.

2013ko lan merkatuaren bilakaeraren ondorioz, BJArako langabezi tasa orokorra %15,3koa izan da urtearen amaieran eta %14,6koa batez beste lau hiruhilekoetan. Datu horiek ez dira agertu 2000tik, eta EBko batez bestekoa gaintzen dute (%10,8 28-EBn eta %12 euroaren eremuan). European, oso ezberdinak dira langabeziaren kopuruak: %25etik gorako balioak ditugu, adibidez, Espainian (%26,1) edo Grezian (%27,3), eta %6koak edo txikiagoak Austrian, Alemanian edo Luxenburgon, esate baterako. AEBetan %6,7ko langabezi tasa dago, %3,7koa Japonian, eta Frantziak, Poloniak eta Esloveniak Europako batez bestekoaren antzeko ratioak dituzte, zenbait adibide aipatzearen.

Berebiziko garrantzia dute lan merkatuaren egoera horrek eta enplegurako politikek. Hauexek biltzen dituzte politika horiek: politika aktiboak, langabetuek lana lortu eta lana dutenek lanari eusteko helburua dutenak; eta politika pasiboak, langabetuen babes ekonomikoa lortzeko helburua dutenak. Politika aktiboei dagokienez, guztira 481 milioi euro erabili zituen gure erkidegoak 2012an (urte horretakoa da eskuragarri dagoen azken datua) enplegua sustatzeko ekintzetarako, hots, 2.864 euro langabetu bakoitzeko, estatuko ratorik handiena.

LANBIDE-Euskal Enplegu Zerbitzuak, bestalde, 2013an 137,12 milioi euro erabili ditu guztira lan merkatura sartzeko aukerak hobetzera zuzendutako neurrietan; horietan 180.000 pertsonak hartu zuten parte. Beste alde batetik, 62,67 milioi euro erabili ziren *lan aktibaziorako* ekimenei begira, zenbait programatan banatuak; horietan 120.630 pertsonak parte hartu zuten. Orobat, 74,45 milioi euro erabili ziren enpleguaren aldeko prestakuntza programetan, lanean nahiz langabezia zenbait pertsonen zuzenduta.

Enpleguko politika pasiboetan, EAEn langabeziagatik prestazioetarako bideratutako gastu osoa 2013. urtean, behin-behineko datuen arabera, 1.258,88 milioi eurokoa izan da, 2012. urtean baino %0,5 gehiago, alegia. Kopuru hori EAEko BPGdren %1,94koa da, aurreko urteko ratio berbera. Horrez gain, Estatuko gastu osoaren %4,2 da, hau da, aurreko urtean baino bi hamarren gehiago ditu.

2013an langabeziagatik prestazioen onuradunak, batez beste, 89.532 lagun izan dira EAEn, aurreko urtean baino %1,6 gehiago, nahiz eta urte horretan %7,7 handitu zen, betiere Enplegu Ministerioak emandako datuekin bat etorriz. Estatuan jasotzaileen kolektiboa jaitsi da 2013. urtean: urtean batez beste %7,3; gauzak horrela, EAEk estatuko onuradun guztien aldean duen partaidetza handitu da, 2012ko %3tik 2013ko %3,3ra igaroz. Gainera, EAEn dauden 89.532 onuradunetatik %46,6 emakumezkoak dira eta gainerako %53,4 gizonezkoak.

2013ko abenduko datuei dagokienez, 84.292 jasotzaileetatik %60,7k kotizaziopeko prestazioak jaso dituzte, %34,6k subsidioak eta gainerako %4,7k Gizarteratzeko Errenta Aktiboa. Estatuan, berriz, kotizaziopeko prestazioak jasotzen dituzten jasotzaileen ratioa %44,5koa izan da, subsidioak jasotzen dituztenak, aldiz, %41,6 izan dira eta Gizarteratzeko Errenta Aktiboa %9,1ek jaso dute. Gainera, %4,8k nekazaritzako aldi baterako langileen subsidioa jasotzen zuten. Eta hilabete horretan erregistratutako langabeziaren zifrak kontuan izanik, esan liteke 2013ko abenduan EAEko 100 langabetik 50ek ez dutela inolako prestaziorik jaso (48 2012an); bai ordea, ehunetik 50ek, eta horien artean 30ek kotizaziopeko prestazioa jaso dute, 18k subsidioa eta bik bakarrik Gizarteratzeko Errenta Aktiboa.

Bestalde, EAEko lan istripuei buruzko datuek, Osalanek (Laneko Segurtasun eta Osasunerako Euskal Erakundeak) erregistratuek, erakusten dute 2013an 28.737 lan istripu gertatu direla, 2012n baino %3,5 gutxiago (lan istripua izan eta baja eskuratu zuten langileen kopurua kontuan izanik, lansaioan eta "in itinere" gertatuko istripuak eta lanbide gaixotasunak barne); Estatu osoan, ordea, jaitsiera %2,4koa izan da, Enplegu eta Gizarte Segurantzaren Ministerioaren datuen arabera. Jaitsiera hori gure erkidegoan 2000. urtetik izandako jaitsierei gehitu behar zaie; horrela bada, beherakada %49,3koa izan da, estatuaren batez bestekoa baino askoz handiagoa eta gainerako erkidegoetan baino erritmo azkarragoan.

Lanaldian istripua izan duten pertsonen helduta (24.611, 2012. urtean baino %3,9 gutxiago), azken urtean larritasunaren araberako mota guztiak murriztu dira: %3,8 istripu arinak eta %13,8 larriak; istripu hilgarriak, aldiz, %9,7 murriztu dira. Gainera, sektoreen araberako azterketak agerian jartzen du istripuak nabarmen jaitsi direla erakuntzaren sektorean (%-18,5) eta industrian (%-7,6); zerbitzuek, ordea, goranzko bilakaera izan dute (%+2,7).

Kopuru horiek enpleguaren bolumenarekin erlazioan jarriz gero, bilakaera aurreko urtekoaren antzekoa dela esan daiteke: istripuen eragin indizea 27,2koa da mila langileko (28,3koa milako 2012n; beraz, eragina %4 jaitsi da). Sektore bakoitzari erreparatu gero, jaitsierarik handiena nekazaritzan izan da (%-13,2) eta industrian; azken horren eragina %4,7 murriztu da, 41,5 istripuraino sektorean diharduten mila langileko.

Azenik, LHKaren 2013ko "Negoziazio Kolektiboaren Balantzea"ren arabera, urte horretan zehar gure erkidegoko langileen %87ari dagozkion hitzarmen kolektiboak berriztatu behar ziren. 2012koa (%79,2) baino handiagoa da ehuneko

hori. Laburbilduz, urtearen amaieran, eta eskuragarri dauden azken datuen arabera (2013/12/31ra arte erregistraturiko hitzarmenak), berritutako 613 hitzarmen zeuden guztira, eta 230.046 pertsonari eragiten zieten (horietatik %68 sektoreko hitzarmenen mende daude eta gainerako %32 enpresa hitzarmenen mende); horiez gain, beste 556 hitzarmen zeuden berritzeko, 349.769 langileri eragiten zietenak.

2.8. FAMILIAK ETA LANEKO BIZITZA, BIZITZA PERTSONALA ETA FAMILIA UZTARTZEKO ARAZOAK

EAEko familia-sistemen tipologia asko aldatu da azken hamarkadetan, demografia, gizarte eta kultura prozesuen ondorioz. Aldaketa nabarmenen artean¹⁰, Eusko Jaurlaritzaren “2008ko Familien Inkestak” hauexek aipatzen ditu: familia moten aniztasun handiagoa, familien batez besteko tamaina txikiagoa, familia horietako erreferentziako pertsonen profileko aldaketa garrantzitsuak, familian dauden adingabeen proportzio txikiagoa eta mendekotasun egoera gehiago eta guraso bakarrekoen familiek dakarten gizarte errealitatea, behearazo joera izanik ere.

Aldaketak gorabehera, pertsonen bizitzaren ardatza izateari eusten dio familiak. Eusko Jaurlaritzaren Prospekzio Soziologikoaren Kabinetearen “Familia EAEn” (2012) azterlanak agerian utzi duenez, elkarriketaturiko pertsonen %96k uste dute familia oso edo nahikoa garrantzitsua dela, beste batzuen aurretik hala nola aisialdia (%93), lagunak (%92) edo lana (%91). Gainera, gehienek ustez, familia aurreko aldietan bezain garrantzitsua da (elkarriketatuen %47), edo are garrantzitsuagoa (%15).

Azken urteetan, familien osaerak izan dituen aldaketak eta aldaketa horiek ugalkortasun-tasetan izan duten eraginak handituz doan interes publikoa zirikatzen dute, dakartzan ondorioak direla eta. Ugaltzeko joera duten adinekoren artean laneratze eta igoeretik kontzientziak emakume gazteak oso egoera zailean jartzen ditu seme-alabak izateko erabakiari dagokionez. “Familia EAEn 2012an” azterlanaren emaitzetatik nabarmendu behar dugu lehenik eta behin elkarriketatuen %47k uste duela oinordekoak izateak nahikoa oztokatzen duela emakumearen lanbide karrera, eta %19k eragozpen “handia” dela deritzo. Gizonezkoen ustez, aldiz, galdeturikoen %10ek baino ez du uste emakumeek eragozpen asko edo nahikoa dituztela lanbide karreran seme-alabak izateagatik. Gainera, gehienek uste dute (%51ek 2012an eta %57ak 2001ean) amatasun baja oso laburra dela, baita aitatasun baja ere (%53k uste du 2012an –2001ean ez zegoen baimen hori- aitatasun baimena ez dela nahikoa).

Bestalde, EUROFUNDen (Bizi-eta lan-baldintzak hobetzeko Europar Fundazioa) “Bizi Kalitatearen Europako III. Inkestak” (2012) jakinarazi zuen 2012an Europar Batasuneko langileen %53 lanetik itzultzean nekatuegi egoten direla etxeko zereginak egiteko, gutxienez hilean hainbat aldiz, eta langile horien laurdenak hala sentitzen direla astean hainbat alditan. Halaber, % 30ek familiako erantzukizunei erantzuteko arazoak ditu lanagatik, eta % 14k dio lanean arreta jartzeko arazoak dituela familiako erantzukizunak direla eta.

EAEn, EUSTATEk “Laneko bizitza, bizitza pertsonala eta familia uztartzeari buruzko inkesta” (LBBI) egiten du, eta horren 2012ko datuek nabarmentzen dutenez, lehenik eta behin emakumeek gizonezkoen ordu kopurua ia bikoiztu egiten dute adingabeen eta mendekotasunean diren pertsonen zaintzan. Alde honetan, emakumeen ustez zailtasun txikiagoa dago ordaindutako lana familiarekin eta eremu pertsonalarekin uztartzeko, eta beharbada horregatik ia gizonen bi halako ordu kopurua ematen dute seme-alabak eta mendekotasunean diren pertsonen zaintzan. Hartutako kargen desberdintasun horrek eragina du gogobetetasun mailan, norberaren bizitzarako, aisialdirako edo prestakuntzarako dagoen denboraren aldetik, zeren eta emakumeek ia laurden batek (%24,2) baitio ez dagoela pozik. Gizonezkoetan, berriz, %16,8 da. Familia osatzen ari den adinaren inguruan ematen da gogobetetasun maila hain txikia, hau da, 35 eta 44 urte bitartean; adin horretatik gora, aldiz, gogobetetasun maila haziz doa.

Orokorrean, EAEko landunek ordaindutako lana eta norberaren bizitza eta familia uztartzeko duten zailtasun maila 3,8 puntukoa da (3,3 zen 2010ean; eta 10 puntu izango lituzke uztartzeko bat ere aukerarik ez duen pertsonak).

¹⁰ Datu horiei buruzko informazio zehatzagoa izateko, jo beza irakurleak 2011 eta 2012ko EAEn Memoria Sozioekonomikoetara.

Landunek familia eta lana uztartzeko duten zailtasun handiena mendekotasuna dutenen zaintzan ageri da (4,1 puntu), eta jarraian seme-alaba adingabeak zaintzea (3,8 puntu).

Enpresan edo erakundeetan zenbait baimen eskatzeko zailtasun mailari dagokionez, EUSTATEN inkestak agerian utzi du lanean ari direnen batez besteko zailtasun maila: 10etik 3,2koa, eta 1,9koa lanera ez joateko, hain zuzen ere norberaren gaietarako. Lana, familia eta norberaren bizitza bateratzea erraztu dezaketen neurrien artean, lanaldi murrizketak 3,6ko batez besteko zailtasuna du, ondoren eszedentziek (3,9) eta lan eta soldatarik gabeko egunek, 10etik 3,8 hain zuzen. Oro har, ez da alde handirik ikusten sexuen arabera, kasu batean izan ezik: gizonak lanaldia murrizteko eta eszedentziak eskatzeko (4,0 gizonentzat eta 3,38 emakumeentzat) zailtasun handiagoak adierazten dituzte. Seguruena, gainera, adinak eta lanpostuko antzintasunak murriztu egiten dituzte aipaturiko uztartze neurriak lortzeko zailtasunak.

Azaldutako egoera horiek arintzeko, familiei laguntzeko planak abiarazi zituen Eusko Jaurlaritzak 2002an, zertarako eta familiek seme-alaba kopurua askatasunez erabakitzea galarazten duten eragozpen ekonomikoak eta gizarte eta laneko eragozpenak gainditzeko. Hala, Familiei Laguntzeko Legea onetsi zuen 2008an, eremuari lerrun juridiko handiagoa emateko eta famili politika integralerako oinarriak ezartzeko, betiere familien eta familiako kideen ongizatea eta bizi-kalitatea hobetze aldera. Familientzako zuzeneko laguntzak 2002an hasi ziren I. Famili Planarekin. Harrezkero, 2012ra arte, 500 milioi euroko gastuak izan dira laguntza horietan, gutxi gorabehera erdibana banatuta jaiotza, adopzio edo aurre-adopzioko harrerarako laguntzen eta uztartzeko laguntzen artean.

2012ko aurrekontuko likidaziotik, jakin izan dugunez, 46,8 milioi euro familientzako diru-laguntza horietarako eman ziren, hots, aurreko urtean baino %25 gutxiago. Horietatik 24,4 bateratzeko laguntzak ordaintzeko (%-25,9 2011rekiko) erabili ziren, eta beste 22,4 milioi seme-alaben jaiotzagatik edo adopzioagatik (%-24,1).

2.9. BIZI-BALDINTZAK EAE-N

Lehenik eta behin, Europako Batasunaren “*Statistics on income and living conditions*” (EU-SILC) izeneko Bizi-baldintzei eta Errentari buruzko estatistika bateratzeko prozesuaren baitan sartzen da EINren “*Bizi-baldintzei buruzko inkesta*”, eta horri esker, EAeko bizi-baldintzen bilakaeraren urteko jarraipen egin daiteke eta, aldi berean, nazioarteko erreferentzia izan dezakegu, zeren eta adierazle askotan EUROSTATen metodologia erabiltzen baitu.

Eskuragarri dauden azken datuek erakusten dutenez, lehenik eta behin, jaitsiera izan da batez besteko errentan EAEn, familiako nahiz pertsonako (%-2,7 eta %-1,8 hurrenez hurren) 2012an, EBren joeraren ildotik, baina intentsitate handiagoarekin (familien errentak %0,5 egin du behera EB-27ko herrialdeetan azken urtean). Familientzat bereziki handia den jaitsiera horrek (Estatuko %-0,8ko batez bestekoa baino jaitsiera handiagoa da) adierazten du, dirudienez, azken urtean areagotu egin dela errenten beherakada gure Erkidegoan.

Halaxe berresten da baliabideak eskuratzeko zailtasunei buruzko inkesta horretako adierazleak ikusita; izan ere, euskal familien bizi-baldintzen egoerak okerrera egin duela uzten dute agerian.

- %24,2k dio ezin diela aurre egin ezusteko gastuei 2013an, 2012an baino 4,4 puntu gehiago (EBn eta Espainian %40tik gorakoa da, baina behera egin du azken urtean).
- Hazi egin da etxebizitza nagusiaren ordainketetan atzerapenak dituzten familien portzentajea, azken urtean %3,2tik %4,9ra (Estatuan %9tik gorako tasa, eta goraka jarraitzen du).
- Hilaren bukaerara iristeko zailtasunak dituzten familien portzentajea %50,4raino igo da, urtebetean ehuneko 11tik gorako igoera, noiz-eta Estatuan goraka jarraitzen duenean eta familien ia %65i eragiten dienean.
- Hazi egin da, bestalde, urtean astebeteko oporraldia kanpoan igarotzerik ez duten familien ratioa 2012 eta 2013 bitartean, %23,5etik %25,7ra (45,8 batez beste Espainian).

- Alabaina, pobrezia atalasetik beherako pertsonen tasa jaitsi egin da pixka bat 2012an: %17,5etik %17,3ra. Estatuan eta EBn, berriz, gorako joerari eutsi zaio.

Oro har bilakaera negatibo hori izan arren, kontuan izan behar da, lehenik eta behin, EAEko errenta eta ongizate mailek Estatukoaren batez bestekoaren gainetik jarraitzen dutela (%20tik gorako aldeak daude batez besteko errentetik, eta are handiagoak oinarritzko baliabideak eskuratzeko kontsideraturiko zailtasunen adierazle guztietan) eta egoera askoz hobean Europako testuinguruan. Gainera, errentaren banaketari buruzko azterlanak agerian utzi du Euskadik hobetu egin duela bere sarreraren banaketa 1996tik 2008ra; izan ere, Giniren indizeak hiru puntuko jaitsiera izan du (28tik 25,2ra), eta balio horri eutsi zaio krisialdiaren lau urteren buruan, zeren eta 2011rako emandako datua 25,3koa baita; Suediak (24,4) soilik hobetu du ratio hori EB-15eko herrialdeetan.

Bestalde, pobrezia eta gizarte bazterkeria arriskuan dagoen EAEko populazioaren tasa ere Europakoa eta Espainiakoa baino txikiagoa da. EUROSTATen arabera, 124,5 milioi pertsonak dute Europar Batasunean pobrezia eta bazterkeria arriskua (populazioaren %24,8 2012an) eta Espainian %28,2; EAEn, berriz, %17 da.

Bestalde, Eusko Jaurlaritzak lau urterik behin egiten du *“Pobrezia eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkesta”* (PGDI). Horri esker jakin daiteke zein bilakaera izan duen pobrezia gure gizartean, baita horretan eragina duten arrisku faktoreak eta banaketa ezberdina ere. Memoria honen aurreko edizioan aurkezturiko 2012ko datu orokorrek argi islatu zuten zein ondorio izaten ari den krisia euskal populazioaren bizi-baldintzetan. Benetako pobrezia adierazle sintetikoaren azterketa osoaren erakusgarri nabarmenduko dugu igoera izan zela 2008-2012ko epealdian: pobrezia horren eraginpean dauden %4,2tik %5,3ra. Inkestak berak aitortzen duenez, inoizko daturik altuenetakoa da, baina 1996an erregistraturikoa baino txikiagoa nolahi ere (%8,7), noiz-eta 185.000 pertsona bizi zirenean benetako pobrezian. Zenbatespenen arabera, 114.000 ziren 2012an.

Memoria Sozioekonomikoaren edizio honetan benetako pobrezia gehien kaltetutako familia motak aztertu dira. Honako berezitasun hauengandik nabarmentzen dira:

- Europar Batasuneko ez beste estatuko nazionalitatea duen erreferentziako pertsona duten familiak. Familia mota horretako populazioak azterturiko pobrezia %36 biltzen du. Benetako pobrezia tasa %37,3koa da populazio horretan; atzeraka da 2008ko %34,5ekoaren aldean.
- Egonkortasunik gabeko pertsona okupatua eta 45 urtetik beherakoa den erreferentziako pertsona duten familiak. Familia mota horretako populazioak azterturiko pobrezia %18,2 biltzen du. Benetako pobrezia tasa %19 da, kasu honetan 2008ko %19,1aren parean.
- Lan egonkorrik ez duen emakume bat buru deneko guraso bakarrekotako familiak. Familia mota horretan bizi direnak benetako pobrezia ukituriko populazioaren %14,9 dira. Benetako pobrezia tasa %36,3 da, 2008ko %27,9aren gainetik. Eraginpeko talde nagusia 45 urtetik beherako pertsona nagusiekin dago lotuta: %63,8ko pobrezia tasa (%60,7koa 2008an) eta %10,2 partaidetza benetako pobrezia egoeren multzoan. Terminu erlatiboetan, ordea, okertzerik handiena guraso bakarrekotako famili mota horri dagokio, burua 45 urtetik gorakoa emakumea denean. Kasu horretan, benetako pobrezia tasa %9,7tik %18,8ra igo da 2008 eta 2012 bitartean.

Beste talde batzuek ere gaintu zuten 2012an benetako pobrezia %15eko tasa, baina eragina askoz mugatua izan da kontsideraturiko egoeren banaketan. Ekonomikoki aktiboak baina lan egonkorrik gabe eta bakarrik dauden emakumeak buru direnko familiei dagozkie, baita bakarrik eta lan egonkorrik gabe eta bakarrik dauden gizonei eta guraso bakarrekotako familiaren ardura duten gizonei ere. Osotasunean, definituriko taldeekin lotutako pertsonak, esana dugunez, 2012an antzemandako benetako pobrezia kasuen %79 dira; 2008an, berriz, %68,6 zen. Eta mota horietan ez bezala, benetako pobrezia tasak %3tik beherakoak dira gainerako talde demografikorik gehienetan.

Bestalde, Eusko Jaurlaritzaren Enplegu eta Gizarte Politiketarako Sailak *“Euskadiko haurren pobrezia”* izeneko txostenak nabarmendu duenez, Europako gainerako herrialdeetan bezala, pobrezia eta baliabideen urritasun tasak

handiagoak dira haurren artean helduen artean baino. Gainera, krisia hasi zenetik, egoera okerragoa are nabarmenagoa izan da 14 urtetik beherakoen artean.

Pobrezian dauden pertsona guztien banaketaren ikuspegitik, azterlanean nabarmendu denez, PDGren mantenu pobrezia arriskuaren tamainaren azterlana oinarri hartuta, gero eta protagonismo handiagoa dute hurrek arrisku talde nagusi gisa. 2000an talde horren %27 ziren 65 urtetik gorakoak; 2012an, berriz, %12 besterik ez dira. 14 urtetik beherakoak, bestalde, gehiago dira EAeko pobrezia arriskuan dauden artean: %14tik %21era. Arrisku-talderik kaltetuenei dagokionez, oso ezaugarri zehatzak ditu EAeko haur txiroen taldeak: horien guztien %53 atzerritarak dira, %36 guraso bakarreko familietan bizi dira eta %52 pertsona heldu guztiak langabezian dauden familietan.

Bigarrenik, konparazioa eginez, 18 urtetik beherakoen pobrezia tasak, Euskadin, Estatuko gainerako erkidegoetakoak baino askoz txikiagoak dira, eta EBko baino pixka bat txikiagoa, baldin eta lurralde bakoitzaren bizitza-kostuari egokituriko pobrezia atalaseak erabiltzen badira (moneta pobrezia).

Azkenik, Gutxieneko Errenten Euskal Sistema haurren bizi-baldintzetan izaten ari den eragina nabarmentzen du azterlanak, eta ondorio gisa esaten da sarrerak bermatzeko euskal sistema, SBE, EPO eta GELen inguruan bideratua, funtsezko eginkizuna betetzen ari dela haurren pobrezia haz ez dadin EAEn, eta adingabeak dituzten familien pobrezia hedadura nahiz intentsitatea murrizten ari da sistema: %30,2 murrizten du familia pobreen kopurua eta %69,9 familia horiek pobrezia atalasetik banatzen dituen distantzia. Gainera, krisiak sortutako behar beharrei erantzun dio sistemak, azterlanean nabarmentzen denez, zeren eta %38 hazi baita seme-alabak dituzten onuradunen kopurua 2008 eta 2012 bitartean.

Beste alde batetik, Europar Batasunean, sei pertsonetatik batek ezintasun arina, ertaina edo larria du, hots, 80 milioi lagunek, eta askotan, ez dute behar bezala parte hartzerik gizartean eta ekonomian, barrera fisikoengatik eta gizartearen gainerako banakoen jarrerengatik. Gaixotasun, gaitz, traumatismo edo zauriren baten ondorioz, edo bestelako inguruabarrak direla-eta (hala nola zahartzea edo berezko zenbait anomalia), mugak dituzten pertsonak dira, hain zuzen gainerako pertsonak zailtasunik gabe burutzen dituzten zereginak edo jarduerak egiteko mugak. Gainera, batez bestekoa baino %70 pobrezia indizea handiagoa du talde horrek, lana eskuratzeko zailtasun handiengatik.

INEren *“Ezintasunari, Autonomia Pertsonalari eta Mendekotasunari buruzko Inkestak”* (EAMI) agerian utzi du EAEn bizi diren eta ezintasunen bat dutela adierazi duten familietako egoiliarren kopurua 169.400 dela, hots, populazioaren %8,4. Sexuaren arabera, 101.200 euskal emakumek diote ezintasunen bat dutela, eta 68.200 gizonezkoak. Hots, emakume/gizonen 60/40ko ratioa da, Estatukoaren antzekoa. Gainera, emakumezkoen ezintasun tasak handiagoak dira gizonezkoenak baino 45 urtetik gorako pertsonetan; beheragoko tartean, berriz, gizonezkoen tasak emakumezkoena gainditzen du.

Hauexek dira ezintasun talde nagusiak: mugikortasunekoak (populazioaren %6i eragiten dio eta ezinduen %70i), etxeko bizitza (%4,9) eta nork bere burua zaintzea (%4,3). Izan ere, ezinduen erdiak baino gehiagok mugak ditu bere jardueran hiru zioetako batengatik. 80 urtekoen eta gehiagoko taldean, hiru ezintasun talde nagusi horiek 10 ezinduetatik 7ri eragiten die.

Ezinduen Ordezkarien Euskal Koordinatzailea den EDEKAK Eusko Jaurlaritzaren eta ONCE Fundazioaren laguntzaz eginiko *“Euskadiko ezinduen egoerari buruzko liburu zuriak”* (2013) 2012an talde horrekin gauzaturiko inkesta oinarri hartuta nabarmentzen duenez, EAeko ezinduen %60k ez daki irakurtzen edo idazten edo oinarriko ikasketak osoak edo ez osoak ditu. %16k baino ez du goi mailako batxilergo ikasketak edo unibertsitatekoak. Ikasketak maila txikiak duten pertsona gehienak 65 urtetik gorakoak dira, eta inkestaturiko 25-44 urtekoen %25ek goi mailako ikasketak ditu; 65 urtetik gorako artean, berriz, %12k besterik ez. Gainera, pertsona horien %47k irakaskuntza normalizatuan egiten ditu ikasketak, eta %18k gela espezializatuetan ikasi zuen, kasu askotan edo beti.

Krisiak talde horren enpleguan izan duen eraginari dagokionez, LANBIDEn azterlanak nabarmentzen du, lehenik eta behin, azken hamarkadan pixkanaka gora egin duela ezinduen kontratazioak; 2009an behera egin zuen eta ondoren

gora 2011ra arte, eta berriz ere behera 2012. urtean. Guztira, 9.597 kontratu egin zitzaizkien ezinduei 2012an (kontratu guztien %1,36), 4.116 pertsona, hots, aurreko urtean baino %7,05 gutxiago. Jaitsiera hori urte hartako kontratazioaren beherakada osoa baino bialdi eta erdiz handiagoa da (%-2,76). Gainera, EAEn emakumezkoen kontratazioa %53,3 da guztira. Ezinduen artean, berriz, proportzio txikiagoa da, %39,1 hain zuzen ere. Kontraturik gehienak, populazio osoarekin gertatzen den bezala, zerbitzuen sektorean erregistratu da (%84,8 eta %84,9 hurrenez hurren), eta kontratuen %58,5 DBHko ikasketa maileri zegozkien (titulazioarekin edo titulazio gabe). Era berean, nabarmentzen du unibertsitate mailako pertsonentzako kontratu gehienak emakumeei dagozkiela ezinduen taldean.

Jarduera ekonomiko garrantzitsuenei dagokienez, hona hemen ezinduentzako kontratu kopururik handiena izan zutenak 2012. urtean: "Eraikinetako eta lorezaintzako zerbitzuak", "Ostatu gabeko gizarte zerbitzuen jarduerak" eta "Metalezko produktuen fabrikazioa, makineria eta ekipoa izan ezik". Hiruren artean, ezinduentzako kontratuen %46 dira.

Bestalde, 2012ko abenduaren 31n, 4.799 ezindu langabetu zeuden erregistraturik LANBIDEn, hots, eskatzaile guztien %2,84 hain zuzen ere. Azken urtean, %25,7koa da ezinduen arteko langabetuen kopurua; populazio osoarena, berriz, %16,3koa izan da. Gainera, 2005eko datuen aldean, ezintasuna duten langabetuen igoera erlatibo nabarmena ikusten da (%+207,6 ezinduen eta %+102,8 populazio osoarena). Etengabeko hazkundera izan da epealdi horretako jarduerak; populazio osoari dagokiona, berriz, 2008tik aurrera baino ez da hazi langabezia.

Bestalde, ezinduen bizi-baldintzei dagokienez, gure Erkidegoan eskuragarri ditugun azken datuek erakusten dute ezinduen erdia, gutxi gorabehera, independenteak direla ekonomikoki. Zati batez beste pertsona baten menpe daudenek eta oso-osorik mendekotasunean diren pertsonak osatzen dute beste erdia, zati berdinetan. Gainera, alde garrantzitsuak ikusten dira ezintasun graduaren arabera, halako moldez non %33-%64arekin baloraturiko ezintasuna duten pertsonen ia %50ek lanaren ondoriozko sarrerak ditu, eta portzentaje hori %17,3ra jaisten da %65-%74ko gradukoekin eta %15,5eraino ezintasuneko >%74ko gradukoekin. Kasu bietan, baliaezintasun pentsioak eta LISMI/doako pentsioak dira diru-sarrera iturri nagusiak. Mendekotasunik ezaren profila, horrenbestez, erretiro edo baliaezintasun pentsioa edo ordaindutako lana duten pertsonen dagokie. Gainera, independentzia ekonomikoak genero osagai argia du, zeren eta gizonezkoen bi herenak guztiz independenteak baitira. Emakume ezinduak, berriz, herena besterik ez.

Bestalde, pertsona guztien bizi-kalitatearen funtsezko beste alderdi batek gizarteratzearekin eta gizartean parte hartzearekin du lotura, herritarren eskubideen aldetik, nahiz harreman pertsonalen aldetik. Ezinduen taldeak, EAMIREN 2009ko datuek erakusten dutenez eta haien berezitasunak direla-eta, arazo bereziak dituzte euren gizarte harremanak behar bezala garatzeko eta aisialdi jarduerak atseginak egiteko. Inkesta horren arabera, taldearen hiru laurdenak posibilitate gutxi edo batere ez du lagunak egiteko, eta hirutik biri berdinean gertatzen zaie ezagutzen ez dituzten pertsonengana zuzentzeko. Grafikoan ageri denez, ondorio hau atera daiteke: ezinduen gizarte harremanak, kasurik gehienetan, senideekin eta hurreneko pertsonekin dituztenetara mugatzen direla.

Azkenik, EAMIK nabarmentzen du ezen, gure Erkidegoan, ezinduen %3,1ek besterik ez zuela adierazi 2008an osasun edo gizarte zerbitzuren beharra izan eta jaso ez izana. %56,5ek, berriz, beharra beteta izan zuen, eta gainerako %42,9ak ez zuen ezelako zerbitzurik behar izan. Bete gabeko beharren ratioa Estatuko txikiena da.

Baterako estaldurari dagokionez, ezinduei arreta emateko zerbitzuetan populazio osoaren %0,7ri ematen diote laguntza (66,6 plaza 10.000 biztanleko), eta %0,6 eta %0,8 bitarteko ratioak dira Bizkaian eta Gipuzkoan, hurrenez hurren. Nahiz eta estaldurarik handiena EAEn enplegurako zentro bereziei dagokien, zerbitzuen egitura nahikoa desberdina da lurraldeen arabera: egoerarik onena Gipuzkoakoa da, gehienbat enplegurako zentro bereziei esker; Araban, berriz, bitarteko egoera dago egoitzako plazen estaldura handia dela medio.

Nolanahi ere, alde nabarmenak daude biztanleko gastuari dagokionez lurraldeen arabera: Araban dugu handiena (154,2 euro per capita), ondoren Gipuzkoa (117,7 euro, EAEko batez bestekoaren antzeko zenbatekoa) eta Bizkaia (107,6 euro biztanleko).

2.10. OSASUNA ETA OSASUN SISTEMA

EAEko Osasunari buruzko 2013ko Inkestaren datuen arabera (EAEOI13), gora egin du bizi-itxaropenak EAEn, bai gizonentzat, bai emakumeentzat, 2012 eta 2013 artean. Hala ere, EGBI handitu egin da bi sexuetan 2002 eta 2007 artean, baina 2007 eta 2013 artean gizonezkoentzat handitu da baina jaitsi emakumezkoentzat.

EUSTATen heriotzen estatistikak agerian utzi duenez, 2012an, heriotzarik gehienak transmititzen ez diren gaixotasunen ondorioz gertatu dira, gehienbat gaixotasun kardiobaskularren eta tumoreen ondorioz. Halaber, heriotzetako asko adin handienetako tartetean gertatzen dira, eta 70-99 adin tartea ardatz hartuta eta aurreko urtearekin alderatuta, heriotza proportzio handiagoa gertatu da 80-89 urte bitartekoen eta 99 urtetik gorako artean, eta txikiagoa 70-89 urtekoen artean.

Eusko Jaurlaritzaren Osasun Sailaren datuen arabera, 2011n emakumezkoen heriotza goiztiarraren kausa nagusiak 2010ekoaren berdintsuak izan dira, baina ordena ezberdinean. Zehazki: bularreko tumore gaiztoa; trakea, bronkio eta birrikako tumore gaiztoak; Suizidioa eta norik bere buruari eragindako zauriak; Obulutegiko tumore gaiztoak; Gaixotasun zerebro-baskularrak; Koloneko tumore gaiztoak eta zirrosia eta gibelaren gaitz kronikoak. Gizonezkoen dagokienez, EAEn BUPGrako zio nagusiak trakea, bronkio eta birrikako tumore gaiztoak; kardiopatia iskemikoak; suizidioak eta norik bere buruari eragindako zauriak; ibilgailu motorduneko trafikoko istripuak; zirrosiak eta gibelaren gaitz kronikoak eta ezpain, aho eta faringeko tumore gaiztoak.

Erikortasunaren arloan, haurdunaldi, erditze eta puerperioagatiko ingresoak baztertuta, ospitaleratzeko bi kausa nagusiak EAEn, 2012an, nerbio sistemako eta zentzumenen organoen (hauen artean begi-lausoa nabarmendu behar dugu) gaixotasunak izan ziren, gaixo guztien %12,3raino, eta mila biztanleko 18,5 kasuko tasarekin, zirkulazio aparatuen gaixotasunekin batera (%11, kasu bietan).

EUSTATen datuen arabera, 2011n bereziki azpimarragarriak dira, ikusitako kasuen kopuru absolutua eta 10.000 biztanleko tasak direla-eta, gripea (1.110,0 kasu 10.000 biztanleko; aurreko urtean, berriz, 398,5 izan ziren) eta ohiko gaixotasunak 2011n; eta neurri txikiagoan: parotiditisa (96,9), kukutxeztula (16,2), tuberkulosia (10,2), disenteria (6,6), sifilisa (4,5), infekzio gonokozikoa (4,2) eta legionelosisa (3,6), horiek guztiak 10.000 biztanleko kasuetan.

Pertsonen osasunean eragina izan dezakete beren bizi-ohiturek, hau da, beren portaera eta jarrerak, osasuntsuak diren edo ez diren neurrian. Ohitura ez osasuntsuen artean hauek daude: substantzia toxikoen kontsumoa (tabakoa, alkohola eta beste droga batzuk, elikadura desegokia eta ariketa fisiko eza).

EAEko Osasunaren Inkestako datuen arabera (EAEOI2013), urte horretan, handiagoa da epe luzerako arrisku handiko alkohol kontsumoaren prebalentzia¹¹ gizonezkoen artean emakumezkoen artean baino adin-talde guztietan¹², 15-24 urtekoen artean izan ezik, non proportzioa pixka bat handiagoa den emakumezkoetan: %17,9 eta %17,3. Eboluzioaren aldetik, hots, 2007 eta 2013 arteko konparazioa eginez, behera egin du epe luzerako arrisku handiko alkohol kontsumoaren prebalentziak gizonezkoetan adin-talde guztietan, 64-74 urtekoan artean izan ezik. Bestalde, emakumeen kasuan igo egin da adin-talde guztietan, 15-24 urtekoen taldean izan ezik.

Arrisku handiko alkohol kontsumoaren prebalentzia estandarizatua¹³ talde sozioekonomikoen arabera aztertuta ageri denez, ohikoagoa da kontsumoa baliabide gutxien dituzten gizarte taldeetan. Sexu aldagaia sartuz gero, gizonezkoetan, jaitsi egin da ratioa 2007 eta 2013 artean talde guztietan. Emakumezkoetan, berriz, kontrakoa gertatzen da, gaikuntzarik gabeko langileen taldearen salbuespen bakarrarekin (V. taldea).

¹¹ Une jakin batean edo aldi jakin batean ezaugarri jakin bat duen taldeko edo populazioko kideak.

¹² Adin-taldeak: 15-24, 15-44, 45-64, 65-74 eta >= 75 urte.

¹³ Tasa estandarizatuak biztanleriaren eta denboraldien artean eratzeko erabiltzen dira. Tasa gordinen ordez estandarizatuak erabiltzeko zioa "azpiko beste eragile batzuk" egotea da, esaterako, adina, zeinek interesaren neurriari eragiten baitie. Estandarizatzea, beraz, "beste eragile" horien eragina ezabatzen duen egokitze prozesua da. Horretarako "biztanleria estandarra", hots, adin banaketa bereko biztanleria, ezartzen da..

EAEko Osasunaren Inkestako datuen arabera (EAEOI2013), urte horretan, handiagoa da epe luzerako arrisku handiko alkohol kontsumoaren prebalentzia gizonezkoen artean emakumezkoen artean baino adin-talde guztietan, 15-24 urtekoen artean izan ezik, non proportzioa pixka bat handiagoa den emakumezkoetan: %14,6 eta %14. Eboluzioaren aldetik, hots, 2007 eta 2013 arteko konparazioa eginez, behera egin du alkohol kontsumoaren prebalentziak gizonezkoetan adin-talde guztietan, 45-64 urtekoen artean izan ezik; %30 inguruan eusten zaio. Emakumezkoetan, jaitsi egin da 15-24, 25-44 eta >=75 urtekoen taldeetan, baina hazi egin da 45-64 urtekoetan (%20,8tik %23,9) eta berdintsu eusten dio 65-74 urtekoetan (%4,3 eta %4,5 bitartean).

Pertsonaren talde sozioekonomikoaren aldagaia sartuz gero, ikusten da, 2013an, gizonezkoen artean maila sozioekonomikoa jaitsi ahala tabakismoa ohikoagoa dela; emakumezkoen artean hori ez da hain nabarmena. 2007 eta 2013 arteko konparazioa eginda ageri denez, prebalentzia jaitsi egin da gizonezkoen artean, adin-talde guztietan, I. taldean¹⁴ izan ezik: %17,4tik %18,3ra igo da. Bestalde, emakumezkoetan, egoera positiboagoa dugu, zeren eta tabakismoa bost talde sozioekonomikoetan murriztu baita, I. taldea barne.

Ospitaleko jarduerari dagokionez (publikoa eta pribatua), hauxe erakusten dute EUSTATen datuek:

- Ospitaleen kopurua sare pribatuan handiagoa izan arren, publikoan biltzen da baliabide kopururik handiena, oheen %69,3, medikuen %70,4 eta erizaintzako pertsonalaren %86,5.
- 2010 eta 2011 artean, ospitale eta ohe kopurua izan ezik, hazkundea izan da kontsideraturiko bainerako baliabideetan (medikuak eta erizainak). Zehazkiago, medikuen kopuruak %10,7 egin du gora sare publikoan eta %7,7 pribatuan; eta erizainena, berriz, %7,8 hazi da sare publikoan eta %2,4 pribatuan.
- Laguntza jarduerari dagokionez, gehikuntza izan da azterturiko jarduera guztietan (%4,9 kanpoko kontsultetan, %1,8 larrialdietan, %12,1 kirurgiako ebakuntzan eta %1,4 erditzeetan), egonaldietan izan ezik: %2,8 jaitsi dira.
- Egindako kirurgiako 277.293 ebakuntzetatik, %69,4 ospitale publikoetan burutu ziren eta %30,6 pribatuetan. Alde handia dago bilakaeran, zentroaren titulartasunaren arabera: %18 egin dute gora sare publikoan eta pribatuan, berriz, %0,6.
- 1.000 biztanleko ohe kopuruak egonkor eusten dio aurreko urtearen aldean, 3,6 inguruan.

Osakidetzaren ospitaleko eta ospitaletik kanpoko jarduerari dagokionez,

- Behera egin du 2012an batez besteko okupazio indize orokorrak, eta %79,14an kokatu da. 2011n, berriz, %79,8koa izan zen.
- %100a gaindituta eta, era berean, batez besteko horren gaineratik daude espezialitate hauek: pneumologia (%139,9), digestio aparatua (%111,6) eta psikiatria (%109,4).
- Eguneko batez besteko egonaldiak berriz ere egin du behera, 5,5etik 5,4ra. Batez bestekoaren oso gaineratik daude errehabilitazioa (27,9), psikiatria (15), zaintza aringarriak (12,7), hematologia (9,3), barne medikuntza (7,9) eta digestio aparatua (7,2).

Azkenik, EAEko aurrekontuaren likidazioaren gastuen arabera, Osasun Sailaren gastuaren partida (osasuna eta kontsumoa barne), 3.465,4 milioikoa da 2012an, hots, %2ko jaitsiera 2011n likidaturiko gastuaren aldean. 2012an espezifikoki osasunekoak diren partida likidatuak, guztira, 3.357,8 milioi euro dira, hots, %1,2 jaitsiera 2011rekin alderatuta, non programa nagusia Osakidetzarentzako transferentzietatik dagokien. BPGaren %5,2 da gastua, aurreko urteko ratio berdina.

¹⁴ 10 soldatapeko edo gehiago dituzten establezimenduetako zuzendariak eta gerenteak eta unibertsitateko lizentziaturrekin lotuta egon izan diren profesionalak.

Bestalde, Osasun Sailaren gastuen aurrekontua (osasun eta kontsumoa), 2013an, 3.406,6 milioi eurokoa da (2012an likidaturiko gastuarekiko %1,2). 2013rako aurrekontuan¹⁵ sartuta diren eta espezifikoki osasunekoak diren partidak, orotara, 3.399,7 milioi eurokoak dira. Hots, BPGaren %5,3, aurreko urtekoa baino ratio handiagoa (%5,2).

EUSTATen datuen arabera, osasuneko gastua %19,9 jaitsi zen 2012an 2011rekin alderatuta, eta guztira 5.663 milioi eurokoa da. Hots, euskal BPGaren %8,8. Herri administrazioen ahaleginaren adierazlea, hots, osasuneko gastu publikoa, Herri Administrazioek EAEn izandako guztizko gastuarekiko, %16,1ekoa da 2011n, Estatukoa baino %1 gehiagoa (%15,1ean kokatu zen).

Nazioarteko konparazioa eginez, eta 2011ko datuak oinarri hartuta, ELGak emandako azken datuen arabera, egoerak ez du ezberdintasunik aurreko ekitaldiekin alderatuta. EAeko BPGaren portzentajeko gastua %8,8 da, hots, gainerako herrialdeen azpitik. Alabaina, PPC per capitako osasuneko gastua (USA dolaretan erosteko parekotasun ahalmena) 3.695 da gure Erkidegoan, hots, honako herrialde hauen gainetik dago: Erresuma Batua (3.405), Finlandia (3.374) eta Espainia (3.072, EAekoa baino %20,3 txikiagoa); taulako goiko aldean, Norvegia dago, 5.669 eta Suitza, 5.643. Finantzazioari dagokionez, osasuneko guztizko gastuaren %73,8 finantzazio publikokoa da, inguruko herrialdeen ildo beretik.

Osakidetzaren aurrekontuko likidazioak, EAeko kontu orokorretan oinarrituta egin zena, erakusten du erakunde horrek egindako gastua, 2011n, 2.593,7 milioi euro izan zela (2011n baino %2,6), hau da, BPG nominalaren %4. Jaitsiera hori gertatu da ustiapeneko gastuek behera egin dutelako (langileriak hornidura eta beste gastu batzuk), baita inbertsioak ere. Guztizko aurrekontu likidatutik, %3,3 inbertsioei dagokie (85.679 mila euro) eta %96,7 ustiapen gastuei. Azken horretan langileria gastuak nabarmentzen dira, erakundearen gastu guztien %65.

2.11. HIRIGINTZA ETA ETXEBIZITZA

Lehenik eta behin, Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza Sailaren “*Higiezinaren Eskaintzaren Inkesta*”ren datuek adierazten dute azken urtean etxebizitzaren eskaintza osoa (salmenta eta alokairua) %13,9 jaitsi dela (hori aurreko urteko %11,4ari gehitu behar zaio), laugarren hiruhilekoan 34.029 unitateetara iritsi arte. Gauzak horrela, 2013. urtean 2012ko joera negatiboa sendotu da, goranzko bilakaera izan duten aurreko hiru urteak igaro ondoren. Etxebizitza motaren arabera, datu hauek nabarmentzen dira:

- Salmentan dauden eraikuntza berriko etxebizitza libreen eskaintza %25,7 jaitsi da eta batez besteko salneurria 3.486,2 €/m²koa izan da 2013ko laugarren hiruhilekoan; 2012an baino %6,8 gutxiago. Lurraldearen araberrako azterketa eginez gero, ikusten da batez bestekorik txikiena Araban dagoela (3.062,5 €/m²); Bizkaian eta Gipuzkoan, ordea, kopuru horiek honakoak dira: 3.569,3 €/m² eta 3.523,3 €/m², hurrenez hurren.
- Saltzeko eskaintako BOEen batez besteko prezioa 1.625 €/m² izan da 2013an, aurreko urtean baino %2,5 gehiago. Eskaintza 2013ko laugarren hiruhilekoan 3.860 unitatekoa izan da, aurreko urtean baino %7,7 gutxiago.
- Eskaintzan dauden bigarren eskuko etxebizitzaren stockean %12,4ko jaitsiera dago eta haien batez besteko prezioa 2013an 3.171,7 €/m izan da, aurreko urteko batez bestekoa baino %11 gutxiago. Lurraldeka, Gipuzkoan batez bestekoak baino jaitsiera handiagoa izan dute prezioek (%13,7); Bizkaian eta Araban, berriz, %8,4 eta %9,9 jaitsi dira, hurrenez hurren.
- Alokairuan eskaintako 2.267 etxebizitzako eskaintza zenbatu da, aurreko urtean baino %14,1 gutxiago. Libreei dagokienez (eskaintza osoaren %89,3), berriz, %0,5 hazi da: 2.013 etxebizitzatik 2.024 etxebizitzara; aitzitik, alokairuko etxebizitza babestuetan %61,2 egin du behera. Beraz, babesturiko alokairuak behera egin du: alokairuaren %23,8 izan zen 2012an eta %10,7 izan da 2013an.
- EAeko alokairuko babestutako etxebizitzaren batez besteko errenta, 2013an, 295,6 eurokoa izan da hilean, aurreko urtean baino %14,3 gutxiago.

¹⁵ 2013an aurrekontuak luzatu ziren ez baitzen onetsi 2013rako Aurrekontuen Proiektua.

- Azkenik, alokairuan eskainitako etxebizitza libreen laginak 2013an hilean 825,4 euroko batez besteko errenta izan zuen, aurreko urtean baino %3,6 gutxiago. Lurralde historikoen arabera, Bizkaiak dauka preziorik garestiena (838,8 € hilean); gero Gipuzkoak (821,6 € hilean) eta azkenik Arabak (743,9 € hilean).

Bestalde, Etxebizitzaren Euskal Behatokiak agerian jarri du *“ETXEBIDE Etxebizitzaren Euskal Zerbitzuaren ebaluazio txostenean”* EAEn zerbitzu horretan erregistratutako etxebizitza babestuen eskaria 2012. urtean egonkortu zela (urte horretakoa da eskuragarri dagoen azken datua), aurreko bi urteetan %5,6 eta %2,9 jaitsi eta gero, hurrenez hurren. Zehatzago, Eusko Jaurlaritzaren etxebizitza babestuen eskatzaileen erregistroak 2012. urtearen amaieran EAE osoan inskribatutako 84.780 eskaera zenbatu zituen, hau da, aurreko urtean baino %0,5 gutxiago, banakako eskaeren kopuruaren jaitsieraren ondorioz (%-1,5), banakako eskaera horiek guztien %67,5 izanik. Izan ere, famili unitateen eskaeren kopurua %4,8 gehitu da. Lurraldez lurralde, espedienteen %55,7 Bizkaiari dagokio, %33 Gipuzkoari eta gainerako %11,3 Arabari.

Etxebizitza politikaz denaz bezainbatean, Eusko Jaurlaritzaren Etxebizitza Programan betearazitako gastua, azken urteetan nabarmen gehitu ondoren (2009an gehienekora, hau da, 207,4 milioi eurora iritsi arte), 2010ean eta 2011n nabarmen murriztu zen; gauzak horrela, biurteko horretan jaitsiera %40,7koa izan zen. 2012. urtean (datu finkatuak eskuragarri dauden azken urtea) programa horren gastua 146,3 milioi eurokoa izan zen; horrela bada, berriro ere handitu da, zehatzago, %18,9ko hazkundea izan du, aurreko ekitaldikoarekin alderatuz gero. Gastu hori EAeko BPGdren %0,23 izan da; kopuru hori %0,19ra jaitsi zen aurreko urtean; alabaina, aurreko epealdian %0,3 ingurukoa zen. Etxebizitza eraikuntzako zuzeneko inbertsioen kopuruari dagokionez, Etxebizitza Taldeak (Sailak berak eta horri lotutako sozietate publikoek osatutakoa) 2012an egindakoek 70,2 milioi euroko zenbatekoa ekarri zuten (%-10,3, 2011. urtekoen aldean). Programa horren inbertsio izaera neurri handian murriztu da berriro ere; azken urtean gastu osoaren %29,7 hartu zuen (2004. urtera arte, gastuaren %50 baino gehiago zuzeneko inbertsioetarako erabiltzen zen). Azkenik, Eusko Jaurlaritzaren Zerga Koordinaziorako Organoaren azken txostenak agerian jarri du ohiko etxebizitzari (alokairua eta inbertsioa) lotutako PFEZeko kenketak 2010ean 482,1 milioi euro izan zirela guztira, hau da, aurreko urtean baino %6,1 gutxiago. Zenbateko hori Eusko Jaurlaritzak urte horretan Etxebizitza Programaren bidez gauzatutako gastuaren %264 da (182,5 milioi euro).

2.12. GIZARTE BABESA

Lehenik eta behin, EAeko Gizarte Zerbitzuetako gastua 2011. urtean (informazioa daukagun azken urtea) 2.307,5 milioi eurokoa izan zen, aurreko urtean baino %6 gehiago, betiere EUSTATen *“Gizarte Zerbitzuen eta Gizarte Ekintzaren Estatistikaren”* arabera. Gastu hori gure erkidegoaren urte horretako BPGdren %3,5ekoa da eta biztanle bakoitzeko batez beste 1.061,4 euroko gastua, 2010ean baino %6 gehiago. Herri administrazioen ahalegina 1.680,2 milioi eurokoa izan zen, guztiaren %72,8 eta sektore pribatuak, aldiz, gainerako %27,2 eman zuen. Erabilitako lau eurotik bat erabiltzaileen kuoten eta bestelako salmenta batzuen bidez finantzatu zen.

Gizarte zerbitzu ugarien artean, biztanleentzako eta adineko pertsonentzako zerbitzuak dira baliabiderik gehien jasotzen dituztenak, bien artean gastuaren %69,7 hartzen baitute. Biztanleentzako baliabideen artean, nabarmenak dira familientzako transferentziak: 655,3 milioi eurokoak dira, hau da, gastu osoaren %28,4, eta, gainera, %5,2 handitu dira, lehen aipatutako %6ko batez bestekoaren azpitik, beraz. Adinekoek dagokienez, batez ere egoitzetako zerbitzuak, laguntzarako eguneko zentroak, etxez etxeko laguntza-zerbitzuak eta telelaguntza dira gehien jasotzen dituzten arreta motak. 2011n 19.915 plaza eskaini ziren egoitzetan, hau da, 75 urte edo handik gora zituzten 100 pertsonako 9,7 plaza eman ziren.

2007ko Mendekotasunari buruzko Legearen ezarpenari dagokionez, Adinekoen eta Gizarte Zerbitzuen Institutuaren (IMERSO) 2013ko abenduaren 31ko datuek adierazi dute data horretan EAek 87.321 balorazio eskabide erregistratu zituela Mendekotasunari Arreta Eskaintzeko Sistemari. Gainerako erkidegoetan bezala, eskabide horietako gehienak mendekotasun mailaren aintzatespena berrikusteko ziren. Eskabide horiek Estatu osoaren %5,31 izan dira, nahiz eta gure Erkidegoko biztanleria Estatuko biztanleriaren %4,65 den.

Eskatzailearen profila honako hau da: emakumea (eskatzailen %65,2 dira), 80 urtekoa edo zaharragoa (eskatzailen %55,88, eta emakumeen %62,98). Bigarren adin talde garrantzitsua 65 eta 79 urte artekoa da; orotara eskabide guztien %19,37 dira. Aintzatetsitako 47.373 prestazioak 42.080 onuradunei dagozkie (pertsonako 1,20ko prestazio ratioa dago, zeren eta pertsona bat zerbitzu edo prestazio baten baino gehiagoren onuraduna izan baitaiteke), eta erreferentziako datan 50.386 prestazio ezarri dira. Horietatik %49,1 familien zaintzaren ziozko prestazio ekonomikoari dagozkio, %20,97 egoitza arretari, %11,05 eguneko edota gaueko zentroetako zaintzei eta %10,78 etxez etxeko laguntza zerbitzuei, prestaziorik eta zerbitzurik garrantzitsuenak aipatzearen.

Kopuru horien osagarri gisa, Espainiako Gizarte Zerbitzuetako Zuzendari eta Gerenteen Elkarteko kideek osatzen duten "Mendekotasunaren Espainiako Behatokia"ren txostenari esker, mendekotasunaren arretarako sistemaren hedapenaren lanbide balorazioaren jarraipena egin daiteke autonomia erkidegoka. Laburpen gisa, puntuazioa ematen die Behatokiak erkidegoei, eta mendekotasunaren arreta garatzeko eta ezartzeko mailaren rankinga ematen du. Saillapen horretako lehenengo postuan Gaztela-Leon dago 2013ko abenduan (10en gaineko 9,6 jasota), eta EAE bigarren postuan dago, 8,3 puntu jasoz, Estatuko batez bestekoa 4,7 puntukoa izanik. Gure erkidegoak bi urte lehenagoko puntuazioa berreskuratu du; izan ere, 2012an 8,3tik 7,5era jaitsi zen.

Behatokiaren ebaluazioak adierazi du EAEn emandako prestazio gehienak Familia Inguruko Zaintzetarako Prestazio Ekonomikoari dagozkiola, beste erkidego batzuetako mailara iritsi ez bada ere. Hala ere, Mendekotasun Legeari jarraiki, prestazio hau salbuespeneko kasuetan baino ez litzateke eman beharko.

Beste alde batetik, 2013an, milioi erdi lagun baino gehiago (529.070, lehen zenbatespenaren arabera) izan ziren gure Erkidegoko Gizarte Segurantza sistemako pentsioen onuradunak; hori aurreko urtean baino %1,7 gehiago da, orduan ere %1,3 hazi ondoren. Azken urteetan gertatu den bezala, hazkuntza hori kotizaziopeko pentsioen onuradunak diren pertsonen bilakaeretatik izan da; izan ere, beste modalitateetan oro har murrizteko joera izan du. Gizarte Segurantzak emandako prestazio ekonomikoak jasotzen dituzten EAEko biztanleen portzentajea %24,1era heltzen da.

Ordaindutakoaren araberrako pentsioei dagokienez (prestazioen %97,6 eta gastuaren %99,3 direnak), 2013. urtean onuradunen batez besteko kopurua 516.600 zen (+%1,7) eta hileko batez besteko zenbatekoa (1.057,3 €) %3,1 gehitu zen 2012. urteaz geroztik. Beraz, urtean 7.646,81 milioi euroko gastua kalkulatu da, hau da, 2012an baino %4,9 gehiago.

Labur esanda, EAEn pentsioetako gastua 2013an, behin-behineko datuak erabilita, 7.704 milioi eurokoa izan zen guztira, 2012n baino %4,9 gehiago. Hortaz, BPGdan duen portzentajea bost hamarren handitu da, 2012ko %11,4tik %11,9ra igaroz (EUSTATEN behin-behineko datuak kontuan hartuta).

Pentsioetan egindako gastu hori eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiaren kuoten diru bilketaren kopuruak erlazioan jarri gero, 2012an (bi datuak batera eskuragarri dauden azken ekitaldia), sarrerak 6.501 milioiokoak izanik, saldoa negatiboa izango zen 845 milioiko kopuruan, betiere aurreko ekitaldiko -436 milioien aldean.

Azkenik, Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren funtsezko prestazioa Sarrerak Bermatzeko Errenta deritzona da, Gizarteratzeko eta Diru Sarrerak Bermatzeko abenduaren 23ko 18/2008 Legean oinarrituta sortu zena.

2013an 62.817 familiek jaso dute Diru Sarrerak Bermatzeko Errenta (abenduko datua); hori aurreko urtean baino %8,3 gehiago da, orduan lagundutako elkarbizitza unitateak 57.979 izan baitziren. Lurraldeka, Bizkaiak dauka jasotzailerik gehien, 39.719 guztira, EAEko guztien %63,2; Gipuzkoak, ordea, jasotzaileen %22,4 biltzen du, eta Arabak %14,4. Lanbideren 2013ko balantzeak nabarmentzen du onuradunen kontzentrazioa handiena duen adin tartea 35 urtetik 44 urtera bitartekoa dela (guztien %27,1 dira); gainera, DSBE jasotzen duten 10 pertsonetatik 6 emakumezkoak dira. Halaber, prestazio hau jasotzen duten pertsona autoktonoen kopurua (45.000 inguru) atzeritarrena baino 2,5 handiagoa da gutxi gorabehera (%71,9 %28,1aren aldean). Gainera, jasotzaile titularren %28,2 pentsionistak dira.

2013an 359,1 milioi euro ordaindu dira Diru-sarrerak Bermatzeko Errenta gisa (2012an baino %4,5 gehiago).

Gainera, 2010ean, Etxebizitzaren Prestazio Osagarria (EPO) abian jarri zen, 18/2008 Legea garatzeko. Haren helburua Sarrerak Bermatzeko Errentaren osagarri diren prestazio ekonomikoen sistema bat artikulatzea da, biztanleriako talderik ahulenek etxebizitzaren inguruko gastuak ordaindu ahal izateko. 2010ean EPOk 51,1 milioi euroko gastua ekarri zuen, 2011n 64,9 milioikoa eta 2012an 71,2koa. 2013an, azkenik, guztira 75,9 milioi euro ordaindu ziren, aurreko urtean baino %6,6 gehiago. Horietatik, 13,3 milioi Arabari dagozkio (guztiaren %17,5), 45,8 Bizkaiari (%60,3) eta 16,8 milioi euro Gipuzkoari (%22,2). 2013ko abenduan, jasotzaile titularren kopurua osoa 25.882koa zen (aurreko urtean baino %18,3 gehiago, hain zuzen ere).

Era berean, EPO abian jarri ondoren, Gizarte Larrialdiko Laguntzak (GLL), Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren hirugarren tresnak, bere jatorrizko helburua berreskuratu zuen (hau da, oinarritzko beharrian espezifikoei aurre egitea, batez ere etxebizitzarekin zerikusia dutenei, egin-eginean ere gizarte bazterketako egoerak prebenitzeko, ekiditeko edo leuntzeko gastuak estaltzeko baliabide nahikorik ez daukaten pertsonen egoera zehatzetan sortzen zaizkien premiei) eta bere aurrekontu partida nabarmen murriztu zen; izan ere, 2012. urtean (kopuru ofizialak ditugun azken urtea) laguntza horretarako 17,14 milioi euro bideratu ziren, hau da, aurreko urtean baino 0,9 gutxiago. Horrela, Bizkaiari guztiaren %55 egokitu zitzaizkion, Gipuzkoari %29 eta Arabari gainerako %16. Guztira, urtean 28,753 laguntza eman ziren kontzeptu desberdinak direla eta, esate baterako oinarritzko premiak (7.224 laguntza), alokairua (4.819) edo interesen amortizazioa (2.414); batez besteko zenbatekoa 595,98 eurokoa izan zen laguntza bakoitzeko.

Guztira, 2013. urtean, behin-behineko datuekin, Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemak guztira 452,1 milioi euro gastatu zituen, aurreko urtean baino %4,6 gehiago alegia, honela banatuta: 359,1 milioi Diru Sarrerak Bermatzeko Errentarentzat (guztiaren %79,4), 75,9 milioi euro Etxebizitzaren Prestazio Osagarriarentzat (%16,8, diru-laguntza hau eman den laugarren urtean) eta 17,1 milioi inguru Gizarte Larrialdiko Laguntzentzat (guztiaren %3,8 inguru, ez baita kopuru honen zenbateko zehatza ezagutzen).

Konparazioa egite aldera, Osasun, Gizarte Politika eta Berdintasun Ministerioaren *"Gizarteratzeko Gutxieneko Errenten Txostena"*ri esker, autonomia erkidegoetako sarrerak bermatzeko sistemak kopuru handien konparaziozko segimendua egin daiteke, betiere era askotako araudiak eta sistemak garatzeko maila ezberdinak daudela kontuan izanik. 2012ri lotutako txostenaren arabera, urte horretan gure erkidegoak 4.908 euroko urteko gastua zeukan prestazio horien titular bakoitzeko, estatuko 3.236 euroko batez bestekoaren aurrean, eta haren estaldura tasa %31,9koa zen mila biztanleko (estatuaren batez bestekoa 4,6 da). Kontuan hartu behar da aipatutako urtean gure erkidegoak estatuan prestazio horietarako erabilitako fondoaren %40,2 zeukala, eta haren oinarritzko zenbatekoa (612,41 € hilean) estatuen batez bestekoa baino %45,6 handiagoa zela, autonomia erkidego guztietako handiena, hain zuzen ere.

Beste alde batetik, Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailak gizarteratzea sustatzeko aurrera eramandako ekimenen barnean, hirugarren sektoreko jarduerari bultzada emateko diru-laguntzen programa garatzen da esku-hartze sozialaren eremuan; horren arabera, 2012. urtean 7,93 milioi euroko balioa zuten laguntzak eman ziren, 2011. urtean baino %9,3 gutxiago. Diru-laguntzen lerroak aintzakotzat hartuz, 6,6 milioi pertsonetikiko, familiekiko, taldeekiko eta komunitateekiko esku-hartze sozialera bideratu ziren, 0,9 milioi borondatezko ekintza sendotzera eta gainerako 0,4 milioiak ezagutza eta jakintzaren kudeaketara.

Amaitzeko, EAEko borondatezko gizarte aurreikuspeneko sistemaren 2013. urteko balantze gisa, adierazi beharra dago, Euskadiko BGAEn Federazioaren datuak erabiliz, Euskadin BGAEn ondareak lehenengo aldiz 21.000 milioi euroko langa gainditu duela, aurreko ekitaldiko kopuruak 1.393an hobetuz. Ondare horrek EAEko BPGdren %33,65ekoa da, eta ratio hori Estatukoaren oso gaineratik dago (%7,8) eta 15-EBren batez bestekoa baino handiagoa da (%26); hala ere, Ekonomia Lankidetzeta eta Garapenerako Antolakundearen (ELGA) batez bestekotik oso urrun dago, erakunde horrek %67,6an zenbatzen baitu.

2013. urtean kuotak edo ekarkinek, iturri horren arabera, 889 milioi euroko kopurua gainditu zuten, nahiz eta egia den 2012. urtekoen aldean jaitsi direla; bilakaera horretan eragina izan du enplegatu publikoen BGAEetan enpresa

ekarkinak eten izanak (Elkarkidetzaz eta Itzarri), bai eta, oro har, bilakaera ekonomiko negatiboak ere. Halaber, atxikipenak, 1,14 milioi, 32.000 jaitsi dira 2012koen aldean; aldi berean, ordaindutako prestazioek 1.090 euroko kopurua gainditzen dute, hau da, zenbateko hori aurreko urtean baino %17,8 handiagoa da.

3. GOGOETAK

3.1. DEMOGRAFIA ETA INMIGRAZIOA

Udal Erroldaren azken zifrek erakusten dutenez, euskal biztanleria lehen aldiz azken hamalau urtean jaitsi egin da 2013an. 1.400 biztanle besterik ez dira (%-0,06), baina ukazina den irudia erakusten duela ematen du, kapitulu honetan aztertu diren datuak ikusita.

Izan ere, %3,1 jaitsi zen bizirik jaiotakoen kopurua 2012an, eta hiru lurraldeetan izan dira beherakadak. Eraitza horien arabera, 9,3ko jaiotza-tasa ageri da mila biztanleko EAEn (aurreko hiru urteetan, berriz, 9,7koa izan zen). 60ko hamarkadan kopuru hori milako 20tik gorakoa zen, eta Estatuko batez bestekotik gorago zegoen. Gaur egun, Estatukoak (9,7 milako) eta EBkoak (10,4) baino tasa txikiagoei eusten die EAEk, non “*baby recession*” aipatzen hasia den krisia populazioaren dinamikan izaten ari den eraginaren ondorioz. Gainera, lehen aldiz jaitsi da EAEn bizi diren atzerritarren kopurua migrazioa hasi zenetik, hazkunde ekonomikoarekin batera hasi zenetik; izan ere, hazkunde ekonomikoaren azken etapan gertatu da jaitsiera.

Eustatek EAerako 2026. urterako eginiko aurreikuspen demografiko berriek bi joera areagotu egin direla erakusten dute: Euskadiko populazioan 100.000 lagun gutxiago izango dira. Zenbatespenen arabera, hazkunde demografikoaren bi osagaiak, berezko hazkundeak eta migrazio mugimenduek, saldo negatiboak konbinatuko dituzte epealdi horretan, halako moldez non berezkoak (jaiotzak ken heriotzak) gero eta saldo negatiboagoak izango baititu heriotzen gehikuntzagatik eta jaiotzen jaitsiera handiagatik. Migrazio-saldoa ere, orotara, 50.000 biztanlekoa izango da, berezko beherakadaren antzekoa.

Europar, aldiz, populazioak hazten jarraituko duela aurreikusten du Eustatek 2040. urtera arte, nahiz eta jaiotzen urteko kopuruak behera egingo duen epealdi osoan. Heriotzena, berriz, igoz joango da, “*baby boom*”-eko belaunaldien zahartze-prozesuaren ondorioz. Hori dela-eta, beste herrialde batzuetako immigrazioak eragile demografiko nagusia izaten jarraituko du.

Immigrazioak gure Erkidegoan berriki gertaturiko dinamika demografikoen izan duen eragina (1998 eta 2013 bitartean, EAEko populazioak gora egin du atzerritarren etorrerari esker, zeren eta epealdi berean behera egin baitzuen euskal herritarren kopuruak) amaitu dela aintzat hartuta, kezkarri iruditzen zaigu 2011ko geure ekimenaz eginiko gure azterlanaren (“*Aurreikusitako bilakaera demografikoak EAEn duen ekonomi eta gizarte eragina*”) ondorioek indarrean jarraitzen dutela ikustea. Are gehiago, joera sakondu egiten dela ematen du: galera demografikoaren aurrean gaude termino absolutuetan, baina gainera lanerako adineko tartetean beherakada erlatiboa dugu, baita adin handiagoko taldeen gero eta pisu handiagoa ere.

Horren aurrean, berriz ere diogu gure gizarteak dituen erronkek –lanerako adinean diren biztanleen kopurua gutxitzea eta populazioaren zahartzea- erantzun globala eta zeharkakoa behar dutela; hori lortzeko dago oraindik Estatuan eta EAEn. Ikuspegi integralik eza, politika zatituak eta sakabanatuak eta epe laburrerako ikuspegiaren lehenespena gaintu behar dira, gizarte fenomeno horren inguruko ikuspegi globala izateko: giza kapitala galtzen da; horrek ageriko eragina du ongizate estatuaren iraunkortasunean epe ertainean eta epe luzean.

Beraz, honako hauek konpondu beharreko arazoa izaten jarraitzen dute gure Erkidegoan: estrategia integrala eta epe luzerakoa zehaztea aurreikuspen demografikoek lan-merkatuan duten ondorioei aurre egiteko, pentsio sistemak, osasuna eta osasun sistema, mendetasuna eta gizarte zerbitzuak eta hezkuntza sistema.

Bestalde, migrazioari dagokionez, kezkarri iruditzen zaigu, krisiaren ondoriozko erronkei epe laburrerako premiazko irtenbideak direla-eta, migrazioaren kudeaketa bigarren maila politikoan gelditzen ari dela ikustea. Migrazio-fluxuak motelduta, migrazioa dagoeneko hain garrantzitsua ez izatearen inguruko irudipen handiagoa dago gizartearen

eta hedabideetan. Aitzitik, kudeatu beharreko errealitate ekonomikoa eta soziala da, eta erronka ikaragarri handiak planteatzen ditu gure gizartearen kohesiorako.

Hala, immigrazio berriaren jatorria aztertzen badugu, hau da, azken lau urteotan EAera heldu direnen jatorria, ikusten da Latinoamerikako nazionalitateak nagusi direla Afrikakoen gainetik. Izan ere, 2009. urtetik aurrera, Magrebeko taldea (bereziki Marokokoak) hazkundearen protagonista nagusia da Euskadin. Joera horri eutsiz gero, handitu egingo da kultura, erlijio eta hizkuntza aniztasuna EAEn, eta aniztasuna kudeatzeko ekintzak indartu beharko dira nahitaez. Gainera, erronka handia dakar kohesio sozioekonomikoaren aldetik, talde horiek lanaren aldetik dituzten problemak direla-eta.

3.2. HEZKUNTZA ETA HEZKUNTZA PROMOZIOA

EAEn unibertsitate aurreko matrikulazioan bilakaera positiboa ikusi dugu berriro ere. Izan ere, EUSTATen 2013-14ko datuen aurrerapenaren arabera, hor hezkuntza berezia sartuz gero, %0,5eko igoera izan da; hezkuntza berezia sartzen ez badugu, gehikuntza hori %1,7koa da. Gainera, matrikulazioa beheko mailetan (haur eta lehen hezkuntzak eta DBH) eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondokoan (DBHO) edo irakaskuntza ertainetan gehitu da.

Berriro ere nabarmendu beharra dago LHren matrikulazioan izandako igoera (%10,4koa gradu ertaineko LHn eta %10eko goi graduakoan), eta, egia esan, LH aukeratzen duten ikasleen ratioak goranzko joera erakusten du. Azken ikasturtean, EAEn irakaskuntza ertainak egiten dituzten ikaslerik gehienek (%53,6) LH hautatzen dute, derrigorrezko irakaskuntza amaitu eta gero.

Alabaina, emakumeek gizonetako baino partaidetza txikiagoa dute oraindik ere lanbide ikasketetan, batez ere profil teknikoko lanbide familetan. Gainera, laneratze txikiagoa izaten dute. Hala eta guztiz ere, zenbait familian haien partaidetzak %75eko kopurua gainditzen du: Irudi Pertsonala, Ehungintza, Jantzigintza eta Larrugintza, Kultur eta Komunitate Zerbitzuak eta Osasuna. Eta bigarren talde bat dago %75etik beherako baina %50etik gorako ratioak dituen: Administrazioa eta Kudeaketa, Merkataritza eta Marketina, Kimika eta Arte Grafikoetako Goi Mailak, Ostalaritza eta Turismoa eta Elikagaien Industriak.

Unibertsitateko irakaskuntzei dagokienez, 2011-2012 ikasturtean, unibertsitateko gradu eta lehen eta bigarren zikloko ikasketetan matrikulatutako ikasleen kopurua guztira %0,3 handitu zen aurreko ikasturtekoaren aldean. Halaber, aurreko urtearen aldean, graduatan matrikulatutako ikasle kopuruak ere gora egiten jarraitu du (%65), urterik urte unibertsitate ikasketen egitura berria sendotuz eta gorpuztuz joan delako, hala ere, horrek, bestalde, berekin ekarri du lehen eta bigarren gradua egiten dutenen jaisiera (kopuru hori %29,8an zenbaturik dago).

Halaber, matrikulazioaren igoeren kausa posibleetako bat ziklo ekonomikoaren bilakaera dateke; izan ere, lan eskaintzarik ez dagoela-eta, zenbait langile ikasgeletara itzuli da, haien lanbide prestakuntza osatzeko asmoz.

Graduazioei dagokienez, lehenengo eta bigarren zikloko eta gradu eta ikasketa guztiak zenbatuta, unibertsitateko ikasleen erdia baino gehiago Zientzia Sozial eta Juridikoetako adarrean espezializatu zen (%53); horren ondoren, Ingeniaritza eta Arkitektura azaltzen da (%28). Neurri txikiagoan honakoetan ere matrikulatu ziren: Arteetan eta Giza Zientzietan (%8), Osasun Zientzietan (%5,8) eta Zientzietan (%5).

Hezkuntza adierazleei dagokienez:

- Unibertsitatekoa ez den irakaskuntzan ikasle bakoitzeko egindako gastu publikoa (ikastetxe publikoan edo itunduan) nabarmendu beharra dago; izan ere, 2011. urtean gastu hori 7.112 eurokoa izan da EAEn. Horrela, gure erkidegoa da ikasle bakoitzeko gasturik handiena duena autonomia erkidego guztien artetik. Estatuko batez bestekoa 5.206 euro dira.

- Atzerriko ikasleei dagokionez, ikus dezakegu EAEn 2011-12ko ikasturtean, hezkuntza mailen arabera berezita, kopururik altuenak honakoak direla: HLPP (%37,4, estatuko batez bestekoa %20,9koa da), DBH (%8,5, estatuko batez bestekoa %12koa) eta maila ertaineko LH (%9,8, estatuko batez bestekoa %9,7 da).

Eta hurrengo azpimarra daiteke:

- Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailaren gastu partida, 2013ko aurrekontuetan, 2.630 milioi eurokoa izan da; horrek esan nahi du aurreko urtean likidatutako gastuaren aldean %0,2ko gehikuntza egon dela. Gastu hori EAEn BPGdren %4,1ekoa izan da, eta egonkor eutsi dio krisialdi ekonomikoa izandako 2012. urtekoaren aldean.
- Estatuak eta EAEk eskolatzeko tasa handiagoak dituzte Haur Hezkuntzan, ELGA eta Europar Batasunaren batez bestekoak baino; gainera, EAE agertzen da derrigorrezkoak ez diren hezkuntza mailetan (16, 17 eta 18 urte) estatuko eskolatzeko tasak maiz gainditzen dituzten erkidegoen artean.
- EAEko eskola behar baino lehenago uzten dutenen tasak beherako joera du eta estatukoa baino txikiagoa da (EAEn %11,5 eta Estatuan %24,9 2012an); eta EBren antzekoa (%12,7). Zentzu horretan, ahaleginak egiten jarraitzea gomendatzen dugu, Europa 2020 Estrategian eskola behar baino lehen uzten dutenen tasa, 2020. urtean beranduenez, %10 baino txikiagoa izatea dadin.
- Zientzia eta Teknologiako goi mailako hezkuntzako graduatuei dagokionez (20 eta 29 urte arteko 1.000 biztanleko), adierazi beharra dago EAEn adierazle horren maila altua dela eta egonkor eusten zaiola urteetan zehar; horregatik estatuko nahiz Europako lehenengo postuetan gaude. Horren arrazoia da, neurri handi batean, gure erkidegoan goi mailako lanbide heziketa duten pertsona asko dagoela (CINE 5B), estatuko batez bestekoa baino ia hiru aldiz handiagoa.
- Biztanle gazteen prestakuntza maila (gutxien-gutxienik Bigarren Hezkuntzako bigarren etapa bete duten 20-24 urteko biztanleen %) EBn erregistratzen denaren antzekoa da (%80 ingurukoa) eta Espainiako estatuaren batez bestekoaren gainetikoa (%62,8). Hala eta guztiz ere, gogorarazi beharra dago EBn ratioak gora egin duen bitartean EAEn, hain zuzen ere, alderantzizkoa gertatu dela.

Eta arreta jarri nahi dugu hurrengo alderdietan:

- Etengabeko ikaskuntzan parte hartzearen arloan EBk 2020rako ezarritako helburuaren arabera, 25-64 urteko helduen %15ek gutxienez hartuko du parte etengabeko ikaskuntzako jardueraren batean. Helburu hori oraindik urruti dago, zeren eta, EUROSTATen arabera, etengabeko prestakuntzako ikastaroak egiten dituztenen batez bestekoa %9koa baita 27-EBn, %10,7koa Espainian eta %12,9koa EAEn. Hezkuntza, Kultura eta Kirol Ministerioak 2011. urterako argitaratutako datuen arabera, unibertsitateko hezkuntza administrazioen gastua, BPGdren gainean, txikiagoa da EAEn (%0,78) estatuan baino (%0,96).
- PISA ebaluazioaren irakurmenari eta trebetasun zientifikoari buruzko emaitzak ELGaren batez bestekotik urrun daude, bai eta zenbait autonomia erkidegok lortutakoetatik ere. Halaber, 2012tik 2013ra bitartean, trebetasun zientifikoan izan ezik, ez da hobekuntzarik antzeman emaitzetan.
- Bilakaeraren ikuspuntutik, 2001-02tik 2011-12ra bitartean egokitasun mailak murriztu dira estatuan, eta hori berori gertatu da EAEn, 15 urteko taldean izan ezik.
- Biztanle helduen ikasketa mailari dagokionez, 2012an, EAEn 25 urtetik 64 urtera bitarteko biztanleriaren %68,1ek Bigarren Hezkuntzako bigarren etapako edo goragoko ikasketa maila dauka. Espainian kopurua hori %54koa da. Hala eta guztiz ere, erreferentziazko herrialdeek askoz tasa altuagoak dituzte: Txekiar Errepublikak %92,3, Eslovakiak %91,4, Poloniak %89,1, Estoniak %88,8, Suediak %87,1, Alemaniak %86,3, Esloveniak %84,5, Finlandiak %83,7, Austriak %82,4, Hungariak %81,7 eta Luxenburgok %77,2. Greziak %67,2ko kopurua du.

Hezkuntza eta prestakuntza funtsezko elementuak dira edozein lurralde jakintzan eta ezagutzan oinarritzen den gizarte eta ekonomia bihur dadin. Oinarritzko gaitasunak eta beharrezko lanbide gaitasunak trebatzeko gai den hezkuntza sistema garatzeko baliabideak jartzea da erronka, bazterketarako arriskurik ez dakarren bidezko eta berdintasunezko sistema bat, jakintza mota eta moduak eskuratzea erraztuko duena; honi deritzo jakintza mota: zientifikoa, humanistikoa, ekonomikoa, artistikoa... eta eskuratzeari: Hainbat hezkuntza ibilbide izatea, hezkuntza sistemaren eta enpresa sistemaren arteko pasaguneak, besteak beste; baita ikaskuntza bizitza osoan indartzea ere.

Kapitulu honetan aztertutako alderdiek erakusten dute, Hezkuntzan egiten den ahalegina garrantzitsua izanik ere eta emaitzak onak izanik ere, komenigarria dela eremu honetan arreta handia jartzen segitzea, betiere une hauetako alderdirik txarrenetan sakontzen jarraitu ahal izateko. Ez da beharrezkoa azpimarratzea hezkuntzan egiten diren inbertsio eraginkorrek laguntzen dutela gizarte barruan existitzen diren desberdintasun eta aldeak murrizten.

3.3. I+G+B+IKT JARDUERAK

Nabarmendu nahi dugu ezen beste urte batez, I+G+b-ko adierazle nagusiak direla-eta, EAE Estatuko autonomia erkidegorik dinamikoen eta berritzaileen artean dagoela. Hala ere, bide luzea dago egiteko oraindik arloan erreferentzia diren herrialdeen mailara iristeko.

Hala, pixkanaka gora egin du EAEn I+G-n eginiko ahaleginak, eta 2012an %2,12ko ratioa dauka, Estatuko batez bestekoaren gaitetik (%1,3), baina oraindik 0,88 puntura dago Europako %3ko helburutik eta urrutik herrialderik berritzaileen emandako ratioetatik: Finlandia (%3,55), Suedia (%3,41), Japonia (%3,25, 2010eko datua), Danimarka (%2,99), AEB (%2,67, 2011ko datua), Alemania (%2,92), eta Frantzia (%2,26).

EAEn sektore pribatuan egikarituriko gastua (gastuaren %76) sektoreak Estatuan izandakoa baino handiagoa da (%53). Alabaina, eta nahiz eta euskal administrazio publikoek egikaritu gastua hazi den 2005 eta 2012 bitartean eta %6,3aren inguruan egon, oraindik ere Estatukoa (%19,1) eta EBkoa (%12,7) baino txikiagoa da, eta horrek zerikusia du EAeko ikerkuntza zentro publikoen kopuru txikiagoa izatearekin (ikus bedi, esate baterako, Estatuan dauden CSIC zentroak).

Ildo horretan, komeni da kontuan hartzea EAeko berrikuntza sistemaren ezaugarrietako bat teknologi elkartegien sare garrantzitsua dela; gehienbat pribatuak dira. Hala, 2012an enpresen sektoreak egikarituriko ikerkuntza gastuaren %21,4 egin zuten Zientzia eta Teknologia Euskal Sareko teknologi elkartegiek, eta guztizko gastuaren %16,2.

Bestalde, zientziaren arloko nazioarteko lehiakortasuna nabarmendu egiten da ikerketa fabrikatzeko gaitasunagatik (baterako argitalpen zientifiko gehiago EAEn Europan baino), baina ez fabrikatuaren kalitateagatik (nazioarte mailan gehien aipatzen diren argitalpen zientifikoaren portzentajeak EB-27n izandakoak baino askoz txikiagoak dira EAEn).

I+G-ko gastuaren finantzaketari dagokionez, zorionez, sektore pribatuak gastuaren finantzaketan duen pisua handituz doa: 2011 eta 2012 bitartean %54,3tik %55,9ra. Hala ere, EAE Lisboako helburuetatik 10,1 puntura dagoela agerrarazi nahi dugu: I+G-ko gastu osoaren %66 funts pribatuekin finantzatua izatea eta oraindik ez dela iristen lurralderik dinamikoenetan eta berritzaileenetan ikusitako ratioetara, zehazki Japonian (%75,9 2010ean), AEBetan (%60), Finlandia (%67), Alemania (%65,6), Danimarka (%60,3) eta Suedia (%57,3).

Paraleloki, berrikuntzarako jardueren gastuaren nahiz enpresa berritzaileen portzentajearen bilakaeraz ohartarazi nahi dugu, zeren eta bi adierazleek behera egin baitute 2009-2011 eta 2010-2012 epealdien artean.

Hala berresten du Europako Berrikuntza Adierazleen Panelak; izan ere, hori oinarri hartuta, gure Erkidegoak 0,48 puntu ditu, eta hirugarren taldeko gorengo aldean kokatuko litzateke: "neurritzko berrikuntza duten herrialdeak".

Halaber, komeni da aintzat hartzea planaren zenbait adierazle, zehazki PCT patenteen eskabideak eta EBren diseinuak, zeren eta I+Gko gastuaren eraginkortasunari eta EAEn egiten dituen I+G balioesterakoan dituen zailtasunei

buruzko ideia ematen baitute. Horregatik, I+Gko gastua handitzeko ahaleginak bakarrik ez, ebaluazioa ere egin beharko litzateke, erabilitako baliabideak eraginkortasun handiagoz bideratzeko.

Familien edota populazioaren IKT ekipamenduei dagokionez, nabarmendu behar dugu EAEk hazten jarraitzen duela, baina oraindik Europako batez bestekoak baino pixka bat beherago daudela ikusten dugu. Hala, interneteko sarbidea duten 16-74 urteko kide bat gutxienez duten familien portzentajea, 2013an, %79koa da EB-28n. EAEn, berriz, %72koa da.

Positibotzat jotzen dugu internet bidez erosi ez duten pertsonen portzentajea autonomia erkidegoetako baxuena izatea, eta, azken hilean erosi duten pertsonen portzentajea neurtuta, Euskadi goi mailan egotea ere (%26), eta ondoren Madril (%25,2) eta Nafarroa (%22,4%).

Enpresetako IKT ekipamenduen erabilerari dagokionez, eta, zehazki, merkataritzako transakzioetan Internet edo baliabide elektronikoren bat erabiltzearen harira, zorionez, merkataritza elektronikoa hazten jarraitzen duela egiaztatu dugu, zehazki, eragiten dituen zifra ekonomikoek nahiz bertan parte hartzen duten enpresen kopuruak gora egin dute, eta deigarria iruditzen zaigu zifra ekonomikotan salmentak erostetak baino altuagoak diren arren parte-hartzeari dagokionez saltzen duten establezimenduen kopurua baliabide elektronikoen bidez produktuak erosten dituzten establezimenduena baino altuagoa izatea, eta horrek salmentak enpresa-multzo baten inguruan kontzentratzen direla ondorioztatzera garamatza.

Administrazio elektronikoa dela-eta, esan behar dugu Agenda Digitala 2015 Euskadin planteaturiko helburuak herritarrentzat nekez lor daitezkeela dirudiela. Aitzitik, enpresentzat ezarritakoek, hobetzeko marjina izanik ere, bilakaera hobea dute.

Azken finean, ezagutzaren eta lehia globalaren egungo gizartean, funtsezkoa da nahikoa besteak beste IKT ekipamendua izatea enpresa eta familia mailan, baita erabilerari trinkorako ahalmen egokia ere. Eta, beraz, EAE arlo horretako herrialde nagusien mailetan kokatzeko lagungarriak diren programak sakontzen jarraitzea proposatzen dugu.

3.4. NATURA-INGURUNEAREN EGOERA EAE-N

Azken urteetan hobekuntzak izan dira ingurumenaren egoera orokorraren aldetik, hain zuzen gizartearen kontzientziazio orokorraren eta garapen iraunkorra lortzeko buruturiko jarduketaren publikoen eta pribatuen ondorioz; izan ere, baliabidearen kontsumoa eta baliabidea erabiltzeko eraginkortasun maila izan behar dira kontuan jasangarritasunaren kontzeptuaren baitan.

Hala, positibotzat jotzen dugu *airearen kalitatea* azken urteetan hobetu eta “ona” izateari buruz, edo gutxienez “onargarria”. Hala ere, Urola Garaia eskualdeak beste eskualde batzuen aldean duen egoera txarragoa nabarmendu beharra dago, baina hobekuntzarako etengabeko ibilbidea erakusten du.

Klima aldaketaren eta Negutegi Efektu Gasen isuriaren (NEG) arloan, komenigarria da aintzat hartzea, alde batetik, Kyotoko protokoloak Espainiako estatuari esleituriko konpromisoa, hots, 2008-2012ko epealdian %15era murriztea isuri zuzenen hazkundera oinarritako urtearekiko (1990). Autonomia erkidegoek NEGak murrizteko juridikoki lotesleak diren helburuak ez badituzte ere, Klimaren Aldaketaren kontrako 2008-2012ko Euskal Planean EAEko isuriak mugatzeko borondatezko helburua ezarri da aipaturiko aldirian, halako moldez non ez baita oinarritako urtekoaren %14 gaudituko.

Ildo horretan, pozik ikusten dugu NEG isuriaren inbentarioaren eskaintako azken datuetan ageri dena, hots, isuri zuzenak eta zeharkakoak (hots, inportaturiko elektrizitatearekin lotutakoak barne), CO2 baliabidearen terminoetan neurtuta, murriztu egin direla, 2011n eta 2012an gora egin badute ere. Hala, hazkunde-ratioa %25,4koa zen 2007an oinarritako urtean (1990) izandako isuriaren aldean. 2012an, berriz, 1990ean izandakoak baino %1,1 gehiago bildu dira. Hala eta guztiz, industriak izan duen bilakaera positiboaren aurrean, garraio, zerbitzu eta etxebizitzaren sektoreen

ibilbideaz ohartaraztea komeni da; izan ere, maila desegokiak izateaz gain, nahikoa hazkunde nabarmenak izan dituzte krisi ekonomikoaren testuinguruan.

Gainera, kontuan izan behar dugu Klima Aldaketaren kontrako 2008-2012ko Euskal Planaren indarraldia eta Europako 2020 Estrategiaren gomendioak: %20 murriztea NEG isuriak 2020. urterako.

Pozgarria da guretzat *ur-masen kalitatea (ibaiak, lakuak eta gune hezeak; trantsizio urak; kostaldeko urak; lur azpiko urak eta bainurako urak)* hobetuz doala ikustea ibaien, kostaldeko uren, lur azpiko uren eta bainurako uren aldean. Baina, trantsizio uren eta lakuen eta hezeguneen aldean uraren kalitatea oraindik nahikoa ez dela adierazi behar dugu.

Bainurako uren kasu zehatzean, araudian ezarritako helburuaren arabera, agintari eskudunek beharrezko neurriak aplikatuko dituzte, zertarako-eta, 2015eko bainurako denboraldiaren amaieran, bainurako ur guztien kalitatea "nahikoa" izateko. Ildo horretan, 2012an soilik masen %6,7k nahikoa kalitatea ez duela ikusita (%8,5ek aurreko urtean), badirudi helburua betetzeko bidean garela.

Uraren kontsumoari dagokionez, banaketarako herri sareetan oraindik ihesak, hausturak, etab. direla izaten diren benetako galeren ondorioz, EAEko hornidurarako hiriko sare gehienen errendimendua txikia da eraginkortasun terminoetan (kontrolaturiko ur bolumena hiriko hornidurarako sarean txertaturiko ur bolumenaren aldean).

Ahaleginak egiten ari dira, jakina, baina sareen eraginkortasuna sakondu beharra dago, mantentzeko inbertsioekin eta urteetako hobekuntza iraunkorrekin. Era berean, Euskadiko EGABek beharrezkotzat jotzen du herritarrak sentsibilizatzen jarraitzea eta produkzio prozesu garbiagoak martxan jartzea ahalbidetzea, haren hiru aldagaiak egoki uztartu ahal izateko: ingurumena, gizartea eta ekonomia. Gainera, berrikuntza teknologikorako bideak ireki eta ingurumenaz sentsibilizatzeko ekintzak bultzatu behar dira hainbat taldetan, etab.

3.5. EAE-REN EGOERA EKONOMIKOA ETA KANPO TESTUINGURUA

Munduko ekonomiak hazkunde neurritsua izan zuen 2013an, eta hazkunde hori modu heterogeneoan banatu zen gune ekonomikoen artean. Ekitaldiko ezaugarri nagusiak susperraldiaren moteltasuna eta finantza ezegonkortasuna izan dira.

Finantza egoera eta moneta baldintzak hobetuz joan ziren 2012ko udatik aurrera, eta baldintzok finkatu ziren 2013ko ekitaldia igaro ahala, urtean zehar garatu diren ekonomien bilakaera onari esker.

Gauzak horrela, NDFaren arabera, erosteko ahalmenaren parekotasunaren arabera munduko BPG haztatua %3 hazi zen urte osoan (aurreko urtean, 2012an, %3,2 hazi zen).

Munduko ekonomiak erakutsitako joerarekin bat etorritik, aldi luze bat igaro ondoren, Euroguneko ekonomia 2013an atera zen atzeralditik, barruko eskaera suspertu zelako (hein batean, moneta politikaren joera moldakorrean eta giro ekonomiko nahiz finantza merkatuen hobekuntzan oinarrituta) eta kanpoko eskaera indartu zelako.

Izan ere, barruko eskaera apurka-apurka sendotu zen, beheko mailetatik abiatu bazen ere, enpresaburuen zein kontsumitzaileen konfiantza areagotzearen ondorioz. Nolanahi ere, kontuan hartu behar dugu kontsumo publikoari etsi zaiola zerga-finkapenaren ahaleginen zioz eta inbertsioa nabarmen moteldu dela, palanka efektuaren beharrezan eta kredituaren eskaintzan izan den murrizketaren eraginez.

Enplegua %0,9 jaitsi zen 2013an; 2012an, berriz, %0,7. Nolanahi ere, inkesten emaitzak hobetuz joan dira urtea igaro ahala. Langabezi tasa, 2013ko ekitaldia osoa kontuan hartuz, %12koa izan zen, hau da, aurreko ekitaldiko tasa baino ehuneko 7 altuagoa.

Munduko eta Europako ekonomiaren bilakaera onaren isla, Espainiako ekonomiak ere aldeko bilakaera izan zuen. Hala, azken sei urteotan, Espainiako ekonomiak kontuan hartzeko bi atzeraldi pairatu ditu eta, aldi horretan, ekoizpen-

sarea nahiz enplegua nabarmen suntsitu dira eta langabezi tasa larriki areagotu da. Nolanahi ere, azken hilabeteotako datuetan funtsatuta, badirudi joera hori alda daitekeela.

Bada, Estatistikako Institutu Nazionalaren (EIN) datuei jarraiki, Espainiako jarduera ekonomikoak, BPGdren bitartez neurtuta, %1,2 egin zuen atzera 2013ko ekitaldian, hau da, aurreko ekitaldiko emaitza baino lau hamarren hobeto ibili da. Barruko eskaera nahikoa murriztailea izan zen, baina aurreko urtean baino hazkunde handiagoa eragin zion ekonomiari; kanpoko sektoreak, berriz, hazkundera ekarri zuen ondasun eta zerbitzuen esportazioen bilakaera egokiari esker.

Urte arteko aldakuntza tasari dagokionez, etxeetako kontsumo gastua zazpi hamarren igo zen aurreko urtearen aldean, baina igotzeko oztopo handiak izan zituen familien aberastasuna eta errenta eskuragarria berriro ere jaitsi zirelako. Bestalde, zorpetze handiegia murrizteko ahaleginak egin behar izan zituzten, kredituak eskuratzeko murrizketek irauin zuten eta.

Beste alde batetik, Administrazio publikoen kontsumo gastuak ere beheranzko joera erakutsi zuen, baina ez aurreko urtean bezain nabaria. Horren arrazoia da zerga finkapena erdiesteko doiketa txikiagoa izan zela ekitaldian, gehiegizko defizita zuzentzeko epea bi urtetan luzatu baitzen, 2016ra arte.

2013ko jarduera ekonomikoaren bilakaerarekin bat etorrita, laneko jarduerak, lansao osoko neurrietan emanda, jausialdia apaldu zuen urtea igaro ahala; horrela, %-4,7ko tasa izan zuen lehen hiruhilekoan eta %-1,6ko laugarren hiruhilekoan, baina urteko batez bestekoari erreparatuta, %3,4 jaitsi zen.

Espainiako ekonomiak finantzatzeko ahalmena eskuratu zuen lehenengo aldiz 1997. urtetik aurrera, batez ere, energiaz kanpoko ondasunen merkataritza-saldoa nabarmen hobetu delako. Nolanahi ere, gogorarazi nahi dugu defizit publikoa (Estatuko Administrazio Publiko guztiena), kontabilitate nazionalako emaitzetan neurtuta, BPGdren %7,1ekoa dela, eta defizit horrek BPGdren ehuneko 0,6 puntuko aldea dakarrela berrikusitako helbururaino (%6,5).

EAEko bilakaera ekonomikoa aztertuta, EUSTATen datuen arabera, ekonomiak %-1,9ko aldakuntza tasa izan zuen gurean lehen hiruhilekoan, eta %-0,3koa laugarrenean. Horiek horrela, EAEko ekonomiak %1,2ko jaitsiera izan zuen 2013ko ekitaldian, aurreko urteko %1,6ko jaitsieraren aldean.

Kezkagarria da, baina, 2013ko ekitaldian ekoizpen-jaitsiera handiagoa izatea EAEn Eurogunean eta EB-28 gunean baino. Hala, EUROSTAT erakundearen arabera, 28-EBk %0,1eko hazkundera izan zuen; Euroguneak %0,4ko jaitsiera eta EAEko ekonomiak %1,2ko apalaldia izan zuen.

Berriro ere ohartarazi nahi dugu jardueraren jaitsieraren gaineko datuak desberdinak direla, estatistika iturriak zein diren. Halaber, nabarmendu behar dugu INEren Eskualdeko Kontabilitateak %-1,9ko benetako aldakuntza tasa (urte artekoa) jaso zuela euskal ekonomiarentzat. Horrek esan nahi du gureak emaitza txarrenetariokoak izan zituela 2013an (Gaztela-Leonek eta Asturiasek, %-2,5; Kantabriak eta EAEk, %-1,9; eta Errioxak %-1,8).

Lansao osoko neurrietan emanda, laneko jardueraren bilakaera, EUSTATen Hiru Hileroko Kontu Ekonomikoen (HKE) arabera, beheranzkoa izan da eta jaitsieraren zenbatespena, batez beste, %2,1ekoa izan da 2013an. Jaitsiera sektore guztietan gertatu da, nahiz eta zerbitzuen sektoreetan apala (%-0,5) eta eraikuntzan (%-10,8) eta industrian (%-4,3) handiagoa izan den. Lehen mailako sektorean ere jaitsiera nabarmena izan da, baina ez aurreko bietan bezain handia (%-3,7).

Enpresa errotazioari buruzko azterketa (altak, bajak eta horien arteko saldoa) funtsezkoa da enpresen dinamikaren gaineko alderdiez jakin eta ondorioak ateratzeko, hau da, enpresa berriak sortzeko ahalmenaz jakiteko. Esan barik doa aldi oparoetan enpresa berri gehiago sortu behar direla jarduerari uzten diotenak baino¹⁶. 2013ko ekitaldian, enpresen

¹⁶ Kontuan hartu behar da jardueren alta eta bajako egoeren zati bat ondokoan ondorioz gertatzen direla: erregistroko aldaketa, izen-aldaketak, bategiteak, erosketa-eragiketak... Alta edo bajaren arrazoia ez baita jasotzen.

kopuruaren jaitsiera (lehen mailako sektorea ere kontuan hartuta) gertatu da: 14.977 enpresak hasi zuten jarduera berriren bat eta 19.427 enpresak jarduerari utzi. Horrela, saldo garbia -5.326 enpresakoa da. Beste alde batetik, enpresak sortzeko tasa gordina¹⁷ %9koa da eta enpresen desagertze-tasa %11,7koa.

Lanaren itxurazko ekoizpena, datu errealetan emanda, %1 hazi zen 2013ko ekitaldian. Ekoizpenaren benetako hazkunde hori handiagoa da EAEn Europar Batasunean izandakoa baino (28-EB: %0,4). Bestetik, Espainiako estatuko benetako tasa askoz handiagoa da, %1,8koa, behin-behineko datuek diotenez. Gure iritziz, Europako batez bestekoarekiko alde positiboari eusteak, batik bat, Europako erreferentziazko herrialdeekiko alde positiboari eusteak, berebiziko garrantzia izango du euskal enpresen lehiakortasunarentzat.

Beste alde batetik, 2013ko datuetan oinarrituta, badirudi gure ekonomiako unitateko lan-kostu (ULK) arruntak igo egingo direla, aurreko urtean gertatu ez bezala (%+0,7; 2012an, berriz, %-0,4). Dena dela, ULKak jaitsi dira eraikuntzan (%-5,7) eta igo dira industrian eta zerbitzuetan (hurrenez hurren, %1,7 eta %1,4). Europar Batasunean, ULK nominalak, soldatapekoek lanpostuko eskuratzen duten ordainsaritik abiatuta kalkulatzen dena, areagotu egin ziren 2012. urtean, %2,9 (EB-28).

EAEko inflazioari dagokionez, urteko batez besteko tasa %1,6koa izan zen 2013ko ekitaldian, aurreko urtean baino 7 hamarren gutxiago, eta urteko bigarren tasarik txikiena izan zen, 2009ko ekitaldiko %0,9koaren atzetik. Bestetik, abenduko urte arteko inflazioa %0,6koa izan zen, hau da, estatistika hau lantzen hasi zenetik, urte amaieran izan den tasarik txikiena. Neurritasun hori, hein handi batean, krisiaren iraupenaren ondoriozkoa da, kontsumoaren ahulezia areagotzen baita.

Eskaintzari dagokionez, EUSTATen Hiru Hileroko Kontu Ekonomikoen (HKE) arabera, industriako Balio Erantsi Gordinak (BEGd) %4,2ko aldakuntza-tasa izan zuen 2012ko hirugarren hiruhilekoan, %3,8ko laugarren hiruhilekoan eta, 2013ko laugarren hiruhilekoan, %0ko tasa izan zuen. Hala, industriako BEGd indizearen urte arteko benetako tasa, 2013ko ekitaldian, %-1,9koa izan zen, 2012ko ekitaldiko %-3,7ko tasaren aldean.

2011ko eta 2012ko ekitaldiak erkatuta, BEGd indizearen, faktoreen eta lanaren gaineko kostuei dagokionez, azpimarratu nahi dugu industriako eduki handi eta ertain-handiko sektoreen pisua igo dela, eta eduki txiki eta ertain-txikiko sektoreena jaitsi dela; salmentei gagozkiela, eduki teknologiko handiko sektoreen pisua areagotu da, eta eduki ertain-handiko, ertain-txikiko eta txikiko sektoreena, berriz, apaldu da. Era berean, ikusi da eduki teknologiko handieneko sektoreek besterik ez dutela hazkunderik izan BEGd indizearen, faktoreen eta lanaren gaineko kostuei dagokionez. Gure iritziz, eduki teknologiko handieneko sektoreen pisua areagotzea funtsezkoa izango da euskal industriaren egoera hobetzeko ekonomia globalizatuaren barruan.

BEGd indizearen benetako emaitzei erreparatuta, eraikuntzaren sektorea %5 jaitsi zen 2013ko ekitaldian (%-8,2 2012ko ekitaldian). Eraikuntzaren sektorearen hiru hileko bilakaeraren (urte artekoa) beheranzko joera apaldu da lehen hiruhilekotik (%-6,8) laugarren hiruhilekora (%-1,2).

Beste alde batetik, EAEko zerbitzuen sektoreko balio erantsi erreala %0,6 jaitsi zen 2013. urtean (aurreko urtean, %+0,4ko hazkundera izan zuen).

Eskaeraren gaineko azterketak dioenez, barruko eskaera %1,5 uzkurto da, eta BPGdk %1,2ko urte arteko jaitsiera izan du. Horrek adierazten du kanpoko saldoak ekarpen positiboa izan duela, hain zuzen ere, ehuneko 0,4 puntukoa.

Izan ere, aduanen erregistroetan oinarrituta, Kanpoko Merkataritza Estatistikak eskaintzen dituen atzerriko herrialdeekiko ondasunen merkataritzari buruzko datuen arabera, euskal ekonomiaren irekiera-maila (atzerriko herrialdeekiko harremanak) zertxobait hazi zen 2013. urtean, eta %55,3tik %55,7ra igaro zen. Hala eta guztiz ere,

¹⁷ Emaitza honela kalkulatzen da: urte jakin bateko alta kopurua eta aurreko urtean zeuden enpresen kopurua. Desagertze-tasaren emaitza, berriz, baja-kopuruaren bitartez kalkulatzen da.

ondasun eta zerbitzuen inportazio eta esportazioaren arteko estaldura-maila jaitsi zen aurreko ekitaldian, %130,9tik %128,2ra.

Barruko eskaerari dagokionez, aldakuntza-tasa negatiboa izan zuen arren, esan behar da beherakada 2012ko ekitaldikoa baino txikiagoa izan zela (EUSTATen arabera: %-1,5ekoa, Aurreko ekitaldiko %-2,4koaren aldean).

Ildo horretan, poztekoa da EUSTATEk argitaratutako handizkako eta txikizkako merkataritza-indizeen emaitzek erakutsi izana merkataritza salmentak gutxiago jaitsi zirela 2013ko ekitaldian 2012koan baino. Horrela, handizkako merkataritzaren indizea %-0,9koa izan zen 2013. urtean; 2012. urtean, berriz, %-3,5ekoa zian zen; Txikizkako merkataritzaren indizea %-4ko izan zen 2013. urtean; aurreko urtean, aldiz, %-5,1ekoa izan zen.

Dena dela, sektore publikoaren kontsumoa dugu 2012ko ekitalditik 2013ko ekitaldira atzeraldia izan zuen barruko eskaeraren faktore bakarra. 2013an, krisialdiko emaitzarik txarrena izan zuen, eta atzeraldi garbian amaitu zuen ekitaldia, urte hasieran igoera xumea izan ondoren.

Ondorio gisa, esan dezakegu 2013ko ekitaldia negatiboa izan dela Eurogunean, Espainian eta EAEn; gureari dagokionez, eragina izan du ekoizpen sektore guztietan eta eskaera nazionaleko arlo guztietan. Aurreko ekitaldiko eta azken urteetako bilakaerak eragin larria izan du lanaren gainean eta, horren ondorioz, langabezi tasa dugu konpondu beharreko arazo behinenetakoa. Atzerriko herrialdeekiko harremanek, esportazio eta inportazioen bitartez, bilakaera aldekoagoa izan dute, eta horren emaitzaz, ekarpen positiboa egin diote BPGdren hazkunderari.

Azkenik, baikortasunez esan beharra dago urteko bilakaera goranzkoa izan zela eta joera hori eremu geografiko guztietan eta EAEn ere gertatu da.

Aldi berean, joeren aldaketak gorabehera, esan behar dugu krisialdiak agerian jarri dituela egiturazko huts handiak. Inolako zalantzarik gabe, huts horiek guztiek sekulako eragina izan dute gure ekonomian. Horregatik, ekonomiak eta gizarteak etorkizunean landu beharko luketen garapen ereduan, kalitatezko lanaren sorkuntza eta enpresen lehiakortasunaren sustapena giltzarriak eta banandu ezinezko ekimenak dira susperraldiari heltzeko.

Horren ondorioz, funtsezkoa dugu EAEk aurrerantzean landu beharreko erronka nagusiak aztertu eta horiei buruz eztabaidatzea, politika ekonomikoen ikuspegitik nahiz ekonomi eta gizarte eragileen ikuspegitik, ekonomia eta gizartearen garapen iraunkorra sustatzeko Euskal Autonomia Erkidegoan, gure lehiakortasuna hobetzen laguntzeko ekonomia globalaren barruan eta, bereziki, Eurogunean bertan.

EAEko ekoizpen-azpiegiturei gagozkiela, esan beharra dago trenbide garraioa XXI. mendeko garraio publikoko sistematzat hartu dela, beste garraio bide batzuen aldean, ustiapen-kostu txikiak eta ingurumen-eragin apalagoa dituelako. Gai horretan, deigarria da hasierako plangintzaren inguruko informazio falta eta berrikuspenen gaineko argibideen eskasia. Gauza bera esan daiteke abiadura handiko linearen ("Euskal Y deiturikoaren") obren gauzapeanaren gainean, nahiz eta egitasmo estrategikotzat jo den EAE barruko loturak, Europarekikoak eta Estatu barrukoak arintzeko.

3.6. SEKTORE PUBLIKOA

Sarreraren eta gastuen bilakaeraren ondorioz, 2013ko irailaren 30ean aurrezki publikoaren %25,3ko beherakada izan da aurreko urtekoaren aldean; era berean, 2012ko defizit publikoa superabit bihurtu da (finantzazio gaitasuna), 673,3 milioi euroko balioarekin.

Oraindik ere 2013. urteko amaiera datuak ezagutzeko daudenez, badirudi irailaren 30era arteko egoerak 2012ko ekitaldiko finantza publikoen hobekuntza sendotzen duela eragin digun abagune konplexuaren ondoriozko 2009ko

gainbeheraren ondoren; izan ere, abagune zail horrek berekin dakar baliabideen urritasuna, helburua ahalik eta egokien arrazionalizatu beharreko bitartekoen jomuga izanik.

Testuinguru horretan, beste urte batez azpimarratu behar dugu zenbait partida murriztu behar direla (funtzionamendu gastuak adibidez), herritarren ongizatean zuzeneko eragina daukatenak ez kaltetzeko, adibidez inbertsio errealak eta transferentzia arruntak, gure erkidegoan bizi kalitatea mantentzeko funtsezko tresnak direnak, betiere aurrekontu egonkortasunari buruzko helburuak betetzea ahalbidetzen duen zerga finkapenaren jarraipenari kalterik egin gabe. Zentzu horretan, modu positiboan baloratu beharra dago, 2013ko irailaren 30eko datarekin eta ekitaldiko itxierari buruzko informazioa faltarekin, funtzionamendu gastuek beren neurrian jarraitzea (%-0,1) eta transferentzia arruntak %4,3 handitu izana. Orobat, baloratu beharra dago inbertsio errealak, herrialdea garatzeko funtsezkoak direnak, %3,4 handitu izana, bilakaera negatiboaren hiru ekitaldiren ondoren.

Azkenik, gogora ekarri beharra dago zorpetzearen ondoriozko gastuek hurrengo urteetan ekarriko duten finantza zama; izan ere, gastu horiek 2013an handitzen jarraitu dute (%+13,2).

3.7. LAN-MERKATUA

Hamabost urtez enplegua sortzen jardun ondoren, 2009. urtean EAEko lan merkatuak jaitsiera-aldi bati ekin zion lan kontuetan, 2012. urtera arte iraun zuena. 2013an enplegua, EUSTATen biztanleria jardueraren arabera inkestari jarraiki (BJA), egonkortu bide da eta bigarren seihilekoan lanpostuen suntsiketa gelditu da. Urteko batez bestekoari men eginez gero, Euskadin lanean ari diren pertsonen kopurua 2012. urtekoaren oso antzekoa da (apenas 500 gehiago). Hala eta guztiz ere, langabeen kopurua nabarmenki hazi da, biztanleria aktiboaren hazkundearen ondorioz. Zehatzago, urtearen amaieran izandako langabezi tasa (%15,3koa BJAREN arabera) handiena da 2000. urtetik; gauzak horrela, 165.600 pertsona langabe gehiago zenbatu dira aipatutako inkestaren arabera eta 167.000tik gora abenduan, LANBIDEK dituen erregistroekin bat etorritik.

Beste alde batetik, Gizarte Segurantzaren kotizatzaileen kopurua %3,1 murriztu da batez beste (azken hiruhilekoan %2,5, profil negatiboa leunduz baitoa urtean zehar); aldi berean, EUSTATen Hiruhileko Kontu Ekonomikoen arabera, lanak profil negatiboa dauka, baina aldekoa ekitaldi osoan zehar¹⁸.

Horrez gain, Enplegu Ministerioaren datuak oinarri hartuta (Estatuko gainerako erkidegoetan gertatzen denarekin erkatzea ahalbidetzen baitute) EAEn erregistratutako irazpenen kopuru osoa, 2002 eta 2007 bitartean beheranzko ibilbidea izan arren, %355,5 handitu zen 2009an, 2010-2011 biurtekoan murriztu zen, 2012an berriro areagotu zen eta 2013an berriro ere jaitsi da, %10,3, hain zuzen ere (behin-behineko datuak erabiliz). Joera hori antzekoa da estatu osoan, bertan ere irazpenak murriztu baitira, baina kopuru txikiagoan (%-8,9); gauzak horrela, urte horretan EAEn kaleratzen pisuari eutsi zaio guztien aldean; kopuru hori %8,7koa izan da. EAEn irazpenen kopuruaren jaitsiera horrek EEEei eragiten die bereziki, guztien %80,6 izan direlako eta %18,3 murriztu direlako aurreko urtekoekin erkatuz gero.

EAEn 2013. urtean okupatutako pertsonen batez bestekoa 2012. urtekoaren oso antzekoa izan da; horrenbestez, ematen du enpleguaren suntsiketa gelditu dela, langabezia nabarmen handitu den arren.

BJAREN datuetatik abiatuz, ikus daiteke 2008tik 2013ra bitartean Euskadin 82.200 enplegu suntsitu direla, 75.100 gizonezkoen artean eta 7.100 emakumezkoen artean. Gainera, 25 urtetik beherako artean 29.500 enplegu galdu dira eta 85.700 gehiago 25 urtetik 44 urtera bitarteko langileen artean; bien bitartean, okupazioa 33.000 enplegutik hazi da 44 urtetik gorako langileen artean. Ondorio gisa, 2008. urtean biztanleria okupatuaren %36,8 ziren, baina 2013. urtean %43,8 izan dira. Euskadiko lan merkatuaren zahartze hori kezkatzeko moduko gertakaria da, erronka berriak dakartzalako, esate baterako belaunaldi aldaketarako zailtasunak.

¹⁸ Kontuan hartu beharra dago kapitulu honetan erabilitako iturriek zenbaitetan emaitza eta bilakaera desberdinak ematen dituztela.

Jarduera sektoreei men eginez gero, 2013. urtean eraikuntzak izan du joerarik txarrena, bertan okupazioa %16,8 jaitسي baita (-9.000 enplegu) eta industriak lanen %3,1 galdu ditu (-6.600). Egia esan, zenbaki absolutuetan, azken hori izan da enplegurik gehien galdu duen sektorea krisialdia hasi denetik: 44.700 langile industrialek galdu dute beren enplegua 2008tik, guztien %17,7k. Gainera, krisialdi industrial hori trinkoagoa izan da Araban (%-27) eta Gipuzkoan (%-20,5), Bizkaian baino (%-11,1). Bestalde, zerbitzuak izan dira krisialdiari ondoen eutsi diotenak, eta azken urtean sektore horretan 16.200 enplegu sortu dira; horrek ahalbidetu du 900ean gaintitzea 2008ko okupazio zenbakiak. Lurraldeka, Bizkaia izan da krisialdian zehar zerbitzuetan enplegua galdu duen bakarra, guztiaren %1,8.

Orobat, azken urte horretan berriro ere LANBIDE-Euskal Enplegu Zerbitzu Publikoak erregistraturiko langabeziak BJAREN datuak gaintitzen dituela egiaztatu da. 2013ko abenduan LANBIDEn erregistratutako 167.374 langabetu zenbatu ziren (%1 jaitسي da aurreko urtekoaren aldean, estatuaren batez besteko %-3koaren aldean); alabaina, biztanleria jardueraren araberrako inkestak, EUSTATEk egindakoak, 165.600 kalkulatu zituen urteko azken lauhilekoan. Krisialdia hasi denetik, erregistratutako urtetik urterako langabeziaren saldoa negatiboa den lehendabiziko urtea da eta, ikusten da, gainera, gizonezkoen artean jaitسي dela (%-2,4), baina zertxobait hazi dela emakumezkoen artean (%+0,4). Hala eta guztiz ere, enpleguaren eskatzaileen kopuruak hazten jarraitu du Euskadin 2013. urtean (guztira 243.665 pertsona dira, 2012ko abenduaren baino %4,2 gehiago); Espainian, aldiz, kopuru hori %2,9 murriztu da.

Gainera, iraupen luzeko langabezia (urtebete baino gehiago langabezia egotea) aurten ere hazi egin da; hain zuzen ere, 2009an iraupen luzeko langabetuen proportzioan %29,2koa zen, eta pixkanaka haziz joan da, eta 2013aren bukaerarako, erregistratu den langabezia osoaren %49,9 hartu du (%45,4 gizonen kasuan eta %54,3 emakume langabetuen artean).

Bilakaera hau kezagarria iruditzen zaigu, Euskadiko langabetuen erdiak urtebete baino gehiago baitarama langabezia. Azken finean, datuek erakusten dute krisiaren iraupenaren ondorioz pertsona askok langabeziaren prestazioaren aldiak agortzen dituztela. Gero eta zailagoa da eskubide hori berriro sortzeko behar den denboran lan egitea. Egia esan, prestazioen estaldura tasa murriztu da, urtebetean, portzentajezko 2 puntutan; gauzak horrela, 2013ko abenduan %55ekoa izan da¹⁹; era berean, prestazioen batez besteko kopurua ere jaitسي dira (%3,3 azken urtean).

Lan Erreformari buruzko 3/2012 Legearen malgusegurtasunaren postulatuekin koherenteak izan nahi izanez gero, behar-beharrezkoa da iraupen luzeko langabeziaren bilakaera negatiboa eta langabezia estaltzeko tasarena ere aintzakotzat hartzea. Horrela bada, Danimarkako ereduari jarraiki, pertsonen kudeaketaren eta haien segurtasunaren arteko oreka sustatzen denean, aintzakotzat izan behar da segurtasuna enplegu politika aktibo eraginkorretan nahiz politiko pasibo nahikoetan oinarritu behar dela, betiere langabezia dauden pertsonen dagokienez. Gorago azaldutako datuek ageri-agerian jartzen dute enpresek egokitzapenerako duten gaitasunari eusteko eta hori handitzeko premia, betiere euren lehiakortasuna bermatze aldera; alabaina, erakusten dute politika aktiboak ez direla eraginkorak iraupen luzeko langabeziaren hazkundeari eusteko eta politika pasiboak ez direla nahikoa, estaldura tasa murriztuz doalako.

Arazo horiek ikusita, enpleguko politika aktiboak are garrantzitsuagoak dira lan merkatuan sartzeko eta gizarte ongizatea lortzeko funtsezko elementu gisa. Zentzu horretan, Ogasun eta Administrazio Publikoen Ministerioaren datuek erakusten dute 2012an Euskadi izan zela prestakuntza, orientazio eta laneratze programetarako funts gehien bideratu zuen autonomi erkidegoa, bai termino absolutuetan (481,24 milioi euro), bai erlatiboetan (2.846 euro langabetu bakoitzeko). Kopuru horiek erakusten dute EAEk, estatuan erregistratutako langabeziaren %3,5 izanik, funtsen %9,8 erabili zituela (estatuan 4.889 milioi eurotik gora izan zirenak); horrela bada, langabetu bakoitzeko, kopurua Espainiako batez bestekoaren bikoitza baino gehiago da.

Edozein kasutan ere, langabezia dagoen pertsonako gastua %7 jaitسي da krisialdia hasi zenetik (2009tik, urte horretan nabarmen handitu baitzen langabezia eta politika aktiboetako gastua ere) 2013. urtera arte, nahiz eta

¹⁹ Ratio hori honela kalkulatu da: alde zurretik lan egiten duten eta langabezia inskribaturik dauden pertsonen kontuan hartuz.

prestazioaren jasotzaileen kopuruaren gehikuntza baino askoz proportzio txikiagoan izan; izan ere, epe berean, gehikuntza hori %14koa izan da gure erkidegoan.

3.8. FAMILIAK ETA LANEKO BIZITZA, BIZITZA PERTSONALA ETA FAMILIA UZTARTZEKO ARAZOAK

Familia, bizi izan dituen eraldaketak gorabehera, instituzio oso garrantzitsua da garapen pertsonalean eta pertsonen gizartean parte hartzeko prozesuan. Egia da gero eta askotariko familia gehiago dagoela, baina ez dirudi garrantzia galdu duenik. Orain dela gutxi euskal ume eta nerabeei egindako²⁰ kontsulta batek hori ikusten laguntzen digu: gehienek uste dute familiak ez dutela zertan osatu odol-kidetasuna daukaten pertsonen, baina argi daukate familiaren osagaiak “segurtasuna, errespetua, maitasuna eta konfiantza” direla.

Familiaren eraldaketan eragin handiena izan duten fenomenoetako bat emakumea modu masiboan lan-merkatuan sartzea izan da. Laneratze honek, egoera batzuetan, dilema bat sortzen du: lan profesionala eta etxeko lanak, seme-alaben zaintza eta, batzuetan, seme-alabak izateko itxaropena bera bateratu ahal izatea. Arazo hau larriagoa da baldin eta arreta premiak mendetasun eta ezintasun egoeretara zabaltzen badira.

EUROFOUNDek (bizi- eta lan-baldintzak hobetzeko Europako Fundazioa) gogorarazten du lan egiteko adina duen populazioak seme-alabak zaindu behar izaten dituela eta, gero, adineko pertsonak ere zaindu behar izaten dituela. Hori dela eta, bateragarritasuna eta horrekin lotutako arazoak, nola edo hala, lan egiteko adin osoa hartzen dute. Bizikalitateari buruzko 2012ko Inkestaren emaitzen artean, azpimarratzekoa da Europako langileen % 22k adierazten duela ez dagoela pozik beren lanaren, bizitza pertsonalaren eta lanekoaren arteko orekarekin, % 6k uste du bere laneko ordutegia ez datorrela bat, inondik inora ere, bere familia eta gizarte bizitzarekin eta % 16k dio ez dela “oso ongi” moldatzen. Lanaren, bizitza pertsonalaren eta familiako bizitzaren artean duten oreka nahikotzat jotzen ez duten langileen proportzioa % 10etik (Danimarkan, Holandan eta Suedian) % 30etik gorakoa izateraino doa (Grezian, Lituania eta Espainian).

Ikerketa hori oinarri hartuta, EUROFOUNDek datu honetan ohartarazi du: ordaindutako antzeko lanaldiak izanik, emakume europarrek bateratzeko zailtasun handiagoak adierazten dituzte gizonezkoek baino, eta horrek, zalantzarik gabe, partaidetza handiagoa adierazten du etxeko eta zaintzako lanetan. Eustaten 2012ko “*Lana, norberaren bizitza eta familia bateratzeari buruzko inkestak*” antzeko ondorioa ateratzen du, zeren eta EAeko emakumeek ia denbora bikoitza erabiltzen baitute egunean gizonezkoak baino zaintza lanetan, eta kargen desberdintasun horrek ondorioak dakartza bizitza pertsonalerako, aisialdirako edo prestakuntzarako duten denboraren inguruko gogobetetasunarekin. Gainera, EUROFOUNDen zifrek agerian uzten dute bateratzeko zailtasunak txikiagoak direla arazoan sistematikoki arreta jarri zaion herrialdeetan. Epigrafe guztietan, zailtasun handiena duten herrialdeen parean dago Espainia. Ildo horretan, beharrezkotzat jotzen dugu azpimarratzea gizonen eta emakumeen arteko baterako erantzukizunean aurrera egin behar dela etxeko lanen banaketan.

Bestalde, gogora ekarri behar dugu EAeko langileen %23,9k lanaldia luzatu behar izaten duela egunero (EUSTATEN LBBI) eta %69 (Estaturako datua, EUROFOUND) nekatuegi daudela etxeko lanak egiteko lanetik itzulitakoan. Horrek seguru asko zerikusia du laneko plangintza hobetu eta laneko ordutegiak zentzuz banatu behar izatearekin. Alde horretatik, kezkarri iruditzen zaigu ikustea bi urte eskasean (2010 eta 2012 bitartean), LBBIk igoera nabarmena antzeman duela lanaldia luzatzen duten langileen portzentajea, ohikoa nahiz lantzean behingoa, eta bateratzea hobetzeko baliabide osagarria den ordutegi malgutasunean %1,5eko gutxitzea izan dela epealdi berean. Aldi berean, handituz doaz etengabe bateratzearekin lotutako baimenak eskatzeko zailtasunak. Azkenik, kezkarri iruditzen zaigu beste datu bat ere: urtebetean soilik, 2011 eta 2012 bitartean, %25 murriztu izana EAeko familientzako laguntzen zenbatekoa. Ildo horretatik, Europar Batasunaren tesiaren ildotik eta aurrekontuetan egun dauden murrizpenez

²⁰ EUSKO JAURLARITZA (2010): EAeko haurren eta nerabeen beharrazanei hurbiltzea.

jabetuta, berriz ere esan behar dugu aurrera egin behar dela berdintasun eta familia politika eraginkorrak garatzeko bidean, gurasoak laneratzeko eta lana, norberaren bizitza eta familia hobeto bateratzeko lagungarriak izan daitezen.

Horiek emaitza guztiak ikusita, azkenik, ondorio hau atera behar dugu: orokorrean okerrera egin dutela lana, norberaren bizitza eta familia bateratzeko baldintzek. Hori dela-eta, orain artean egindakoak baino ahalegin handiagoak egin behar dira.

3.9. BIZI-BALDINTZAK

Lehenengoz, 2012ko Memorian ohartarazten zenez, okerrera egin duten bizi-baldintzek Europan, eta EAEn ez da modu uniformean gertatzen ari, baizik eta eragin handiagoa du talde batzuetan beste batzuetan baino. Izan ere, 2012an pobrezia egoerak metatu ziren, gehienbat erreferentziako pertsona atzerritarra deneko familietan, lanik egonkorrik gabeko eta 45 urtetik beherako erreferentziako pertsona duten famili taldeak eta familia burua emakumea deneko guraso bakarreko familiak direnean, horiek ere lan egonkorrik gabe.

2012ko PDGIren datuak oinarri hartuta krisiak gehien ukitu dituen talde horiek aztertu ondoren, honako gertaera hauez ohartarazi nahi du EGABek:

- Benetako pobrezian diren 10 pertsonetatik ia 6 pertsona 35 urtetik beherakoa da eta, gainera, gorako bilakaera dago 2008tik. Horietako askok familia independente bateko buru izatea ahalbidetzen duten diru-baliabiderik izan ez arren, gero eta gazte heldu gehiagok jarraitzen du gurasoen etxean bizi izaten. Horiek ez lirerateke sartuko pobrezia arriskuaren taldean gurasoen errenta konpartitzen dutelako eta, beraz, nekez zenbatu daitekeen ezkutuko pobrezia maila izango litzateke, baina PGDIren arabera, 39.000 gazte izan daitezke egoera horretan gure Erkidegoan.
- Deigarria da ikustea ere benetako pobrezia 10 kasuetatik 9 kasu ikasketa maila baxuak dituen pertsona nagusi deneko familiekin lotzen dela Euskadin. Era berean, lehen hezkuntzako edo bigarren hezkuntzako lehen zikloko ikasketa mailako pertsonak, 2011n, pobrezian izateko hiru aldiz arrisku handiagoa zuten maila handiagoko ikasketak zituztenek baino. Errealitate horrek erlazioa du azken atzeraldi ekonomikoetako enpleguaren²¹ polarizazioarekin: batetik prestakuntza eta soldata maila handikoak, eta bestetik prestakuntza eta diru-sarrera txikiak. Aldi berean, maila ertaineko lanpostuak desagitzen dira gehienbat. Lanpostu ertain horiek berreskuratzen ez direnez gero, motela da lan-merkatuaren susperraldia, eta emaitza agerikoa da: enplegurik gabeko suspertze ekonomikoa. Hori dela-eta, pertsona askok azpienpleguarekin konformatu beharko luke lan-merkatuan sartzeko, edo eremu dinamikoetara irten lan bila, gure herrialdean gertatzen ari den bezala. Horrek berekin dakar giza kapitala galtzea.
- Enplegua funtsezkoa da pobrezia kontrako babesean: Pobrezia eraginpeko taldeen ezaugarri komuna lan egonkorrik eza familiako pertsona nagusien aldetik (pertsona aktibo guztiak langabezia dauden familiak, edo lan egonkorrik gabekoak, benetako pobrezia egoeren %76,4 izan ziren 2012. urtean), eta arrisku faktore hori atzerritarrekin eta gurasoko familiekin lotzen da eta, bi pertsonak edo gehiagok osaturiko famili taldeen barruan, gazteekin.

Ildo berean, FOESSA Fundazioaren *"Gizarte Errealitatearen Behatokia"*ren azken txostenak (2013)²² ohartarazi duenez, gizarte talderik ahulenak jasaten ari dira gehien pobrezia-prozesua, eta Caritasek Espainian lagundutako populazioa hirukoiztu egin da 2007 eta 2012 bitartean. Gainera, gu ere kezkatuak gaude datu honen aurrean: laguntza jaso duten hiru pertsonetatik bat egoera kronikoan dagoela, eta horrek ondorioak dakartza ongizate orokorrean eta gizarte harremanetan.

²¹ LANBIDE. *Azterketa, Azterlan eta Estatistika Zerbitzua (2013): Pobrezia edo gizarte bazterkeria arriskuan dauden biztanleak.*

²² *Gizarte errealitatearen Behatokiaren VII. txostena. Pobrezia eta gizarte ezberdintasuna. Ganditu egin da pobretzen den gure gizarte ahularen gizarte haustura. FOESSA Fundazioa, 2013.*

Egoera horren aurrean, eta Europar Batasunaren irizpenaren ildotik, berriz diogu pertsonengan eta hezkuntzan inbertitu beharra dagoela, enplegu politikak hobetu eta gizarte babesen sistemen eraginkortasuna handitu, krisiari aurre egiteko eta ongizate mailak hobetzeko gure gizartean.

Bestalde, krisiaren ondorioz, Europan berriz ere "aurkitu" da haurren pobrezia fenomeno, pobrezia arriskurik handienak haurrengana eta gazteengana igaro delako eta pobrezia horrek epe laburrean, ertainean eta luzean izan ditzakeen ondorioengatik. Izan ere, arriskuan jartzen dituzte berdintasuna eta gizarte kohesioa, baita Europako gizartearen geroko produktibitatea ere. Horrexegatik, haurren pobrezia da, gaur egun, Batasunaren gizarte politiken lehentasunik behinena.

EAEEn, guztira 14 urtetik beherako ia 34.000 adingabe bizi dira gure Erkidegoan mantenu pobrezia arriskuan (beharrizan oinarrizkoenei aurre egiteko nahikoa baliabiderik ez dutenekin lotutako pobrezia hain zuzen ere). elikagaiak, etxebizitza, jantziak eta oinetakoak, hots, populazio horren %11,8. Gainera, beste 30.000 inguru (%10,5) ongizaterik gabe bizi dira (ez dute nahikoa sarrera gizarte baten ongizatean espero diren gutxieneko maileri eusteko), eta, beraz, pobrezian edo ongizaterik gabe izateko arriskua %22,3raino iristen da.

Ildo horretan, Arartekoak²³ ohartarazi du gabezia materialen ondorioz haurrek desabantailak dituztela eta etorkizunean ahulagoak izango direla eta, beraz, eragina izan dezake horrek hezkuntza, gizarte eta lan garapenean. Etorkizunean kostu handia izan daiteke honako hauek aldetik: herritarren gaitasun maila txikiagoa, produktibitate txikiagoa, langabezi maila handiagoak, babes sistemaren kostu handiak, hezkuntza eta osasun sistemaren egoera txarra, etab.

Eusko Jaurlaritzaren "Euskadiko haurren pobrezia" aitortzen duenez, arazoa ez da beren beregi edo lehentasunez aztertu. Esana dugunez, Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistema lagungarria izaten ari da seme-alabak dituzten familien bizi-baldintzak okertzeko prozesua leuntzeko, zati batez behinik behin. Hala ere, haurren pobrezia badago gure Erkidegoan, eta arazoaren prebentziorako eta lanketarako politika espezifikokoak ezarri behar dira. Gainera, bat gatz azterlan honetan eginiko gogoetarekin: langabeziaren eta haurren pobrezia artean ageriko erlazioa dagoenez gero, familietan adingabeak daudenean langabeziarako estaldura ekonomikoari buruzko hausnarketa egin beharra dagoela.

Bestalde, krisiaren eraginez, langabezi tasa nabarmen handitu da gure Erkidegoan azken urteetan, baita kontratazioaren jaitsiera handia ere. Zifra orokor larriak are larriagoak dira babes gutxien duten taldeentzat, eta horien artean, ezinduentzat. Horiek direla-eta, LANBIDEk gogorarazi du kontratazioaren jaitsiera EAeko orokorra baino bialdi eta erdi handiagoa dela, eta erregistraturiko langabeziaren hazkundera guztizko populazioarena baino 10 puntu handiagoa dela. Gainera, askoz emakume ezindu gutxiago kontratatzen dira gizonezkoak baino, Euskadiko batez bestekoarekin alderatuta.

Hain bilakaera negatiboaz gain, ezinduen jardura eta enplegu tasak aipatu behar ditugu, krisiak gure Erkidegoa bete-betean jo aurretik ere (2008. urtean -ezagutzen dugun azken datua-, %36,2koa zen ezinduen jardura tasa, noiz-eta ezinduen %74,9koa zenean. Hori guztia kontua hartuta, ezinduen egungo egoera zein den jakin dezakegu gutxi gorabehera: jardura eta enplegu ratio txiki-txikiak.

Egoera horren aurrean esan beharra dugu ezen, banakoak gizarteratzearekin loturarik handiena duen eremua lana izatearekin bat gatozenez gero, talde horrentzako enplegua sustatzea bereziki beharrezkoa dela kasu honetan. Lana eskuratuta, alde batetik nork bere autonomia izatea eta gizarte laguntzen zirkuitutik irtetea errazten dituzten sarrerak lortzen dira, eta bestetik gizarteratze-prozesuan hartzen da parte, harreman pertsonalak, trebetasunak eta gaitasunak eskuratzeko prozesuan.

²³ ARARTEKOA (2013): *Krisiak haurrengan duen eragina. Euskal errealitatea. Gogoeta kuantitatiboa.*

Ildo horretan, aitortu egin behar dugu lehenik eta behin EAE erreferentzia dela ezinduentzako babestutako enplegu politiketan, eta Enplegurako Zentro Bereziak (EZB)²⁴ duten tamaina handia dela; izan ere, Estatuko modalitate horretako kontratu gutzien %20 metatzen dute gutxi gorabehera.

Halaber, administrazioaren programak, planak eta jarduketak lagungarriak dira ezinduek lan-munduarekin duten desberdintasun egoera leuntzeko.

Alabaina, eta "Ezintasunari buruzko Europarako Estrategia 20120-20120" delakoaren gomendioen ildotik, berriz ere esan behar dugu ezinduen taldea benetan gizarteratzeko beharrezkoa dela sustatzea, lehenik eta behin, hezkuntza inklusiboa eta etengabeko ikaskuntza ezinduentzat. Era berean, funtsezkoa da lantokiak irisgarriagoak egitea, prestakuntza lanpostuan bultzatuta, baita enplegu babestuan dauden ezinduentzat irekita dagoen merkatuan sartzea ere.

Bestalde, ukaezinak dira Euskadin ezinduen eta haien familien arretan eta sustapenean lorturiko aurrerapenak ere, hain zuzen ere bizi-kalitatean, autonomian eta partaidetzan oinarrituriko ereduari jarraituz, sektoreko elkarteek eurek "Euskadiko ezinduen egoerari buruzko Liburu Zuria" delakoan aitortzen dutenez. Hala ere, benetako berdintasunean eta ezinduen garapen osoan aurrera egiteko funtsezko bi erronka aipatu nahi ditugu: Askotariko diskriminazio egoeretan arreta berezia jarri beharra (ezintasuna eta bazterkeria, ezintasuna eta generoa) eta gizarte bazterkerian eta pobrezian diren ezinduei eta ezinduak bizi diren familiei modu egokian laguntzea, bereziki zaintza lanak egiten dituzten senideei eta ezinduei funtsezko laguntza ematen dietenei.

3.10. OSASUNA ETA OSASUN SISTEMA

EUSTATEk heriotzei buruz egin dituen estatistikak adierazten dutenez, heriotza gehienak adin handienetako tartetan gertatzen dira, prebentzioan eta gaitzen tratamenduan egindako aurrerapenen ondorioz. Bestela esanda, biztanleak "laugarren adina" deritzonera iritsi dira

Ildo horretan, balorazio positiboa egiten da, EAEko Osasunari buruzko 2013ko Inkestaren datuen arabera (EAE013), bizi-itxaropenaren hobekuntzari buruz EAEn, bai gizonentzat, bai emakumeentzat, 2012 eta 2013 artean. Hala ere, EGBI handitu egin da bi sexuetan 2002 eta 2007 artean, baina 2007 eta 2013 artean gizonaekoentzat handitu da baina jaitxi emakumezkoentzat.

Berriro ere heriotzen arrazoen inguruan itxuraz finkatu den aldaketa nabarmena iruditzen zaigu. Berez, EUSTATEN datuen arabera, 2007tik hasita, heriotza gehienak tumoreen ondoriozkoak izan dira eta zirkulazio sistemako gaixotasunen ondoriozkoak ondoren, aurreko urteetan ez bezala, zirkulazio sistemako gaixotasunek eragiten zutenean heriotza gehien.

Eurostat regional yearbook 2013 delako txostenaren arabera, 2010ean EB27n, heriotzen kausa nagusiek zirkulazio sistemaren gaixotasunekin eta neoplasia gaiztoekin (minbiza) dute zerikusia. Txostenak dakarrenez, bestalde, 70 urte edo gehiagokoei dagokie zirkulazio-aparatuen gaixotasunek eragindako heriotzen %80. Alabaina, neoplasia gaiztoen zizoko heriotzarik gehienak 40-69 urtekoen artean gertatzen dira.

Erikortasun goiztiarraren lau kausa nagusien azterketaren arabera (emakumeen artean: bularreko tumore gaiztoa; trakea, bronkio eta birikako tumore gaiztoak; suizidioa eta nork bere buruari eragindako zauriak; Obulutegiko tumore gaiztoak; eta gizonen artean: trakea, bronkio eta birikako tumore gaiztoak, kardiopatia iskemikoak, suizidioak eta nork bere buruari eragindako zauriak, ibilgailu motorduneko trafikoko istripuak, zirrosiak eta gibelaren gaitz kronikoak eta ezpain, aho eta faringeko tumore gaiztoak.

²⁴ Enplegurako Zentro Bereziak babestutako enplegurako enpresak dira, non plantillaren %70 gutxienez ezinduekin osatuta dagoen. Haien helburua ezinduei ordaindutako lan produktiboa ematea da, haien ezaugarriak egokitua eta ohiko lan-merkatuan sartzea errazteko.

Ildo horretan, kezkarriak iruditzen zaizkigu arrisku handiko alkoholaren eta tabakoaren kontsumoaren prebalentziaren²⁵ inguruan 2013ko Osasun Inkestaren datuak, eta bereziki 15-24 urte dituztenen artean, zeren eta emakumeak osasungarriak ez diren ohiturak hartzen ari baitira, betidanik gizonezkoek izandakoak eta gizonak alde batera uzten ari direnak.

Balorazio positiboa egiten da ospitaleko jardueran (publikoa eta pribatua) medikuen kopurua hazi izanari buruz. Alabaina, berriz ere bi sareen artean dauden alde eman nahi dugu aditzera berriz ere: 87,6 mediku hartutako 100 oheko sare publikoan eta 44,5 pribatuan; eta 161,7 erizain hartutako 100 oheko publikoan eta 66,2 pribatuan.

Osakidetzaren itxaronzerrenden dagokienez, bereziki deigarria egin zaigu gertaera garrantzitsu hau: 2011ra arte, hazkunde profila ageri zen urte batean eta jaitsiera hurrengoan itxaronzerrendako pazienteen guztizkoan, baita batez besteko berandutzean ere.

Hala, kanpoko kontsultetan, 2012an, berriz ere egin zuen gora itxaronzerrendako pazienteen kopurua: 93.104 izatetik 95.007 izatera. Berandutze denbora dela-eta, 2011 eta 2012 artean, hazi egin da hilabete baino itxaroten duen populazioaren portzentajea: %31,9tik %33,5era.

Kirurgiako itxaronzerrendei dagokienez, haietako gaixo kopurua murriztu egin da 2011 eta 2012 artean, 17.763 lagunetik 18.611ra, eta batez besteko atzerapen egunak murriztu egin dira (51,8tik 52,1era). Horren ondorioz, ebakuntza izateko 3 hilabetetik gora itxaron behar duten gaixoen portzentajea jaitsi da, %15,85etik %15,97ra.

Testuinguru horretan, balorazio positiboa egiten dugu Eusko Jaurlaritzak 2012an aurrekontuko likidazioari buruzko emandako datuen inguruan: osasunaren arloko ahaleginak %5,2 inguruan eusten diola 2011 eta 2012 artean, eta egiazta dezakegunez, EUSTATEN datuen arabera, PPC per capitako osasuneko gastua (USA dolaretan erosteko parekotasun ahalmena) 3.695 da gure Erkidegoan, hots, honako herrialde hauen gaitetik dago: Erresuma Batua (3.405), Finlandia (3.374) eta Espainia (3.072, EAeko baino %20,3 txikiagoa); taulako goiko aldean, Norvegia dago, 5.669 eta Suitza, 5.643.

3.11. HIRIGINTZA ETA ETXEBIZITZA

EAEko higiezin merkatuak 2013an izan duen bilakaeraren ezaugarri bat da, Eusko Jaurlaritzaren Higiezin Eskaintzaren Inkestaren emaitzen arabera, etxebizitzaren eskaintza bigarren urtez jarraian jaitsi dela, guztira %13,9 (%-11,4 izan zuen 2011-2012ko aldian), bilakaera ezberdinak izan direlako salgai dauden etxebizitza libre berrietan (%-25,7), erabilietan (%-12,4), alokairuko etxebizitza libreetan (horixe da jaisten ez den bakarra, baina %0,5 baino ez da igo) eta salgai dauden etxebizitza babestuetan (%-38,9); halaber, alokairuan dagoen etxebizitza babestuaren eskaintzak ere %-7,7ko jaitsiera izan du. Era berean, etxebizitzaren eskaera edo beharra, 2011ri buruz eskuragarri dagoen azken datuaren arabera, %21,9 murriztu zen lehenengo etxebizitza eskuratzeko beharrei dagokienez, eta %25,8raino, etxebizitza eskuratzeko eta aldatzeko beharren batuketa aintzat hartzen badugu.

Bestalde, prezioak hainbeste jaitsi dira Etxebizitzaren Behatokiaren kalkuluen arabera, ezen etxebizitza erabilia jadanik 2003ko salneurrian eskaintzen baita eta berria 2005eko prezioan. Egia esan, kalkulatu da salmentak ixten direla hasierako asmoak batez beste %24 jaitsi direnean.

Eraikuntza jardueraz denaz bezainbatean, jarduera hori jaitsi da bai hasitako etxebizitzetzi bai amaitutako etxebizitzetzi dagokienez: 2013an hasitako artetik bakar-bakarrik ezagutzen dira etxebizitza babestuen kopuruak (ez dago merkatu libreari buruzko informaziorik) eta urte horretan 2012an baino %16 etxe babestu gutxiago hasi dira. Amaitutako etxebizitzetzi gagozkielarik, horiek %32,1 jaitsi dira 2013an, etxebizitza librearen (%-16) eta babestuaren (%-52) bilakaeraren ondorioz.

²⁵ Une jakin batean edo aldi jakin batean ezaugarri jakin bat duen taldeko edo populazioko kiden ratioa.

Higiezin merkatua gelditu dela eta, eraikuntzaren sektoreak biziraun dezake eraikinak birgaitzeko edo zaharberritzeko lanetan izandako hazkundea dela eta. Etxebizitzaren Euskal Behatokiak joera aldaketa nabarmentzen du eraikuntza obren tipologian; izan ere, zaharberritze edo birgaitze lanak gero eta gehiago dira eta hori halaxe ikus daiteke krisialdia hasi zenetik: Euskal Autonomia Erkidegoko udalek 2013an emandako 2.145 obra lizentzia nagusietatik %16,4 eraikin berriak eraikitzeke lizentziei dagozkie, %2,2 eraispenei eta %81,4 eraikinak berritzeko lanei, hau da, 10tik 8 eraikinak birgaitzeko lanak izan dira. Horrela bada, krisialdiaren hasieratik gertatutakoa aintzakotzat hartzen baldin badugu, 2007tik 2013ra bitartean obra nagusien lizentziak %38,3 murriztu dira eta horien artean eraikin berriak egiteko lizentziak nabarmendu behar dira, azken horiek %74,9 jaitsi baitira; beherakadaren bigarren tokian eraispenei lanak daude, azken horiek %50 murriztu baitira. Eraikinak birgaitzeko lizentziak, ordea, murriztu dira, baina kopuru txikiagoan: %11,8.

Joera hori bat dator Eusko Jaurlaritzak berriki amaitutako 2010-2013ko Etxebizitza Planak egindako apustu nagusietariko batekin: hiri birgaikuntza eta zaharberritzeari buruzko politika berria bultzatzekoa, betiere irtenbide eraginkor eta iraunkor gisa. Egia esan, helburu zehatz horren betetze maila altua izan da. 2013ko behin betiko datuak falta direla kontuan hartuta, 2010etik 2012 bitartean birgaitutako etxebizitzaren kopurua %97,1eko betetze mailara iritsi da plangintzaren helburuari dagokionez; datu hori modu positiboan baloratu beharra dago.

Higiezin merkatuaren gainbeherako abagune honetan, eraikuntza jardueraren mailaren atzeraldia eragin duen honetan, gure ustetan, programa publikoek, sektore pribatuaren beharrezko lankidetzarekin batera, bermatu behar izango lukete etxebizitza babestuen eskaintzaren gutxieneko maila bat, bai eta bereziki alokairuko etxebizitzaren eskaintzarena ere; halaber, arreta berezia jarri behar izango litzake gizarte alokairuko parke publiko batean, gehiegizko zorpetze arrisku handian dauden familiei estaldura eman ahal izateko.

3.12. GIZARTE BABESA

EAEn itundutako tributuen diru bilketaren jaitsierako testuinguru batean (2007. urtetik %16,6, hain zuzen, 2.291 milioi euro), nabarmendu beharra daukagu 2011. urtean ere (urte horretakoa da eskuragarri dagoen azken datua) EAEn gizarte zerbitzuen gastua %6 hazi zela. Bilakaera positibo hori gastu publikoan ere ikusi ahal izan da (hori gastu osoaren %75 da); izan ere, %2,9 hazi da, hau da, 2000tik 2009ra bitartean baino maila txikiagoan, baina 2009tik 2010era bitartean baino apurtxo bat gehiago, azken bitartean horretan %2,6 hazi baitzen.

Familien transferentziak aurreko urteetan baino gutxiago hazi dira (2011n %4,3; 2010ean, berriz, %9), baina sistemaren batez besteko gastua baino gehiago (+%2,9). Horrek erakusten du gaur egungo egoerarekin lotutako beharrek gora egin dutela baina, aldi berean, sistema ahalegin handiagoa egiten ari dela.

Ildo berean, eta 2013ko balantzearen datu bateratuak falta direla, esan daiteke Diru Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistema (18/2008 Legetik eratorria da eta Diru Sarrerak Bermatzeko Errenta du funtsezko oinarri gisa) ahaleginak areagotzen ari dela krisi egoera honetan, bai gastuari dagokionez, bai laguntza hauen onuradun diren pertsonen dagokienez ere.

2013an Diru Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemak prestazioetan (Diru Sarrerak Bermatzeko Errenta, Etxebizitzaren Prestazio Osagarria eta Gizarte Larrialdiko Laguntzak) 452 milioi euro inguru erabili zituen, aurreko urtean baino %4,6 gehiago; kopuru horretatik %80 gutxi gorabehera Diru Sarrerak Bermatzeko Errentarako erabili zen. 2007tik 2013ra bitarteko epea aintzakotzat hartuz, DSBE jasotzen duten etxeen kopurua %75 handitu da; izan ere, 36.000 izatetik 62.000 izatera igaro da. Halaber, prestazio honetako gastua bikoiztu baino gehiago egin da: 168,5 milioi eurotik 359,1,3ra pasatu da (%+112,4).

Datuak alderatuz, Osasun, Gizarte Politika eta Berdintasun Ministerioak 2012n egin zuen “*Informe de Rentas Mínimas de Inserción*” agiriaren bitartez, estatuko testuinguruan euskal sistemaren garapen altua egiazta daiteke, bai estaldurari dagokionez (39,9 prestazio mila biztanleko, estatuan, berriz, 4,75 batez beste), bai laguntza horietara

bideratutako funtsei dagokienez; izan ere, gure erkidegoak urte hartan estatuko funts guztien %40,2 izan baitzuen. Aldagai horiek, gainera, azken urtean autonomia erkidegoen batez bestekoaren gainetik haziz jarraitu dute.

Bestalde, azpimarratu nahi dugu pentsioen gastuan izaten ari diren gehikuntza handiak (%+4,9 azken urtean eta behinik behin zerga pentsioetan etorkizunean ere izango diren gehikuntzak) garrantzi handiko elementua direla eta hurrengo urteetan konpondu beharreko erronketariko bat, betiere gastu horren magnitude eta Gizarte Segurantzaren Sistemaren sarreren arteko erlazioa aintzakotzat hartuz.

Amaitzeko, egiaztatu beharra dago gure erkidegoak egindako ahalegin handia, bai eta estatuaren testuinguruan gizarte babesaren arloan duen aldeko kokapena ere; dena dela, ezin ahantz dezakegu EAEn ere krisialdiaren eraginak oso agerikoak izan direla.

Epe laburrera, behinik behin, litekeena da babes premiek handitzen jarraitzea, are gehiago lan merkatuaren bilakaera eta lanik gabeko pertsonen kopuruaren hazkundera kontuan hartzen baditugu; izan ere, langabeziagatiko prestazioak amaituta (urterik urte haien estaldura tasa jaitsiz doa, gaur egun %50ean egonik), lana lortzeko zailtasunak dituzte (lanik gabe dauden pertsonen %50 inguru iraupen luzekoak dira) edo ez dute lanik egiten eskubide hori berriro ere sortzeko behar adinako denbora tartean. Ildo horri jarraituz, gure ustetan, bene-benetako erronka dago lan merkatuarekin kanpo geratzen diren pertsonak laneratzen laguntzeko enplegu zerbitzuen gaitasunean.

Testuinguru honetan, diru sarrerak bermatzeko sistemaren iraunkortasuna bermatzea egungo estaldura mailekin erronka garrantzitsua izango da gure gizartearentzat, eta helburu hori bete ahal izatea espero dugu.